

BIBLIOTHEK

DES

LITTERARISCHEN VEREINS

IN STUTT GART.

LV.

STUTT GART.

GEDRÜCKT AUF KOSTEN DES LITTERARISCHEN VEREINS.

1860.

**PROTECTOR
DES LITTERARISCHEN VEREINS IN STUTTGART:
SEINE MAJESTÄT DER KÖNIG.**

*

VERWALTUNG:

Präsident:

Dr A. v. Keller, ordentlicher professor an der k. universität in Tübingen.

Kassier:

Dr Zech, ordentlicher professor an der k. universität in Tübingen.

• **Agent:**

Fues, sortimentsbuchhändler in Tübingen.

*

GESELLSCHAFTSAUSSCHUSS:

Dr Böhmer, stadtbibliothekar in Frankfurt a. M.

G. freiherr v. Cotta, k. bayerischer kämmerer in Stuttgart.

Dr K. v. Gerber, kanzler der k. universität in Tübingen.

Hofrath dr Grimm, mitglied der k. akademie in Berlin.

Dr G. v. Karajan, vicepräsident der k. akademie in Wien.

Dr E. v. Kausler, vicedirector des k. geheimen haus- und staatsarchivs in Stuttgart.

Dr Klüpfel, bibliothekar an der k. universität in Tübingen.

Dr O. v. Klumpp, director der k. privatbibliothek in Stuttgart.

Dr Maurer, ordentlicher professor an der k. universität in München.

Dr Menzel in Stuttgart.

Dr Pauli, ordentlicher professor an der k. universität in Tübingen.

Dr Wackernagel, ordentlicher professor an der universität in Basel.

HUYGE VAN BOURDEUS

EIN NIEDERLÄNDISCHES VOLKSBUCH

HERAUSGEGEBEN

VON

FERDINAND WOLF.

STUTT GART.

GEDRUCKT AUF KOSTEN DES LITTERARISCHEN VEREINS

NACH BESCHLUSS DES AUSSCHUSSES VOM JUNI 1860.

1860.

DRUCK VON L. F. FUES IN TÜBINGEN.

EEN SCHOONE HISTORIE VAN
HUYGE VAN BOURDEUS.

NOYT WONDERLIJCKER, NOCH ONGHEHOORDER AVONTUE-
REN, DAN DIE BIJ HUYGHEN VOORSCHREVEN GESCHIED
ENDE GEBEURT ZIJN. EN MET SCHOONE FIGUEREN VER-
CIERT.

GEPRIJNT T'ANTWERPEN IN DIE
CAMER STRATE IN DEN GULDEN EENHOREN
BIJ WILLEM VORSTERMAN.

[2^a] DIE PROLOGHE.

OM wat vreemtds ende wat nieuws te hooren dat oude gesten
ende oude gescriften menich hondert iaren verborghen hebben ghe-
houden. So heb ic hier een seer vreemde wonderlijcke noyt won-
5 derlijcker historie int claer ghestelt om dye te ouerlesen ende daer
wt ghenuechte te rapen, ende dye sinnen des menschen daer mede
te versolaceren als si met eeniger melancolien ende swaricheden
belast worden, het si van eenich ingheuen des vyants, oft van
swaricheyt des bloets want melancolie ende swaricheyt genereert
10 ende maect dicwil grof bloet dat menich werf den mensche siecte
toe brenget. Hier om sal hen die mensche maken eenen blijden
geest wan die doet den mensche lange leuen. Dese historie is ghe-
maect niet om eenich belet van goeden wercken, ende dat men
daermede versuymen soude eenigen gods dienst als sermonen ve-
15 speren ende der ghelijcken dienste maer si is ooc gemaect om dese
lange tongen van clappaerts ende clappeyen als die haren tijt wil-
len ouer brengen met achterclap om eenen anderen sijn eere te
benemen achter rugghe, dan sullen si vinden wat quader arger
fenijn dat een quade tonge is ende wat groter last, anxt, partijschap
20 oorloghen, dootslaghen die tonghe bi brenghen ende brouwen mach.
[2^b] Ende isser yemant dye hierin vindet dat hen mishaghet en
wilt daerom ons niet te seer wederlegghen, want het is al te goe-
der meeninghen ghedaen, want wat dye menschen scrijuen sonder
medewerckinghe des heylighen geests dye sijn al wel te straffen
25 ende te wedersegghen. Maer wat dye eewighe waarheyt ghespro-
ken heeft dat sal warachtich bliuen.

Hier volghet die na prologhe. *

[3^a] OM dat men hier achteruolgen ende descriuen sal van
sommighe dinghen die gheschiet souden sijn inden tijden vanden

groten coninc Karel. So wil ic eerst wat scriuen vanden seluen
 Karel Die alder gloriooste ende onuerwinlijcste coninc Karel was
 seer vroom ende victorios indē strijden, seer wijs in scientien
 ende in dye vij. vrije consten, hi was ooc kerstelijk ende duech-
 5 delijc van leuen, hy hielt sijn hof eerlic ende sijn heeren ende
 dienaers in duechden so dattet scheen een clooster te sijn want
 in sijn hof en mocht men niet sweeren dobbelen caerten, oft dier
 ghelijcken doen daermen god mede mochte vertoornen. Hi had bi
 10 hen oude wise raetsheeren, hy was oock rechtueerdich in sijn
 vonnissen soowel den armen als den rijcken. O lacen nv houtmen
 veel abusen inder heeren houen, als van dobbelen, te versweeren
 gods liden ende leden oncuyshēyt, ouerspel maechden schoffieren,
 vrouwen cracht, ende der gelijcken daer af dicwil den landen grote
 15 plaghen comen. Karel was een goet prince outsiende god, ende
 een groot beschermer der heyligher kercken. Hy was so sterc in
 de strijde dat hy met sinen sweerde teenen slaghe een ghewapent
 man metten paerde doorsloech. Als hy gram was soe verueerde
 hem een yghelic. Karel hadde by sijnder coninghinne Hildegaert
 .iiij. sonen als Charlot die sterf sonder oor. Pippijn coninc van
 20 Italien, Lodewijc coninc van Aquitanien die na keyser wert. Ende
 hy had ooc .iiij. dochteren, Rotruyt, Berga, ende Gilla daer ic nv
 voort af swighen sal, ende comen totter gesten van onser historien.

[3^b] Hoe die groote Coninc Karel open hof hielt voor sijn heeren vrienden, ridderschap ende dienaers. *

Die groote Coninc Karel na sijn oude costume ende soo hielt hy open hof op eenen tijt voor sijn heeren ende vrienden in dye stat van riemen daer hy by hem had .ix. ghecroonde Coninghen
 5 veel hertoghen ende bisschoppen, ende .xl. Grauen. iij. m. riddersen edel mannen ende noch. v. m. mannen van eender wapen ende van eender cleedinghe die altesamen waren onderdanich coninc Karel ende stonden tot sinen ghebode. In dit hof en was ooc niet verghe-
 10 ten dat ghene dat meestendeel dye blyschap maectt, dat sijn die eedele duechdelijcke schoon minlijcke vrouwen ende Joncfrouwen dye seer veel was, als van hertoghinnen Grauinnen, Ridders, vrouwen, Camenieren ende noch ander, die seer rijckelijc dat hof al omme vercierden want tusschen elck twee heeren ende riddersen
 15 so saten [4^a] vrouwen onde ioncfrouwen elck na sinen staet. Daer wert groote rijckelijcheyt ghetoont van spyse ende van dranck, des daer van alles oueruloedich was, daer wert seer eerlijck ghedient elck nae sinen staet Ende daer en diendemmen anders niet dan wt silueren ende gulden vaten, men schanck den wijn oueruloedelijc. Als die maeltijt ghedaen was so riep die coninc alle dye
 20 heeren bi hen ende seyde. Mijn heeren ick ben out ende en mach de wapenen niet meer hanteeren, hierom bid ic v lieden dat gi doch eenen anderen kiezen wilt dye nut ende bequaem ware om dye Croone te draghen. Daer was een wijs wel ghemint here des conincx
 25 cancellier geheeten Dumay van beyeren die seyde O ghenadighe Heere als wy v verliesen soo en weten wi niemant te kiezen voor Coninck, die de landen soude profitelijc ende nut sijn. Doe seyde coninc Karel o mijn ghetrouwe vrient Dumay, Hier is mijn sone Charlot dye cloeck is ter wapenen, ende seer stout in
 30 dye feyte van orloghen, ende redeliker wijs van rade, dyen wil ic dye croone ouergheuen, ende ick wil payselick ende in ghemake voort aen leuen om God neerstelijcker te dienen.

Als dit die Cancellier hadde ghehoort soo seyde hi. O outsiende coninc dat v belieft sal ons allen helieuen ende god gheue dattet si tot profijt van al kerstenheyt. Ende aldus consenteerden alle die heeren ende princen inden woorden van coninc karel.

5 [4^b] Hoe Charlot coninc van vrancrijc wert ghecroont ende ghesalft. *

[5^a. B 1] Als coninc Karel hoorde dat zijn heren wel tevreden waren met sijnder meningen so was hi blide, ende hy dede bereyden die dingen dyemen totter croningen soude behoeuen.
 10 Ende des anderen daechs is die coninc gereden met sinen sone tot onser vrouwen kercke te riemen, daer die misse met groter feestens gesongen wert, ende charlot wert daer coninc ghecroont ende gesalft wter ampullen daer die coningen van vrancrijc noch mede gesalft worden die wten hemel gecomen was. Daerbi was een
 15 verader Amoris genaent, die benijde dat charlot coninc geworden was, want hi ooc vanden bloede was, ende seyde in hen seluen. Ic sal maken dat charlot niet lange leuen noch coninc zijn en sal, ende dan sal die crone op mi versteruen ende ic sal dan coninc werden ende coninc Karel is seer out, dien sal ic wel veriagen
 20 met mijnen grooten vrienden. Ende doe quam amoris voor Kaerlen, want hi hadde eenen valschen raet bedacht, ende nam Kaerlen metter hant ende seyde. O edel here gelooft moet zijn die eewige god dat v sone charlot coninc is, mer op alle dinghen moeten voorsichticheyt hebben, want daer isser van uwen houde die steden
 25 ende sloten van v te leene hout die uwen son veraden sal ende sinen doot gesworen heeft, ende daer af weet ic de waerheyt wol. Doe wert Karel zeer gram ende seyde amorijs luttel woorden ende die vast, mer doet hen ontbieden voor mi Doe seyde amoris. Ghenadige heere, het is Hughe van bourdeus, wiens vader was her-
 30 toge Sanguijn ende want hi van so groeter macht is so meent hi die croone noch te hebben ende self coninc te zijn want hi meent had hy uwen sone charlot verslagen hi soude lichtelijc v dan wten lande veriagen. Doe seyde Karel met grooten verwonderen hoe soude dat moghen sijn dat mi heer hughe so soude [5^b] verraden,
 35 hi en is nochtans van verraders bloet niet gecomen, want sijn vader was goet ende getrouwe. Ende de coninck riep tot hem Vyons

van poytiers, ende gaf hem briuen te dragen tot hughen, ende hem te segghen dat hi ende sijn broeder met .x. van haren ridders te houē comen souden den coninc te dienste, want ic so spreken wille.

5   **Hoe hughe des conincs briuen ontfinck.**

ALs vyons nv des conincs briuen had so is hi gereyst na bourdeus, daer hi hugen ende sinen broeder vant ende seyde. Die coninc heeft v beyden ontboden met .x. van uwen ridders om bi hem te comen te parijs ende hi gaf hem des conincs briuen die si eerlijcken ontfinghen, ende vyons seyde hoe die coninc
10   sijn crone ouergegeuen had sinen sone charlot. Doe dat Huge hoorde so seyde hi. Is mijn heere charlot coninc, so-gheuen hem god dat hijt met eeren besitten mach: ic sal hem gheerne te dienste comen. Doe bleef die bode bi hughen die hem goet chiere
15   dede, ende des morphens sloech hi vyons ridder, ende gaf hem .lx. marc gouts Doe was die bode verblijt ende nam oorlof aen hughen ende hi is weder gereyst totten coninc die hem vraechde hoe hi te bourdeus ontfangen was Ghenadige here seyde die bode seer wel ende door v liefde sloech hi mi ridder ende gaf mi .lx.
20   marck gouts, ende hi was seer blide dat charlot coninc ghecroont was, ende hi sal selue cortelinge hier sijn. Doe seyde Kaerle huge is mi willecome ende al die met hem comen. Ic heb dicwil daerop ghedacht oft hi charlot mijnen sone verraden soude dat ic
25   sijn vader hertoghe Sanguijn was een so loyalen ghetrouwen man als men vinden mochte. No [6^a. B ij] wil ic wat swighen van Kaerle ende spreken van Hughen.

Hoe Hughe ende gheeraert met haer gheselschap na Parijs quamen daer si besprongen worden van den vyanden. *

30   [6^b] ALs hughe nv alle dingen wel beschict had so is he met sinen broeder ende .x. ridders op geseten ende is na den coninc gereden mer si quamen eerst biden abt van Cloengi haren oom die se blijdelic ontfinck, ende dede hem grote chier. Ende huge seide dem abt dat si van den coninc ontboden waren tot sinen dienste

ende dat si derwaerts reysden. Doe seyde dye abt lieue neue met
 v wil ic reysen daer af huge seer blide was. Des anderen dages
 smorgens worden al haer paerden bereyt en de si zijn opgeseten
 ende die abt met hen lieden, ende sijn so tesamen gereden na parijs
 5 daer die coninc was. Nu heeft die verrader Amorijs vernomen dat
 huge tusschen wegen was om bi den coninc te comen so is Amo-
 rijs op geseten ende is gereden totten jonghen coninc Charlot ende
 seyde. Ghenadighe heere want ic v sculdich ben ghetroute zijn,
 ende v van scaden ende scanden te beschermen, so werre als mi
 10 mogelic is. So suldi weten dat hughe van bourdeus is tusschen
 wegghen om hier te comen, ende ic heb hooren spreken dat hy hen
 vermeten heeft dat hi v soude dooden, ende met macht vwen va-
 der wten lande veriaghen, ende so soude hi selue coninc sijn.
 Als dit charlot verstont so vervanderde he al zyn bloet ende seyde,
 15 wat salicker mede doen. Doe seyde amoris here ic soude v raden
 dat ghi v wapende ende nemet met v .ij. c. mannen ende belegt
 die wegen ende passagien ende deerste die daer comet nemet hen
 ende sinen broeder dat leuen. Doe seide charlot ghi hebt mi goe-
 den rat gegeuen: ende hi heeft hen doen wapenen ende nam met
 20 hen .ij. c. gewapender mannen, ende is wt ghereden ende heuet
 alle de passagien ende wegghen beset daer huge moeste voorbi pas-
 sagien ende wegghen beset daer huge moeste voorbi passeren Nv
 is huge op den wech om totten coninc te comen daer si veel volcx
 inden weghe saghen te paerde Doe vraech [7^a] de huge sinen oom
 25 den abt oft hi dat volck niet en kende, doen seyde die abt dat hi
 se niet enkende. Doe seyde hughe. Ic bid v lieue broeder. Noopt
 v paert met sporen ende rijdt derwaerts ende besiet wat dat volc
 wil oft begeert. Doe seyde gheraert dat en sal ic niet doen want
 mijn hert isser al heel af ontstelt ende tongemake, want te nacht
 30 heeft mi gedroomt in mijnen slaep datter .ij. libaerden quamen ende
 namen mijn wapenen, die eenen libaert di wonde mi seere, ende
 die ander mijn paert daerom ben ic nv verscricte ende veruaert
 van herten, aldus huge ende gheraert noch tsamen sprekende, soo
 sloech charlot voor wt sinen hoop ende stack zijn peert met spo-
 35 ren ende liet sijn speer sincken ende quam gereden met nide ende
 groten geweldde op gheraert dyen hy seer quetsede ende stack
 hem van sinen paerde in dat sant. Als dit heer Hughe sach so stac
 hi sijn peert met sporen, ende trac haestelic zijn swaert wt met

stouter herten ende hi sloech na charloten so vreesscelic dat hi
 tusschen den helm dore hem dat hooft van den lichame sloech ende
 hi viel doot ter aerden van den paerde ende soo bleef die ionge
 coninc Charlot onuersiens verslaghen Ende onder Charlots volc
 5 was ooc die verrader Amorijs met sinen knechten ende dienaren
 die dit aensach ende hi vloot wech met sinen volck van wapenen
 dat met hem comen was. Ende daerna nam Hughe gheraerden
 sinen broeder die so seer ghequetst was, ende leyde hem op een
 paert ende bracht hem soo binnen parijs daer si den coninck von-
 10 den dye hem lieden willecome heetede noch nergkens af wetende
 van deser valscher verradernije. Doe seyde Hughe. O ghenas[7^b]
 dighe heer coninc ghi ontbiedt mi met minen broeder ende met .x.
 van minen ridders, ende om v onderdanich te syn so meenden wi
 hier te comen in goeden vrede ende met rusten, maer daer wi
 15 quamen ghereden in de valleje aen v bosch vonden wi meer dan
 .ij.c. mannen al gewapent. Ende doe quam daer een voor wt en
 volcke geslagen ende doorstac minen broeder, siet hier die wonde
 Doe seyde coninc Karel met grammen moede, wist ick wie dat
 ghedaen hadde hi soude hangen sonder eenich verbidden. Doe
 20 seyde hughe. O heere ic hebbe my ouer hem gewroken, want ic
 hebbe denseluen dye mijn broeder wonde sijn hooft af gheslaghen
 maer god weet dat ic hen niet enkenne. Doe seyde Karel. Bi al
 dat god is. Alwaert charlot mijn sone in dat stuc het ware v al
 vergeuen. Ende doe dede Karel meesters comen om gheraert te
 25 helpen. Doe seyden de meesters. O here en sorcht niet want bin-
 nen. xv daghen sullen wi hen weder gesont hebben Als si noch
 stonden tesamen sprekende, so quam die verrader amoris in der
 salen ende bracht den dooden charlot op en paert met groten druc
 recht of hi seer droeuich hadde gheweest. Doe seyde Karel O
 30 amoris wien brenget ghi daer. amoris seyde, genadige here het
 is charlot v lieue sone. Als dat Karel hoorde, so werdt hi heel
 ontstelt ende was so qualic tevreden dat hi nauwe spreken en-
 conde. Ende si seyde ten laetsten, o amorijs wie heeft minen soon
 verslaghen ende ghedoot. Die verrader seide Dese moort heeft
 35 ghewracht dye quade felle hughe van bourdeus die hier staet, hi
 had uwen sone charlot gheweghelaecht daer hi reedt iaghen ende
 vliegghen daer heeft hem hughe oueruallen ende aldus deerlijc [8^a]
 verslagen Doe seyde de abt van cloengi, heer amorijs so help mi

god, men sacher vlieghe noch iaghen, noch voghelen noch hondén,
 maer charlot was gewapent ende veel mannen met hem ende hy
 quam op ons ghereden met fellen moede ende quetste minen neue
 gheraert so ghi ghesien hebt, ende hi quam so bedect inde wapen,
 5 ende oocen hadde hi niet dat rechte teeken van vrancrijcke daerom
 en heeft hughe mijn neue van rechts wegen niet misdaen als men die
 waerheyt wel ondersoeket Doe seyde karel met fellen moede,
 waerom ghi valsch katijf hebdi minen sone verslaghen. Doe ant-
 10 so sal moe ghenade weten o edel heere dat ic die v vassael ende
 dinaer ben noyt teghen uwen sone charlot arch noch quaet endacht,
 noch ic en hebbe hem oock niet gewechlaecht, noch ic en hebbe
 hen ooc niet gheslagen dat ic hem kende ofte wieste wie hi was.
 Ic moeste wel een vermaledijt mensce wesen soudic so minen rech-
 15 ten lansheere so deerlijc verslaen ende vermoorden als men mi ouer-
 seyt ende opleyt. Ende isser yemant die mi daermede bethijen wil
 ende mi dat opsegghen, ic sal mi seluen daer teghen auontueren
 ende eenen camp aenuerden. Doe seyde coninc karel. Amorijs sal
 den campe aenuerden, ende amorijs gaf hugen den hantschoen, dien
 20 huge blidelic aenuerde. Doe seyde coninc karel tot hughen ghi
 moet borghen stellen. Doe seyde hughe, heer coninc die staen hier,
 dats geraert mijn broeder, ende die abt van Clöngy mijn oom ende
 vrient Ende daer waren .ij. hertoghen die borghen bleuen voor den
 verrader Amorijs, ende dat waren beyde sijn broeders van [8^b] vader
 25 ende moeder. Doe seyde huge. O genadighe heer coninc ghi sult
 uwe genade op my laten dalen eest dat ic amorijs in den campe ver-
 winne, ende dan begheer ic quite te sijn ende ontslegen van uwer
 viantscap. Doe seyde dye coninc daeren derfdi niet voor sorgen.
 Doe riep de coninc tot hem Reynier, Dunay van beyeren, ende Ogier
 30 van denemercke, ende beual hen drien dat recht van den campe

**Hoe hughe ende amorijs teghen malcanderen campten daer
 amorijs verslaghen bleeft. ***

[9^a] **ALS** dye rechters vandencampe ghestelt waren so seyde
 dunay van beyeren totten coninc: here dat de campionen schuldich
 35 sijn van doen dat en sullen si nyet achter laten. Doe wert dat perc
 bereyt daermen campen soude dat lanc ende breet was. Doe keerde

hem de abt tot god almachtich hern ootmoedelijck biddende aldus.
 O almachtich god der hemelen ende der aerden, ic bid v ootmedelijck dat ghi die alle herten kent wilt minen neuen huge bescermen van allen quade, ende wilt hen doch sijn goet recht doen behouden,
 5 want ghy wel weet dat huge der saken onsculdich is so si kaerlen den coninc aengebrocht waren, dus biddick v minlike iesu door v bitter liden ende passie, door v dierbaer preciose bloot, ende door v alre bitterste doot geeft hem victorie die recht heeft dat biddic v goedertieren here die des wel machtich zijt, die een onuersceiden
 10 god is met god den vader ende met god den heylighen gheest uv ende in der eewicheyt Amen. Aldus hebben hem dese twee campioenen des anderen daechs bereyt om elc zijn eere te bewaren, ende si hebben eerst misse ghehoort, ende hughe beual hem onder die bescherminge gods almachtich ende onder die behoedinge van
 15 maria synder gebendijder moeder ende onder die verdiente van allen gods lieuen heylighen, ende Huge offerde inder missen .v. gouden pennighen om dat men voor hem soude bidden. Ende als hughe de benedictie van den priester ontfanghen hadde so bereyde hi hem totten percke eerlijck te comen want amoris was daer al te
 20 voren comen met zijn vrienden ende borghen dyen god bedrouen moet. Aldus is Hughe oock ten percke ghecomen metten sinen. Doe si beyde int perck waren, so wert daer dat cruys[9^b] gebracht bi den heren die den campe beuolen was, ende daer soude elc van den campioenen sine eet doen dat zijn sake recht was. Doen seyde
 25 amorijs, my behoort voore te sweren Doe seyden die heeren wel aen so doet uwen eedt Doe knielde amorijs ende seyde. Ic amorijs sweere by edelheyt ende by al dat god is ende so moet mi god helpen Tis gheleden ontrent .vij. iaer dat ic desen huighe heb hooren spreken tot eender stede daer hi was geseten dat hi charlot soude ont-
 30 lijuen ende dooden om dat hi so machtich was van maghen, ende dat hi kaerlen wten lande soude verdriuen om dat hi selue coninc soude sijn, so helpe mi god ende al zijn heyligen. Doe stont amorijs op, ende huge knielde doè ende hi leyde sinen vinger op dat cruys ende hi dede sinen eedt seggende. Ic sweer bi god almachtich ende
 35 bi sijnder cracht dat ic noyt en hebbe gedacht om charlot te dooden, noch ic en heb tot geender plaetsen geweest daer ic die woorden ghesproken heb oft daer ic mi des heb vermeten, ic en soude sulcke dingen niet doen om al die werelt, dat ic minen here so soude ver-

slaen, so helpe mi god ende sijn gebenedijde moeder maria ende
 alle gods heylighen, doe stont huyge op van der aerden ende hi
 custe dat cruys met reuerencien ende eerweerdicheyt. Doe schreet
 huge op zyn paert ende reet in dat perc. Doe seyde die abt tot
 5 hugen. God die heere helpere des rechts moet v behoeden ende
 bescermen van allen schanden ende oneere, maer wil v zyn gracie
 verleenen dat ghi met victorien wten percke moet keeren. Doe zijn
 si beyde ghereet ghemaect ende men gaf elcken een stercke lancie
 daer si malcanderen so vreeslijc mede onderstaken dat de lancien
 10 in veel stucken braken, ende men brachte hen weder nieuwe lan-
 cien die si we[10^a. C ij]derop malcanderen in stucken braken, ende
 so braken si in stucken al die lancien die int perc waren, so dat
 si hen ten laetsten moesten verweeren metten sweerden daer si
 op malcanderen so vreeslic mede sloeghen. Ende Amorijs verraste
 15 hughen ende sloech hem dat helmet af dat scoone van goude was
 gemaect, ende ontkeerde hem sijn hoofd. Doe sloech huge met
 eenen grammen mode op amorijs sulcken slach dat hi wt sinen hals-
 berch sloech meer dan .v. c. malyen, ende daer toe een grote wonde.
 Als amorijs den slach geuoelde so enwas hy nochtans noch niet ver-
 20 uaert, mer hi verhief sijn swaert ende doorsloech hugen sinen stalen
 hoet, en hadde ghedaen dat onder den helme was si soude daer
 hugen verslagen hebben. Doe riep hughe in hem seluen tot mariam
 seggende. Nv helpet de hemelsche coninginne dat ic die onschuldich
 ben met eeren mach mijn leuen houden. Ende met dien verhief
 25 Huge zyn sweert ende sloech amorijs op sinen helm dattet vier
 daerwt spranc so dat hi metten hoofde moeste buyghen voor op dat
 paert mer amorijs weerde hem seer vromelic. Daer sochte elck
 nauwe listen hoe die een den anderen verrascen soude ende ton-
 derbrengen. Doe stach hughe zyn paert met sporen ende verhief
 30 zyn sweert ende hi bracht eenen slach met beyden handen dat hi
 den verrader dat hoofd afsloech dat hi doot vanden paerde viel. Doe
 spranc huge van sinen paerde ende werp amorijs wten percke Doe
 seide huge blijdelijck. O ghi heeren die hier ghestelt sijt te wissen
 dat recht vandencampe, ben ic ooc meer sculdich Doe seyden die
 35 heeren, ghi hebt dat recht van den campe voldaan ende die heren
 reden tesamen metten state tot coninc karel ende hi vraechde huge
 oft hertoge amorijs doot [10^b] ware, doe seyde dunay van beyeren
 Ja hi heere. Ende dese hughe heeft al ghedaen dat hi sculdich was

van doene in oorkont van desen heeren als van Reyniere ende ogier.
 Doe seyde die coninc. Ghi heren so moet ghi sweeren hoe amorijs
 dat bekent heeft bi wat saken ende in wat manieren dat mijn sone
 verslaghen is: Doe seyden si, genadige heer coninc amorijs en
 5 bekende gheen dinghen, want na veel vechtens sloech hi amoris
 bouen sijn scouderen dat hem dat hooft ontuiel in der aerden ende
 so bleef hi haestelic doot. Doe seyde die coninc met grammen moede.
 Bi den here dien ic diene huge ghi en sijt noch mijn vrient niet,
 ghi hebt mi ooc slechtelic versoent van minen soon al hebdi amoris
 10 in den campe verslagen Doe seyde hughe ic heb ongeluc ende
 campe aen allen siden, die fortune wil my al teghen maer ic hope
 gods gracie sal mi bi bliuen. Ic heb nochtans in alle manieren den
 campe voldaan als men met rechte te recht wil bemercken, want
 nemmermeer en moet mi god in ghenade ontfangen heb ic uwen sone
 15 verraden: och dat en soudic minen rechten heere niet doen om alt-
 goet der werelt mer heer coninc ic sta hier voor v ghi muecht met
 my doen dat v beliest, ghi muecht mi doen hangen braden verbar-
 nen, oft eenighen quaden doot doen steruen, heer coninck doet met
 my uwen wille, mer doet dat v dunct das recht is ghi muecht mi ver-
 20 senden, ende in veel manieren sceyden Ja sendet mi ter hellen van
 daer en sal ic niet wederkeren

**Hoe hughe ghebannen wert wt al kerstenrijc, ende hoe hi
 wten lande reedt.**

AL had huge gedaen alle dingen die hem behoorden te doen,
 25 nochtans beswaerde hem de coninc met groten laste, ende versende
 hem ende hem bannen wten lande ende de [11* *] de dat wtroepen
 metten heraute openbaerlicken.

Ic karel van vranrijc coninc ende heere
 Doe weten die ouerdaet ende dat seere
 30 Dat mi hughe ghedaen heeft wie soudt verdraghen
 Hi salder om hebben noch veel plaghen
 Om dathi heeft verslagen, die doot ghebracht was
 Minen sone charlot, die groot geacht was
 Daerom doe ic bannen van bourdeus hughelijc
 35 Wt allen landen ende steden sijn
 So verre als mijn macht gaet, int cort int lant
 Ja wt al kerstenrijc bi bedwanc

Tot dat hi die beuaert heeft ghedaen
 Die hi te doen sal ontfaen
 [11b] Wane wert hi anders ghecreghen
 Dan moet hi hanghen al ist hem teghen
 5 Want ic mach wel zijn verbolghen
 Hi wilde mi seluen ooc vervolghen
 Daerom en heeft hi vrient so groot
 Die verbidden mach sijn doot
 Tot dat hi zijn beuaert heeft volbracht
 10 Daer aen so hanct zijns leuens macht
 Helpt hem god hi mach weder keeren
 Anders sal hem sijn doot vermeerem

Hoe coninc karel Hughen belaste wat hi doen moeste ende volbrenghen

15 Hierna heeft hem coninc karel geseyt wat hi doen moeste ende
 waer te ghaen, soude hi emmermer * [12^a] weder int lant comen,
 ende seyde. Neen huighe ic en wil v niet ter helle senden, ic meene
 wel dat ick v beter sal senden. Ghi sult gaen te babilonien totten
 amirael Gaudijs ende segt hem dat ghi wilt hebben dat haer wt sinen
 20 baert gepluct, ende die .iij. achterste tanden wt sinen mont Ende
 den grootsten man die hi hem staet dien suldi dat hoeft afslaen Ende
 vindi sijn dochter Claramonde in der salen di suldy cussen aen haren
 mont, ende dyen baert ende tanden die moet ghi hier brenghen tot
 een litteeken Nv huge onthout v bootscap wel die ic v beuolen heb
 25 want en doedijs niet so verbiede ic v al kerstenrijc Genadige here
 oft ick doe dat ghi mi beuolen hebt ende volbrenghe v gebot, ende
 dat mi god daer toe sijn gracie verleende soudic dan niet wt v vyant-
 scap comen. Doe seyde coninc karel daer entwifelt niet aen Doe
 quamen die .x. ridders te paerde, ende doe nam huige oorlof aen
 30 gheraert sinen broeder ende aen den abt sinen oom, ende aen al
 zijn ander vrienden daer groten druck bedreuen was int scheyden
 van hugen ende van sinen .x. ridders. die met hem wech reysden.
 Ende doe vertrocken si ende namen haren wech door bourgoengien
 ende si zijn soo lange gereyst tot dat si te Romen in die stat quamen
 35 daer huge met sinen ridderen eenen corten tijt blief. Nv staet hier
 te segghen van eenen grooten here dyen in vrancrijc groot spijt
 gedaen was, daerom vercocht hy lant dorpen ende casteelen ende
 hi vertrac wt vrancrijc in turckien daer hi een groot ende machtich

prince werdt ende namaels een coninc een groot vyant der kerstenen
 Ende Oydon leyde met hem wt vrancrije sijns broeders sone Alia-
 mes die ooc was hertoge sanguijns susters sone die namaels een
 slaue was in turckien somen na[12^b]maels hooren sal, ende hy nam
 5 ooc met hem sijnder suster dochter een scoone maecht, die hi te ho-
 uwelic gaf eenen ruese die so seer ontsien was dat hem die coninc
 van babilonien tribute gaf, ende hertoge Sanguijn broeder heere
 Geerwyn was ooc heimelic wech getrocken datmen niet en wiste
 waer hi bleuen was alsmen hooren sal.

10 **Hoe hughe te roomen hem biechte teghen den prochiaen. ***

Als hughe met sinen ridders lange wegghen gereyst hadde so
 is hi te Rome ghecomen daer hy hem tegen den prochiaen ootmoe-
 delick gebiecht heeft ende hoe hi coninc karels sone charlot on-
 wetelije verslagen hadde, ende hoe hi in eenen campe verslagghen
 15 hadde den [13^a. D] verrader amorijs, ende so vertelde hughe
 den paus sijn auontueren ende seyde. Al heb ic den campe met
 eeren geslagghen ende ghewonnen dat en is den coninc noch niet
 genoegh, hi en versendet mi te babilonien totten soudaen gaudijs,
 ende ic moet hem eysschen thaer wt sinen baerde ghepluct, ende
 20 sijn .iiij. hoec tanden achter wt sinen mont. Doe seyde de paus dat
 is veel voor eenen edelen, mer ic gheue v afaet van al uwen son-
 den, op auontuere of ghi verslagen bleeft dat ghi door gods ont-
 fermen muecht behouden bliuen. Ende huge heeft ootmoedelic die
 benedictie van den paus ontfangen, ende is so met sinen .x. ridders
 25 van romen ghereyst menighe lange passagie tot dat si in die stat van
 brandijs quamen daer si wel ontfangen waren, daer si goet chier
 maecten wt goeder herten, hopende dat god alle dingen wel ordi-
 neren soude. Des anderen daghes ghinc huge op die hauene om na
 eenen scipper te sien. So vant hi eenen man staen op de hauene
 30 seer rijckelijc ghecleet met siden laken ende met costelijcken sabels
 gheuoeyert. So dochte hugen wel dattet een edelman was, ende hi
 seyde tot hem, weest ghegruet wel edelhere, uwe edelheyt is mi
 onbekent ic en weet niet wat uwe grootheyt is. O vrient seyde die
 edelman bi onsen apollijn ic heb geweest in veel steden ende landen,
 35 maer nu ben ic een meester van een groot schip den drachmon ge-
 heeten, daer en is int lant gheen so groot, het heeft dicwil ter zee

geweest Als hughe desen man dus hoorde spreken so was hi ver-
 blijt ende seyde, heere ghi weet seer wel francoys te spreken. met
 uwen oorlof van waer sidy doch geboren. Doen seyde dye heere,
 om dat ghijt vraghet so sal ic v seggen die waerheyt. Ick ben ghe-
 5 boren in vrancrijck. Mijn [13^b] broeder was hertoghe Sanguijn, dye
 had .ij. sonen, die een hiet huge ende die ander gheraert dat zijn
 beyde mijn neuen, ende ic selue heete geerwijn. Doe seyde hughe
 o lieue oom so moet ghi willecome sijn. Als dat Geerwijn hoorde
 seyde hi blijdelijc wel moet ghi comen zijn mijn neue, ende hy greep
 10 hem in sinen armen ende custe hem aen zijn wanghen ende seyde
 waer wildi reysen wel edel neue. Doen antwoorde hughe Coninc
 karel van vranrijc heeft mi ghesonden tot den amirael Gaudijs van
 babilonien, om dat ick buyten minen weten hebbe verslaghen sinen
 sone charlot. Doe seyde heer gheerwijn. Lieue neue hebt goeden
 15 moet maer betrouwt op god hi heeft meenighen man wt sinen laste
 verlost Ende mijn scip den dragmondt salic wel laten bereyden ende
 sal hem wel doen uorsien van spijsen van drincken, ende van alles
 dat wi behoouen sullen, ende ic en sal van v nyet scheyden in gheen-
 derley manieren noch in eenighen nootsaken.

20 Hoe heer Hughe met sinen ridders ende peerden, ende
 ander volc te schepe ghinc.

Als alle dinghen nu wel bestelt waren so ghinc heere Gheer-
 wijn ende hughe met sinen .x. edelmannen ridderen te scepe ende
 si lichten doe haer ankeren, ende trocken dat seyl in den top, ende
 25 stelden hem op die vaert, ende sloegen si ter zeewaert in, ende
 seylden so langhe met goeden winde dat si quamen in die hauen
 Takers, daer si wten schepe ghingen in de stat daer si aten ende
 droncken ende maetten goet chier ende waren blide Daerna ghingen
 si weder te scepe ende voeren na iaffen daer si haer schip lieten
 30 ligghen in die hauene. Ende [14^a. D ij] doe reysden si ouer
 lant te Jherusalemenn versochten dat heylich graf ons heren Jhesu
 Christi, daer si grote offerhande gauen, Ende corts daerna so deden
 si hare paerden bereyden ende si reden doe den wech in na babi-
 lonien. Ende als si langhen tijt ghereden hadden, soo quamen si
 35 ten laetsten aen een groot foreest ende bosch so dat si niet en wis-
 den wat wech si rijden soudent. Doe sach hugije daer staen eenen

man die eenen boom ter aerden wilde vellen houdende met eender
 bilen so dede hi groten arbeyt, dies hughe op hem sach ende hui-
 gen dochte dat hi een edel opsien hadde, ende huge seyde God gruet
 v vrient ende die moet v blijscap geuen Die man seyde wel moet
 5 v zijn, ic en hoorde in .xvij. iaren noyt god noemen, dies ic in mijn
 herten groten druc lijde. Doe seyde hughe vrient van waer sidi dan
 gheboren. Die man seyde. Ic ben gheboren wt vrancrijke * [14^b]
 van edelen stamme, want dye palsgraue was mijn vader ende her-
 toghe Sanguijn was mijn oom, ende hy had .ij. sonen, die een hiet
 10 heer huylghe, de ander gheraert Doe seyde hughe, o edel here
 hoe is uwen name, doe seyde die man, men heet mi aliames. Doe
 seyde huge So moet god v bewaren wel, want ic ben v neue huyge
 hertoch sanguijns sone, ende hier bi mi staet geerwijn uwer moyen
 sone. Doe dit aliames hoorde, was hy seer verblijt ende quam totger-
 15 wijn kennisse met hem makende, ende hebben doe malcanderen
 vriedenlijc ontfanghen ende aliames seyde hoe dat hi daer .xvij.
 iaren lanc een slaue geweest was: ende in dier tijt en hoorde hi
 god noemen dan doe, ende ooc seyde hi lieue neue waer wildi resen.
 Huge seyde totten amyrael gaudijs te babilonien daer heeft mi ge-
 20 sonden coninc karel van vrancrijc om dat ic sinen sone charlot bi
 ongeual versloech, daerom sal ic kaerlen versoenen so moet ic dese
 reyse van babilonien volbrengnen, daer moet ick halen dat haer van
 des amiraels baert: ende sijn .iiij. winckel tanden wt sinen mont.
 Doe seyde aliames, dat is een swaer lastich gebodt voor v om te
 25 volbrengen, ende ic sal bi v bliuen wilt god, ende liden met v lief
 ende leet, goet ende quaet, blijscap ende droefheyt. Doe seyde
 Hughe lieue neue alyames dat moet v god lonen, och wisten wi nv
 den besten wech so waren wi blide. Doe seyde die gryse Aliames
 ick weet weel .ij. weggen na babilonien, den eenen is door de wilder-
 30 nisse ende bosschagien te reysen, ende die is seer quaet om de wilde
 gedierten ende beesten, ende daer en is noch spise noch drincken
 te crighen, ende men moet wel .xv. dagen reysen in groot perijckel.
 Mer den anderen wech is beneden den bosch, ende is een goede
 genuechlicke passagie [15^a. D iij] daer veel volcx inden weghe
 35 woont, ende daer is van eten ende drincken ghenoch te crighen,
 maer den weech is seer lanc ende is wel een half iaers reysen. Doe
 seide huge god moet den langen wech corten dien willen wi in.
 Doe seide aliames, lieue neue reysen wi den langen so moetti v

wachten voor eenen corten seer schoonen man want had hi lanchey-
 nae zija schoopheyt daer en waer gheen schoonder man onder den
 hemel, ende hi mach doen al dat hi wil, hi is here van veel volcx,
 hi heeft veel lande, steden castelen ende hi is seer ontsien, ende
 5 sinen name is coninc Abroen

**Hoe coninc Abroen ghecreech die gauen van te doen dat
 hi wilde.**

IN den tiden als veel van desen dinghen gheschieden, so woon-
 der een Kersten prince ende coninc * [15^b] al omme beringhet
 10 vanden turcken ende ongelouigen honden sarasinen vandie wet van
 machamet, hi woonde op dese side van dat foreest van babilonien,
 Maer dese prinse was seer cort endec leen van personen: want hien
 was maer twee voeten lanc nochtans was hi seer schoon van na-
 tuerlycker sconheynt, ende hi was duechdelijc goeder tieren, ende
 15 bouen maten beminde hy dye waerheynt ende hi hatede die lueghe-
 nen als sinen vyant ende al dat hi sprac moeste warachtich sijn,
 mer omdat hi cleen was sowas hi te min ontsien, ende dicwil en
 conste hi zije woorden niet waer houden daer om hi dicwil in zijn
 herte seer bedroeft was ende hi badt god om zijn gracie dat hi doch
 20 sijn volck mochte regeren inder warachticheyt, ende sijn vyanden
 wederstaen. Ende om dat hi geseten was tusschen die ongelouige
 aen allen siden tusschen babilonien ende die roode zee. Na dat hi
 langhe ghebeden hadde soquam hi op een tijt in dat grote foreest
 van babilonien daer bi coninc Abroen onuersienlic quam een here-
 25 mijt die hem seyde. O coninc Abroen om dat ghi cleyn sijt van
 personen ende om dat ghi die waerheit bemint so wert v voortae
 macht gegeuen te doen dat ghi wilt, ende wat ghi begeert dat suldi
 hebben alst is metter waerheynt. Ende in een teeken der waerheit
 so gheue ic v desen gulden cop, ende desen hoorne die beyde van
 30 groter cracht zijn, want als men den horen blaest dat gheluyt ver-
 blijt al die horten dergheenre diet hooren, ende wie desen horen bi
 hem heeft is versekert dat hem gheen quaet gescien sal als hi war-
 achtich is die hen heeft Ende den nap heeft sulcken cracht dat wie
 den nap bi hem heeft ende is buyten dootsonden ende slaet een
 35 [16^a] cruce ouer den nappe so wert den nap vol van goeden wijne,
 vanden welcken hondert duysent menschen mogen drincken, ende

den nap sal uol bliuen, ende die wten nap wilt drincken ende is in dootsonden dien sal den wijn ontsincken als hi meent te drincken Ende als altgheselschap heeft ghedroncken dan sal den wijn neder sincken in den gront ende den nap sal weder droghe worden. Ende als die heremijt al dit gesejt hadde was hi wech dat coninc abroen niet en wiste waer hi bleuen was: waer af hi hem seer ueroonderde, maer hi was blide door die grote ghiften die hem gegeuen waren, want niemant en heeft sulcke graciën meer gehadt daermen af leest, ende hieraf is nu ghenoech gheseyt. Mer om weder te comen tot onser materien So seyde aliames tot hughen, lieue neue coninc abroen is dicwyl in dat bosch, comet hy bi v spreekt niet met hem, mer swijcht al stille, want ick weet wel spreekt ghi teghen hem hi sal v bi hem houden. Van desen woorden was huge seer verwondert ende seyde Ic ensal coninc Abroen niet een woort antwoorden ende gaf aliames een goet sterc paert ende hi dede hem daerop sitten, ende si reden ten bosch waert inne. Doe quam hem lieden teghen coninc Abroen ende seyde. O huyghe edel here zyt god ende mi willecome, segghet my doch o wel edel man waer dat ghi reysen wilt.

20 Hoe coninc Abroen met Hughen sprack in dat groote foreeste.

ALs nu huge hoorde spreken den goeden coninc Abroen dien hi niet een woort en antwoorde, mer hi stac zijn paert met sporen ende reede haestelijc wech van hem Als hi eenen langen tijt ghereden had, so sach hi coninc [16^b]. * Abroen weder bi hem, die tot hem seyde. Huge god geue v prijs ende eere, waerom vliet ghi van mi, waerom en wildi met mi niet spreken, mer die grise oude aliames heeft v dat verboden. Maer niet te min wildy bi mi bliuen ic sal v duecht ende eere bewisen, ende nemmermeeren suldy ghebrec hebben, mer wat eenen edelen man toebehoort daerof sal ic v besorgen, ende ghi sult van alles genoech hebben, landen, steden casteelen salic v gheuen. Ende wildi ooc reysen te babilonien totten soudaen Gaudijs daer v karel van vrancrijc toe ghesonden heeft daer toe suldi ooc oorlof hebben. Ende huge [17^a.E] en antwoorde niet een woort wat hem coninc Abroen aensprack. Ende met dien is huge verre wech ghereden doe seyde coninc abroen hi is seer stout dat hi tegen my niet enspreect ic hope nochtans het

sal noch zijn, doe seyde huge hoe en was ic noyt so koen dat ic teghen coninc abroen hadde ghesproken dye mi so veel eeren boot. In der waerheyte quame hi weder ic soude tegen hem spreken quamer af dat mochte. Doe seyde coninck abroen die noch met
5 hugen wilde spreken, ic wil dat bi mi comen hondert duysent mijn- der mannen wel ghewapent ende te paerde dye daer ter stont waren, ende soquam hi weder by hugen ende nam dat paert van hugen met ten thoom ende seyde. O ionghelinc meendi my aldus te ontvlien ic ben immer here ende coninc van alle desen landen
10 wel .ccc. milen verre. No vry edel man huge en weest niet veru- aert v en sal gheen quaet gebueren ic en weet geenen man ter weerelt gheboren, mach ic hem sien in zijn voorhoofd ic en weet zijn gepeysen Doe seyde huge, o wel edel here so weet ghi ooc wel van mijnen druck ende van mijn swaer herte, doen seyde coninc
15 abroen, ic weet wel alle v pijn, al uwen arbeyt ende al v auon- tueren die weet ic wel hoe ghi charlot des conincx soon doot sloecht bi ongeualle, ende die hem verraden hat dien sloecht ghi doot in den campe. No heeft v die coninc gesonden totten amirael gaudijs te babilonien om sinen baert ende om zijn winckeltanden
20 hoe meendy dat te doen, ende sonder scande weder te keeren vten lande, dat en muedchi nemmermeer doen ghi en hadt hulpe van mi, aldus kiest oft ghi bi mi bliuen wilt ofte v bootschap doen totten amirael. Hughe seyde mijn [17^b] bootschap en sal ic niet laten te doen om al vrancrij: gods gracie moet mi anders bistaen. Doe seyde
25 abroen daer so sal ic v helpen, ende wildi wat eten huge, uwe ghes- sellen hebben groten hongher. Doe seyde hughe waer souden wi hier broot geerigen, daer om dat coninc abroen loech ende seyde. Hughe ghi en kent mi noch niet, noch mijn wercken, laet v volck gaen van den peerden ende laetse sitten ter eerden, ende elc spreke eenen
30 pater noster ende bidt god ootmoedelijc dat ghi gesont moet reysen ende weder keren. Doe ghinc huge met zijn geselschap van den paerden ende deden haer ghebet. Doe seyde coninck abroen nv begeer ic bi der cracht ende wille gods dat hier come staen een casteel, dat daer tertont was na zijn begeeren, waeraf huge ende al zijn geselschap ver-
35 wondert waren als sijt saghen, doe seyde coninc abroen. Nu laet ons gaen eten ende drincken ende goet chier maken, doe ghingen si inder salen daen si de tafelen al bereyt vonden ende wel beset met menigerley spijsen, dat hugen ende zijn geselschap wel be-

haechde, want si groten honger hadden Daer aten si al die daer waren, ende si waren wel gedient van veel gherichten, ende si waren al verblijt, doen leyde coninc abroen op die tafel eenen horen van elephantenbeen gemaect, ende eenen gulden nap seer
 5 wonderlic gewracht datmen des ghelijcken in gheenen houen en vant. Doen sloech coninc abroen dat teeken des heyligen cruys ouer den nap ende hi wert ter stont vol van goeden wijn, ende hi gaf hugen daerwt te drincken ende al zijn geselschap, ende al den anderen die daer waren, ende seyde. Hughe desen nap sal
 10 ic v geuen, ende al die leuen en hebben gheenen so goeden ghesien als desen is, want waer hy mede ghedraghen [18^a. E ij] wert tsi op grote wilde heyden, foreesten, ende ander wildernissen, ende plaetsen, ende waer ghi comt ghi en derft nemmermeer dorst liden, mer slaet een cruys metten hant ouer den nap hi sal
 15 terstont vol werden van goeden wijn ende ghi en al v geselschap heester genoech aen te drincken al haddi bi v ooc. m. mannen, mer die in doot sonden is en can daer niet eenen dropel wt drincken. Doe seyde hughe so moeten wi al wel leuen. Nv moet v god loonen van die grote gauen die ghi mi wt uwer gracien geuet.
 20 Abroen seyde, noch wil ic v meer doen. Ic gheue v desen horen van yuoren gemaect, want waer ghi comet ende hen blaest dattet die lieden hooren daer enderfdi niet sorghen voor v leuen. Ende als ghi den horen blaest hoe verre ghi sijt ic sal v wel hooren ende ic sal v helpen ende succoers doen met hondert duysent
 25 mijnder mannen wel ghewapent ende op gheseten te paerde.

Hoe hughe oorlof nam aen coninc Abroen.

Als dit hughe al gehoord hadde, was hy blijde van die grote geloften, ende hy stond op van der tafelen ende ontfinck die gauen met groter danbaerheyt ende seyde. O edel coninc abroen dye
 30 almogende god moet v lonen van al den duechden die ghi mi bewijst. Ende doen nam hughe die edelriddere oorlof aen coninck Abroen met groter reuerencien ende weerdicheyt ende hi scheyde van daer metten sinen ende hy trac na dormonde [18^b] Ende als si langhe ghereden hadden so quamen si op een soon groen
 35 plaetse daer een soon fonteyne was daer ghinc hughe met sinen gheselschap van den paerde ende si ghingen sitten bider fonteynen om te rusten ende te vermaken hem lieden, doe si gheseten waren

so stelde hughe sinen gulden cop bi hem, ende sloech daerouer
 dat teeken des heyligen cruys ende den nap spranc vol wijns ende
 hughe schencte al zijn geselschap den wijn oueruloedelic want den
 nap gaf planteyt van wijne. Doe elc na sinen wil ghenoech ghe-
 5 droncken had, so sanc den wijn te gronde ende den nap wert
 droge doe seyde huge god danckende Gheert ende ghebenedijt moet
 god zijn die my dese grote ghiften toe gesciet heeft, ende die se
 mi gaf was te saligher vren voor mi gheboren, ende huge nam
 den horen ende wilde blasen. Aliames seyde ic bid v en blaest
 10 doch niet voor daz ghi in node sijt want coninc Abroen souts hem
 anders belgen, doe seyde huge. Neen lieue neue Abroen en sal
 hem op mi niet belgen dat ic zijn ghiften proeue, ende doen blies
 hy den horen ende hy had sulcken virtute dat al die dat gheluyt
 hoorden worden dansende, doe seyde aliames. Ic en heb in al mijn
 15 daghen noyt sulcken horen gehoort, want dat gheluyt van allen
 musik spelen, als van harpen luyten, fluyten, sincken, en hebben
 niet bi tgeluyt van desen horen, ende dit hoorde die edel coninc
 Abroen, ende hi verstont dat gheluyt wel ende hi seyde tot sinen
 volck Mijn vrient hughe pijnt mi nu onuerdient, want hi en is in
 20 gheenen noode noch laste, nochtans wensche ic my bi hem met
 hondert duysent mijnder mannen. Als coninc abroen dit hadde ge-
 seydt terstont was hi by [19^a] hughen, ende aliames sach coninc
 Abroen comen met sinen volcke ende hi seyde tot hughen al ver-
 uaert. Nu zijn wi al doode lieden. Doen seyde huge. Laet mi
 25 lieue neue met minen herre abroen spreken ende en veruaert v
 niet. Doe quam abroen bi hughen ende seyde wel ionc heere wat
 hebdi vernomen dat ghi den horen so gheblasen hebt, hughe seyde,
 ick wilde v ghifte proeuen Doe seyde coninc abroen, meendi dat
 ic lieghe ende niet waer en seyde doe ic v die ghiften gaf, ic en
 30 mach god den heere in gheender manieren lieghen, want hy hem
 daerom seer op mi vergrammen soude, want ic hoore driemael in
 den iare der enghelen sanc, soudic dan lieghen dat soude quaet
 zijn, ende ic soude god seer vertornen Doe heyde hughe. O edel
 heere syt doch mijnder genadich heb ic teghen u misdaen ic sal
 35 mi beteren siet hier mijn lijf, ende mijn leuen, doet met mi dat v
 belieft doe seyde coninc abroen God heeft v ingegeuen dat ghi soo
 ootmoedelic spreekt, want daeromt ist v al vergeuen Mer ic seg v
 ende dat bid ick v dat ghy warachtich sijt in uwe woorden voort-

aen, ende ic verbiede v dat ghi nit en liecht Ende ist dat ghi meer
 liecht daer sal v grooten last af comen, ende ic en sal v niet meer
 helpen, noch bi staen al waerdi ooc in groten noden. Doe seide
 huge God ende Maria die moeten my voortaan bewaren dat ick niet
 5 meer lieghen en moet. Ende huge nam oorlof aen Abroen dye
 hem die benedictie gaf ende reet na Dormonde met al zijn gesel-
 scap, ende het was spade in den auont als si te Dormonde quamen.
 Ende aliames badt eenen dienaar dye hem lieden int gemoet quam
 dat hi hem goede herberge wilde wijsen. Doe [19^b] seyde die
 10 dienaar, vraghet in der Stadt na den baelyou daer vindi van alles
 genoeg van eten van drincken doen dancte alyames den dienaar,
 ende si reden na des baelyous huys daer si voor die poorte af
 saten. Ende sijn in die sale ghecomen binnen der borcht, daer de
 baeliou was die hughen ende zijn geselschap wel besach, ende hi
 15 vraechde hughen van waer hy was, doe seyde huge Ic ben van
 bourdeus ende hertoech Sanguijn was mijn vader, doe seyde die
 baelyou so moet ghy willecome sijn, mer spreekt heymelic dattet
 mijn knechten niet en hooren, want si souden v aen minen here
 brengen, hy haet scer die kersten ende waer hi se crighen can
 20 daer doet hi se doden. Doe en wilde hughe die onueruaert was
 niet heymelic spreken, mer hi seyde heer baeliou ghi spreekt so
 wel de fransche tale van waer sidi geboren doe seyde die baelyou.
 Vrient ic can wel fransoys want ic hebbe menighen dach te parijs
 ghewoont, ende die graue van bleys is mijn broeder van vader
 25 ende moeder Ick en hev hier in .xvij. iaer van gods wet niet
 gehoort noch gehouden: nochtans was ic kersten. Nv moet mi
 god genadich sijn want ic ben een gherogeert sarasine dat doet
 mijn heere oydon. Maer en sorget ghy niet want ghi sult van
 alles ghenoech hebben, van eeten van drincken al wildi hier .vij.
 30 iaren bliuen, doe seyde hughe danc hebt hondert fout wi hebben
 noch twee malen met roden goude, ende andere silueren gelts ge-
 noech wy moghen daer menich iaren op leuen, doen seyde huge.
 Goede aliames ende geerwijn coopt ons vitalie in die Stadt, ende
 doet seggen, al de ghene die wil eten ende drincken om god die
 35 come op die borche, men sal hen geuen [20^a] wijns ende etens
 ghenoech. Doe loeet aliames mer hi dede dat hem beuolen was
 O god wat quamen daer armer menschen, dit gheruchte quam door
 al die stadt hoe datter kersten heeren ghecomen waren, daer si

hen af verwonderden. Ende aliames cocht al die spise op die in de Stadt was, so dat des conincx saryanten des anderen daghes geen spise en vonden te cope, so dac si gram waren ende seyden, is hier die duuel comen die al dia spise wech heeft. Doe seyden
 5 die sarasinen, hier was een kersten die al die spijsje opcochte ende dede se draghen in die sale van den baeliou. Om sinen god heeft hy al dat volck ten eten ghenoodt, wye eten ende drincken wille door sinen god die mach comen. Doe ghinghen die saryanten ende dienaers ende seyden dit haren coninck. *

10 [20^b] Hoe die saryant den coninc bootscapte datter kerstenen int lant ghecomen waren.

ALS Oydon dit verhoorde van den kersten so swoer hi bi mamet dat hi metten kersten ooc soude eten ende hi sat op met .iij. mannen, ende quam so met grammen moede ghereden tot des
 15 baelyous huys, doe die baelyou den coninc sach so seyde hi huge lieue vrient en vermaent doch niet van god dat biddick v, doen seyde hughe dat en sal ic niet laten om desen turcscen hont ic en sal noemen den naem mijns heren die mi gescapen ende gemaect heeft, ende coninc oydon ghinc van sinen peerde voor dye brugge
 20 ende quam in die sale met sinen ridders ende knechten ende seyde, mamet segen al dit geselschap Doe seide de coninc totten baelyou, heeft hem de duuel hier int lant ghebrocht dat hi ol die spijsje heeft op gecocht die hi hier vant, want mijn saryant en vant heden morgen niet voor eenen penninc spise te copen noch ooc dranc Doen
 25 seyde hughe god segghen ons spise, want na dat ic hier volck sie so en is ons spise niet te veel, ende wie wil eten ende drincken dat staet hier al tot sinen wille bereyt ic gheue hem allen dat bliidelic om god ende zijnder gebenedijder moeder maria ende door alle gods heyligen doe coninc oydon van god hoorde spreken wert
 30 hy gram ende seyde. Bi minen ternogant ghi kersten ic wil hier ooc eten, ende hi swoer bi mamet ende op sinen tant, ghy kersten ghi en sult nemmermeer comen wt mijn lant Nv waren die spijsen al bereyt ende hughe ende Oydon waren ter tafelen geseten, ende daer wert broot ende wijn ghestelt ende veelderley seer goede
 35 gherichten, ende daer wert den armen ende den rijcken wel gediend huge dye [21^a. F] metten coninc adt sette voort sinen

schonen nap ende cop van goude ende sloech daer ouer de benedixie metter hant dat teyken des heylighen cruys ende die wert terstont vol van goeden wijn. Doe seyde die coninc oydom bi mamet van waer comet dit wonder dat ic hier sie hoe mach dit
 5 gheschien, aldus danighen wonder en heeft noyt man ghehoort noch gesien. Doe seyde huge heer coninc al haddic hondert duy-sent mannen, si souden daer al ghenoech af hebben te drincken: men soude daer anders niet doruen schnicken. Die coninc dit horende was blijde ende hi seyde heymelic en hem seluen, die
 10 kersten sal moeten steruen, ende dan sal den cop mijn sijn, ende die coninc sette den cop aen sinen mont, ende meende te drincken wt den nap, mer den wijn ontsanck hem wt sinen mont tot in den gront van den cop waeraf hi seer verwondert was, ende seyde bi mamets billen, dit dunckt mi sijn betouerden wijn. Ic meende
 15 daer wel af hebben ghedroncken mer hi is mi al heel onsoncken Doe seyde huge, dat deet v groote hoosheyte dat ghij van den wijn niet drincken enmoecht, vant eerwijlen hebby kersten gheweest ende nv sidi een verloghen sarasijn. Doe seyde oydom. o vrient wat seydi. Ick vermane v bi den name des ghenen dien ghi dient
 20 segt mi wt wat lande dat ghi geboren sijt. Huge heyde, heere om dat ghijt weten wilt. Ic ben te bourdeus kersten gedaen ende hertoch sanguijn was mijn vader mijn broeder heet gheraert ende ic heet hughe. Doe seyde coninc oydon so weest willecome: want so ben ic v rechte oom, want v moeder was mijn suster, doe seyde
 25 Gerin so benic ooc v neue ende hi seyde wie sijn moeder was. Doe seide die felle payen hoe comdi hier in mijn lant, ghi moet met mi reysen tot mijnen casteel ende tot mijnder salen [21^b]. Doe seyde huge. Oom wildi weder kersten sijn so sal ic met v reysen daer ghi wilt. Doe seyde oydon, daerop sal ic mi beraden.
 30 Ghi sijt mijn liefste magen ic sal veele door v doen, ende so quamen si tot sinen casteele ende in sijnre salen, ende aliames ende gherijn waren geuangen. Ende die valsce verrader oydom quam ende seyde heymelic sinen kerckerier dat hi soude doen wapenen .cc. sarasinen om te dooden dese kersten. Als dit dye torenwaer-
 35 der hoorde was hy droeulich ende claechde seer seggende Ay lasen god moet beteren dat ic hier bi bedwanck moet sijn die Kerckerier ende moet gaen ende doen mijn magen verslaen. Mer eer ict dade ic soude lieuer steruen. Ende doe ginc hi inden kercker

daer si geuangen saten ende riep luyde. O ghi kersten waer sidi
 god moet v allen v pine versetten, ic hope dat ghi wel van hier
 noch sult comen, ende daer toe sal ick v lieden helpen met al mijn
 macht. Ende hughe is in der salen met sijn .xij. die oydome
 5 meynt te verslaen, mer wildi v lieden ter weer stellen ic sal v ha-
 len alrehande wapenen. Ende de kersten hadden tcasteel van co-
 ninc oydon-in ende daeren mocht niemant op van den ongelouigen,
 dies die coninc gram wert ende wilde tcasteel bestormen. Dit
 siende die baelyou seyde totten coninc here wat wildi maken,
 10 wildi v casteel breken daer en is gheen schoonder noch stercker
 in al v lant, de kerstenen en moghen v niet hinderen want si en
 hebben niet teten, ende ooc weet ic wel mach ic de kersten spre-
 ken si sullen tsloet wel op geuen, ende so quam die baelyou ter
 poorten van den casteel ende clopte daer aen Ende hughe liep
 15 terstont ende lieten in doort wincket ende sprac tegen hugen, die
 den baeliou clagede dat hi sinen cop ende horen verloren had.
 Doen seyde een man die metten baeliou quam, daer is uwen cop
 ende horen [22^a. F ij] *

Hoe hughe op eenen stercken toren liep ende blies sinen
 20 horen als hem Oydome die valsche verlochende kersten van-
 ghen ende doden wilde.

DOe hughe sinen gulden cop ende horen had weder gecregen
 so was hi blide ende hi liep bouen op eenen stercken toren met
 sijn geselschap ende hi blies seer luyde sinen horen, die so soeten
 25 gheluyt gaf dat sie alle blijde waren die hen hoorden ende sie wer-
 den danssende ende die coninc werd ooc danssende met sijn mannen
 van wapenen ende seyden dat si noyt soeter geluyt en hadden ge-
 hoort ende baden hen dat hi noch blasen soude twelck hi dede ende
 blies met suleker cracht dat geringe coninc abroen hoorde daer hi
 30 te Moyon lach ende seyde tot sinen heeren ende mannen [22^b] Ic
 hore mienen vrient men heeft hem te dorimonde niet welgedient
 want hi is in groten node beuaen ic wil hem met mijnre hulpen bi-
 staen. Nv begeer ic hier te sijn bi gods wille met hondert dusemt
 mijnre mannen wel gewapent Ende so geringe als de coninc abroen
 35 hadt begeert was hi terstont met sijn macht de dorimonde. Ende
 als hem hughe sach was hi seer verblijt, ende daer versloech coninc

abroen met sijn volc al die sarasinen ende mannen van wapenen die
 hugen met sinen gesellen wilden verslaen ende si en conden hem
 niet verweren so dat se daer al doot bleuen, ende hughe nam sinen
 oom oydon geuangen ende scanc hem dem coninc abroen, die seyde.
 5 Hughe neue wildi niet dat v oom leuende bliue. Neen ic seyde
 hughe, hi heuet qualic tegen my verdient. So suldi sijn gewroken
 mijn vrient. Ende abroen seyde, so sal hi hangen bij der keelen
 aen een galge. Daer en behoefdemen niet te lopen noch te gaen
 noch hen veel te pinen, want also saen als Abroen die goede here
 10 die woorden had begeert so was hi buten der stede terstont aender
 galgen geknoopt. Ende den baylyou vander stadt wert gegeuen
 al dat lant ende den kerckerier den goeden man. Doe seyde co-
 ninc abroen tot huge Die here Jesus die moet v bewaren van allen
 tegenspoet, ende reyst nu na babilonien om v bootschap te volbren-
 15 ghen totten amirael Gaudijs ende tusschen wegen suldi vinden een
 tstercste casteel dat onwinlic is ende heet dunalster: daer woont een
 groot misscapen tyran die al tlant daer ontrent bedwingt, ende tis
 een edel sarasijn ende hi ontfanet iaerlicx cccc. m. gouden bisanten
 vanden babiloenscen van hoot gelt, ende deden sijn niet si souden
 20 moeten steruen. Och here seyde hughe, soudic dien tyran sparen
 ic sal mijnen horen blasen heb icx van doen. Doen loech abroen
 ende seyde Hu [23^a] ghe dat weet god dat mijn hulpe bereyt is.
 Ende is dat ghi dat casteel winnen mocht daer is op een halsberch seer
 scoon, ende sijn meester wracht daer ouer .vij. iaer lanck. Ende
 25 hi is van sulcker cracht dat so wien aen sijn lijf heeft, dien mach
 deren noch quetsen swerden noch geenderley wapen ende hi past wel
 een kint van .ij. iaren, ende hoe dickende hoe groot dat een man is hi
 salhem oock passen Mer dien aen sijn lief draghen moet sijn een vry
 edel man ende hi moet ooc suuer sijn van alle dootsonden Ende waer
 30 ooc dat v moeder gepeyst had om met een anderen man te conuer-
 sieren ghi sout ooc niet de halsberch comen nen aen doen al mocht
 ghi daer mede winnen al dat goet van alexandrien. Doe seyde huge,
 o heer coninc ic ben een edel man, ende mijn moeder was een edel
 vrouwe, ende was ooc loyael ende getrouwe goet stantuaestich. Doe
 35 seyde abroen die edel man, god vanden hemel moet v geleyden
 ende bi v sijn in allen uwen weggen. Ende si sijn vriendelic van
 malcanderen ghescheyden ende hughe nam oorlof met sijn ghesel-
 scap ende reedt wech menigen bijsteren wech door bosschen ouer

bergen, valleyen ende reden so langhe dat si quamen op een hoghe montangie daer si saghen een schoon stercke casteel. Doe seyde de grijse Aliames na mijn wanen so staet daer dat casteel van dunalster, daer ons coninck Abroen af seyde.

- 5 Hoe hughe voor Dunalster quam ende sloech aen dat gulden becken dat aen der linden hinck voor dat casteel.

[23^b] * NA dat hughe dat had verstaen van Aliames seyde hi. Neue ghi segt wi willen hier gaen riden god sal ons helpen ende sparen. Als si alle quamen gereden voor die poorte vanden casteel
 10 so sagen si daer een werc seer neerstelick gedaen. Daer stonden drie metalen mannen, ende elc had eenen yseren vlegchel in sijn hant slaende so crachtelic dat niemant en corde noch en dorfte ge [24^a] naker der poorten vanden casteel. Als si dat saghen so waren si qualick tevreden ende hughe seyde. O lieue here ic en sal bin-
 15 nen den casteel niet comen door die metalen mannen die hier staen. Ende aliames seyde. Dit casteel is onwinlick door dese metalen mannen mer waer die poorte open, so souden dese mannen haer slaen laten dat weet ic wel Doe hadde huge menige gedachte ende hi sach al omme hier ende daer, also dat hy daer sach staen een
 20 linde daer aen hinghen twee becken van goude. Ende als hi die ghesien hadde so track hi sijn swaert wter scheyden ende sloech aen dat een becken datmen den clanck bouen hoorde op dat slotd Ende terstont so quam daer een schoone suerlijcke ionffrouwe in die vensteren bouen die poorte van den casteele, ende si sach ter-
 25 stont ende mercte dattet kerstenen waren ende si liep beneden ende ontdede dye poorte. Ende als die poorte open ghedaen was, so lieten die metalen mannen haer slaen staen: Als nu die poorte open was so ghinc hughe van sinen paerde ende hi is totter schoonder ionffrouwen voorseyt ghegaen binnen der poorten vanden casteel
 30 ende Aliames ende gherijn ende die thien ridders bleuen daer buyten. Ende als hi binnen was doen sloten se weder die poorte, ende die metalen mannen sloeghen doen weder aen als si te voren hadden ghedaen. Ende hughe die ghinc met der suerlijcker Jonffrouwen binnen den casteel, in welcken casteel hi wijf noch manen ver-
 35 nam, waer hi sach altoos op de schoone ioncfrouwe von wat landen si geboren was dat si so wel conde spreken die franssche sprake.

[24^b] Die ionffrou seyde. Here ic ben gheboren wt vrancrike van hoghe magen ende groten geslachte: ia so groot als in vrancrike eenich heren sijn sonder den coninc, want de kinder van bourdeus sijn mijn neuen, die een heet Gheeraert ende die ander hughe Als dit hughe hoorte greep hi die ioncfrouwe in sinen armen ende seyde wel moet v god doen mijn lieue nichte mijn broeder heet gheraert ende ic ben hughe ende mijn vader was hertoge sanguijn. O lieue nichte hoe lange hebdi hier gewest op dit casteel Doe vertelde si hughen alle de saken ende manieren met wenende oogen seer deerlic screyende ende seyde Mijn oom odom die wreede tyran bracht mi hier in dit ongelouwich lant, ende hi bracht ooc hier den edelen man aliames, ende mijn oom verlochende tkersten geloue ende is geworden een turcx tyran om dat hi coninc woude sijn in Dorimont. Aldus heeft hi mi iammerlick verraden ende die goede here aliames is gheuangan, ende ic sorghe dat hi daer nemmerweer wt comen sal. Doe seyde hughe lieue nichte ouer uwen oom sidy ghewroken, want die quade hont hangt aen een galghe buten Dorimont Ende ic bid v lieue nichte wijst mi den here Agayant die soo seer ontsien is in dit lant tot babilonien toe Dye ioncfrouwe seyde. Dat en derf ic niet doen, mer wildy mi ghelouen dat ghi hem verslaen sult, ic sal len v wijsen Hughe seyde, weerde nichte dat sal ic doen ende ic hope bider hulpen der maghet maria dat ic hem van der werelt v sal quijt maken Doe seyde de ioncfrouwe hughe here neue hi leyt ende slaept aldus hebdi hem lichtelic te doden ende sijn hoeft afte slaen. Anders als hi op die beenen waer ende hi hem ter weer mocht stellen alwaer uwer hondert so wel gewapent als ghi, daer en soude niet een af ontgaen [25^a. G] hi en sloeghe v allen doot Doe seyde hughe. Lieue nichte so moet wel een fel man sijn ic souden geern sien, ic bid v wijsten mi. Doe seide si, gaet twee cameren door ende in die derde camer leyt hi ende slaept Doe ginc hughe in deerste camer daer hi eenen afgod vandt staen gegoten van finen goude mer hi was binnen hol, ende hughe werp den afgod ter aerden neder. Ende daerna quam hi in de tweede camer daer hy twee afgoden want die hi ooc ter aerden werp. Daer na quam hi in die derde camer daer hy sach een bedde staen dat seer schoon ende playsant was daer op lach dye groote Daygant hebbende een hol magher aensicht met twee lippen als een osse mule met eenen groten bulte op sinen rugge, ende hi was seer afgriselic om aensien

ende hi hadt een costelijc oorcussen onder sijn hoofd. Die stapelen
 van der bedstede waren van finen goude seer costelic gewracht,
 ende op elcken stapel sanck een vogelken elc na sijn behoorte. Als
 hughe alle dinck wel besien had, ende den groten leliken tyran, so
 5 riep he met luder stemmen. Stant op ghi hont, hoe legdi op so
 schonen bedde die self so lelic sijt Met dese woorden wert dagayant
 wacker ende hi spranc van sinen bedde ende seyde. Ghi sijt een
 stoute knape dat ghi hier dorft comen, maer ic weet wel dat v mijn
 wijf hier gesonden heeft want si mi seere hatonde is. Ende bi ma-
 10 met seyde dagayant, ghi en waert noyt verrader noch ongetrou
 man haddi van quaden geslachte geweest ghi hadt mi mijn lijf ge-
 nomen in minen slape, mer segt mi wat ghi hier in mijn lant soect.
 Hughe seyde ic moet reysen te babilonien totten amirael Gaudijs daer
 moet ic coninc karel van vrancrijcke een bootschap doen, ende ic
 15 moet hem brenghen dat hare van sinen baert ende sijn vier winckele
 [25^b] tanden wt sinen mont Doe seyde Dagayant lieue knape dat is
 een grote sake want die amirael en gane sijn winckel tanden niet
 om al coninc karels landen die hem toe behoren. Nv segt mi seyde
 dagayant tot hughen, wt wat lande sidi gheboren. Hughe antwoorde,
 20 ich ben gheboren te Bourdeus, ende hertoch Sanguijn was mijn va-
 der, ende mijn broeder heet Gheeraert, ende ic heete hughe Ende
 Dagayant seyde, hoe sidi so koene in mijn landt ende hier op mijn
 casteel te comen, Hier heeft ghoweest een coninc van grooter macht
 die de crachte hadde van .iiij. mannen, nochtans en mochte hi mi
 25 niet verwinnen noch tonderbrenghen metsijnder cracht die hi hadde
 van natuerlijcker sterckeit, ic heb hier binnen eenen halsberch dye
 is seer schoone ende claer, daer ouer heeft gewracht meester Seye
 op die zee .vij. iaer lanc. Ende hi is van sulcken virtuten ende van
 so grooter cracht ende machte, die den halsberch aen heeft hi en
 30 derf niet sorgen dat hi gheslagen worden sal noch stael noch ysere
 en mach hem niet sniden noch quetsen, noch geen wapenen en mach
 hen deeren. Ende die den halsberch dragen sal dat moet sijn een
 vry eedel man hi moet ooc suuer sijn van hoofd sonden ende sine
 moeder moet ooc sijn een goede ghetrou vrouwe Ende doe hem sijn
 35 moeder droech dat si doe op eenen anderen man hadde ghedacht om
 dyen te consenteren buyten haren eyghen man soo en soude dat
 kint den halsberch niet mogen aen doen. Ende den halsberch sal
 wel passen een kint van twee iaren: ende eenen groten man soudet

oock wel passen, hoe groote, ho coort hoe lanc dat oock ware.
 Doen seyde Hughe soo soudick den halsberch wel aendoen,
 want ic ben een edel man [26^a. Gij] Ende mijn moeder was een
 goede vrou ende een edel wijf die haren man getrou was Als dagayant
 5 hugen dus hoorde spreken seyde hi. O knape ghi vermeet v seer
 grote dingen, die grote coninc karel en soude hem sulcke dingen
 niet vermeten dat hy den halsberch oen soude doen Doe dede da-
 gayant Hughen den halsberch, dien hy wel besach ende docht hem
 veel te cleen sijn voor een kint van twee iaren, mer hughe nam den
 10 halsberch ende sloech hem ouer sinen hals ende hy paste huge wel.
 Dit siende dagayant riep met luder stemmen, trect oot den hals-
 berch Doe seyde hughe. Dagayant siet ghi om eenen anderen de-
 sen is mijn, want coninc Abroen prees soo seer desen halsberch
 dat icken nyet geern en soude willen wt doen. Doe seyde dagayant.
 15 O vrient ic weet noch een beter stuck, geeft mi den halsberch we-
 der, ick sal v schincken desen rinek dien ick hier aen mijn hant heb,
 ende dan suldi v bootscap van coninc karel van vrancrijcke sonder
 sorghe wel mogen doen, want den rinck is van suloker virtuyt ende
 cracht, so verre als ghi dien bi v hebt soo en can v niemant scha-
 20 den, noch die amirael en sal v nyet dorren misdoen al haddi die
 helft van sinen heeren ende edelen doot, ende door die cracht des
 rinx so ontsiet mi die amirael seer. Doe seyde hughe den rinck
 wil ick hebben ende willen houden voor mi. Neen seyde dagayant
 dat en sal so niet sijn, so sie ic wel dat wi moeten vechten daer om-
 25 Ende doe ghinc hen die ruese wapenen ende hi dede veel harnas
 aen ende bouen dat harnas nam hi sinen schilt ende een groot
 swaert dat hughe te wonder aensach, nochtans bleef hughe stout
 ende onuersaecht.

Hoe die ruese Dagayant verslagen was van huge metter
 30 hulpen van sijnre nichten des ruesens wijf.

[26^b] * DOe quam die ruese in de sale al gewapent om teg-
 hens Hughe te vechten. Ende hughe heuet getrocken sijn swaert
 ende die ruese ooc sijn swaert ende si zijn doe tsamen gecomen
 Ende dagayant sloech seer vreeslic na hughe, mer huge decte hem
 35 met sinen schilt ende verhief sijn swaert ende sloechhem een groot
 stuck van des ruesen schilde ende cloefde des ruesen schilt ende

sloech hem opten helm datter vuer daer wt spranc. Doe dat dagayant sach meende hi wsinnich te worden ende sloech hughe met eenen slage dat hi buechde ende viel op sijn knyten te [27^a]ghens sinen danc: mer hi spranc haestelic weder op vander aerden ende stelde hem
 5 vromelic ter weer ende si sloegen op malcander menigen swaren slach. Ende en had die halsberch niet goet geweest, huge en hadde den ruese niet wederstaen Ende die ioncfrou hoorde dese vreeslike slagen ende si was seer besorcht voor huge dat hy verslagen soude werden ende si liep metter haest in de camer daer si vochten ende
 10 seyde. O hughe haddi den duuel verslaghen als hi sliep so haddi sonder sorge gheweest. Doe seide huge Dat en haddic niet ghedaen om alder werelt goet noch ooc en wil ic niet doen verradelic. Doen seyde dagayant. O quaet ongetrou valsch wijf, ic geloue v bi ma- met, ic sal v noch tauont in een vier stellen, ende so sal ic v doen
 15 steruen. Doe greep de ioncfrouwe eenen groten stock ende sloech opten dagayant met groten geere mer die ruese en paste daer niet op. Als si dat sach was si droeuich ende nam den stock ende stack en tusschen sijn beenen ende hi viel ouer den stock der aerden. Ende huge sloech doe op hem ende hi quetsten seer int hoofd so dat
 20 hi al beswijmde. Ende hughe ontdeckte hem sinen helme ende sloech .xv. slaghen eer hy den ruese den hals afsloech Als nv die ruese doot was so was die ioncfrouwe seer verblijt ende si dancte gode met goeder getrouwer herten.

Hoe dat Aliames Gherijn ende die thien ridders quamen
 25 onder die linde ende sloeghen ooc op dat gulden becken om bi Hughen te comen.

[27^b] * ALs hughe nv langhe tijt opt casteel hadde gheweest ende hi niet weder af en quam, so hadde sijn volc groot verlanghen waer hughe bliuen mocht So seyde Aliames die grijse. O lacen god
 30 ic weet wel dat huge sijn lijf verloren heeft ende dat hi doot ende verslagen is [28^a] sonder reden. Gherijn ghinc ter lijnden waert ende hy sloech aen dat becken van finen goude dat aender linden hinc dattet clanc. Ende hughe hoorde dat gheclanck inder salen daer hi bijder ioncfrouwen was ende hi liep ende dede ter stont die
 35 poorte open ende doen lieten die metalen mannen haer slaen staen, ende hugens geselschap quam al op dat casteel endi si sloten die

poorten ende doe sloeghen die metalen mannen weder om aen als
 si te voren hadden ghedaen Ende doen leyde hughe alle sijn volcke
 in der salen die hem allen seghenden als si saghen den groten ruese
 dagayant daer lighen verslaghen. Ende doen nam hughe den rinck
 5 van dagayants vingher ende hy sach hem wel, ende hy was so groot
 datten hughe lichtelic aen sinen arme stack totten ellenboghe, ende
 in den rinck was eenen groten costelijcken steen dye den rinc sijn
 cracht ende virtuyt gaf. Doe seyde huge Nv en wil ic niet langer
 beyden, ic wil gaen reysen na babilonien, ende Gherijn mijn neue
 10 sal hier blijuen bi mijnder nichten ende ghi allen tot dat ick weder
 keere, want hier is eeten ende drincken ende van als ghenoch, v
 en sal gheen dinck gebreken. Maer aliamos gherijn ende sijn thien
 ridders wilden ymmers met hem reysen, mer hughe en wildes niet
 hebben ende hy nam oorlof aen hen allen, dies si seer bedruet wa-
 15 ren dat hy alleen wech wilde reysen ende vertrecken. Ende hy is
 alsoo ghescheyden van den casteel ende van sijn nichte ende van
 alle sijn goet gheselschap ende is na babilonien ghereden, ende so is
 hy ooc ghecomen op di rode zee oft op dat roode meer, daer en
 mocht hi niet ouer noch hi en vernam geen scepen die hen ouer
 20 brengen mochten soo dat hi seer bedroeft was [28^b] Aldus staende
 Huge al seer bedroeft op di zee cante so sach hi van verre in de
 zee een wonderlike creatuer comende op dye wage vander zee,
 ende was swart ende leelic als diē duuel. Waeraf hughe veruaert
 was ende reedt achter waert metten perde ende hi sette sijn hant
 25 opten appel van sinen swaerde Ende also ons die historie vertelt so
 quam dat creatuer te lande ende scudde dat leelic swarte wel wt
 ende lietet vallen ende was een frisch scoon man Doe dit huge sach
 veruaerde hi hen noch seer ende hi sach den man te wonder aen.
 Doe seyde die man Joncheer en veruaert v niet, ic ben hier comen
 30 metten aluen, ende coninc Abroen heeft mi hier gesonden ende ic
 moet ymmer sinen dienst voldoen ende ic sal v metter spoet ouer-
 dragen dat ghi v niet eens nat maken en sult Doe seyde huge vrient
 ghi segt dat v mijn here abroen hier ghesonden heeft hoe is dan
 uwen name. Doe seyde die man. Ic heet malproen ende ic moet in
 35 deser zee mijn penitencie doen mer god heb lof ic en heb gheen
 pine: ic wandele bat in dit water sonder pine dan yemant anders
 op dat land inder sonnen schine. Doe seyde die man. Nv sidt op
 metter haest want wat mi mijn here Abroen ghebiet dat sal ic im-

mer doen Ende hughe sadt op ende dye man stelde hen met zijn paert terstont ouer die zee aen dander side opt lant Als hughe sach dat hi ouer die zee was aen dander side so weert hi seer verwondert ende seide God loone v dat ghi mi so wel ghedient hebt. ende 5 danc moet hebben coninc Abroen, ende met goeden rechte mach ic hen wel lief hebben ente altoos dancken.

Hoe hughe binnen Babilonien alleen quam ghereden totten amirael.

[29^a. H] * ALs hughe die zee ouer geset was so was hi blide 10 ende nam orlof aen maleproen ende hi reet wech na babilonien. Ende als hy ontrent der stadt quam, so quamen hem int ghemoet wel .c. mannen met valcken ende sperweren op haer handen ende reden vliegen. Daerna quamen noch .cc. mannen met bracken winden, haes winden ende ander honden ende reden iagen. Daerna 15 quam seer veel volcx die int velt ghingen schieten ende spelen. Ende als hughe in die stadt quam so sach hi ooc al die stat vol volcx ende een yghelic maecte bliscap. Ende voor des amiraels hof wast oock vol volcx. Ende die amirael had bi hem in sijn sale .xxx.c. ridders ende veel ander heren ende princen. Ende waerom dat die edelen 20 ende heren vergadert waren ende dattet volck al blijde was, was dese sake Het was op s. Jans dach te midde somer die de sarasinen vieren [29^b] als wi den paesch dach doen, so dat op dien dach plagen die ghe-meenten ende heeren te vergaderen ende hielden feest Ende huge verwonderde van al dat volc dat hi sach ende seide O here iesu waer sach 25 oyt man so veel volcx. Aldus was hughe in menighe ghedachten ende in groten sorgen denckende hoe hi den amirael soude moghen spreken Ende hughe reet in een herberghe ende bestelde sijn paert ende hi ghinc ten houe van den amirael ende hi clopte aen die poorte ende seide. Laet in ghy poortier, ick ben hier ghesonden 30 vanden coninc van Mombrant, ende terstont sach de poortier dat vingerlinc ende seyde. Bi mamet heere sijt willecome, comt in ende doet al dat v belieft, hoe gaget met onsen here Dagayant. Doe seyde huge, dat suldi weten, ende mettien dede die poortier die poorte open ende liet hughen in. Ende als hughe binnen der poorten was, 35 so track hi sijn swaert wt ende sloech den poortier sijn hooft af. Doen wert hughe denckende dat hi nyet waer gheseyt en had ende seyde in hem seluen. Ay lacen wat salic maken, ic sorge dat co-

ninc abroen sal op mi sijn vergramt om dat ic ghelogen heb als ic voor die poorte quam ende want op dat vingerlijn en dacht ic niet dat ic aen mijnen arm hadde. Ende so ghinc huge voort met grote claghen ende sorge tot aen die ander poorte ende hi riep doet op portier ende laet in coninc karels van vrancrijcx bode want ic wil spreken uwen heere den amirael Die poortier dit horende was seer verwondert ende seyde, bi wat manieren dorfdi hier comen. Doe seyde hughe, besiet wat rinc is diet die ic hier aen minen arm heb. Doe sach de poortier wt ende hi sach den rinc Doe seyde de poortier, vrient mamet geef v goeden dach, wat doet ons here dagay- [30^a. Hij]ant. Doe seyde hughe, in trouwen dat suldi noch weten Ende die poortier ontdede die poorte ende Hughe is daer binnen ghecomen ende track sijn swaert wter scheyden, ende sloech den poortier op sijn hoofd dat hijt hem cloefde so dat hi doot ter aernden viel. Ende doen is hughe ghegaen aen die derde poorte ende hi riep. Laet in, ic ben een messagier van coninc karel van vrancrijcke, ic moet spreken uwen here den amirael. Doen was die poortier seer verwondert ende seyde. Heere ick en mach v niet in laten voor datter ghegeten is. Doe seyde hughe, besiet dan dit vingherlinck, ende kendi dat niet. Doe sach dye poortier wtwærts ende hi sach dat vingerlinc ende seyde Vrient goeden dach geef v mamet, wat doet ons here dagayant. Hughe seyde, dat suldi wel weten eer de amirael heeft ghegheten. Mer die poortier was seer coen ende stout van sijnen wercken ende hy heuet in sijn hant eenen stock van .vij. voeten lanck beslaghen met yseren plaen hebbende een groot metalen hoofd, ende dat nederste was den sluetel daer hi die poorte mede ontdede, ende die stercke payen seyde, here ghi en dorft v niet ontsien te spreken den ammirael Gaudijs, want daer en is niemant also coene die v misdoen sal, oft hi soude comen in sware schade soo verre als ic desen staf hebbe maer hughe en antwoorde niet een woort, mer hi is die trappen op gheghaen in dye sale vanden palleyse daer alle dye heeren saten ende aten, ende Hughe mercte waer dat di alder hoochste tafele was ende hy kende ten laetsten den rijcken Ammirael Gaudijs, ende sach staen voor des amiraels tafel die grote ontsiende coninc van Anapele, die dicwils den kerstenen [30^b] groot leet ende schade hadt ghedaen ende hughe trac sijn swaert ende seyde Jc meyn v sijt op v hoede ende huge die sloech daer aender tafelen den coninc van anapele sijn

hoeft af dat spranc opter tafelen in een gulden cop. Ende mettien
 so heeft huge gesien des amiraels dochter die hi custe aen haren
 mont. Als hughe dus Claramonde in sinen armen greep so sach die
 amirael dat vingherlijn van dagayant steken aen hughens arm ende
 5 seyde. Nv doet al uwen wille ende al dat ghi begheert, wat doet
 ons here Dagayant. Hughe seyde dat sal ic v seggen den here
 dagayant heb ic verslaghen op dat stercke slodt te Dunalster, ende ooc
 nam ic hem dit scoon costelic vingerlijn. Ende ic seg v ghi moet mi
 gheuen dat haer wt uwen baerde ende v achterste vier hoeck tan-
 10 den wt uwen monde want ic wil se hebben. Als dit die amirael
 hoorde wert hi toornich ende seyde tot sijn dienaers Vangt terstont
 den fransoys hi sal moeten steruen, ter quader tijt quam hi hier in
 mijn lant. Als dit die amirael gheseyt had so werden daer terstont
 veel messen getrocken, ende si sloegen op Hughe met grooter
 15 cracht van achter ende van voren, ende Hughe weerde hem vromelic
 mer hi en mocht niet staen tegen die grote macht ende menichte
 der sarasinen, mer hi versach hen ende liep op eenen stercken to-
 zen vanden paleyse ende daer blies hi sinen horen so dat si alle
 die daer waren rike ende arm, heeren ende knechten, edel onedel
 20 ginghen al tsamen dansen ende springen, ende die amirael ende sijn
 heeren dansten voor, door dat gheluyt ende vertuyt van dien horen,
 want noyt tevoren en hadden si so soeten gheluyt gehoort, ende die
 sarasinen riepen al lieue vrient blaset noch meer. Ende huge blies
 met sulcker cracht dattet die coninc Abroen hoorde ende hi seyde
 25 tot sinen heeren [31.] Nv is hughe weder in groter noot, maer ic
 en sal hem nv niet helpen om dat ic gram op hem ben, want als
 hi quam voor die eerste poorte van des amiraels hof daer seyde
 hi lueghenen, daerom sal hi veel lijden ende verdriets hebben,
 ende ic had hem verboden dat hi niet lieghen en soude, daerom
 30 en sal ic hem niet helpen noch bistaen. Ende die edel huge ver-
 nam wel dat die goede coninc abroen op hem gram was om dat
 hem gheen hulpe enquam.

Hoe hughe gheuanghen was ende wert ghebracht voor den
 amirael Gaudijs.

35 **ALS** nv hughe sijn blasen liet staen so quamen die sarasinen
 met cracht op hughen gelopen, so dat hi hen niet langer gheweren

enconde, ende hi wert met groter cracht geuangen ende sijnen
 halsberch wert hem wt gedaen ende sinen gulden cop ende sinen
 horen wert hem ghenomen, ende doe wert hi voor den amirael
 gebracht dye hem seyde. O ghi vassael ghi wilde heden hebben dat
 5 hare wt minen baert ende mijn vier hoeck tanden wt minen mont
 mamet moet v scheynden ghi bebt v seluen groote quaet ghedaen
 want nv moet ghi doch quader doot steruen. Doe seyden die he-
 ren, doet hem raybraken, want ghi en moecht gheen felder stran-
 gher doot vinden, Doe seyde de amirael, dat sal so geschien. Dit
 10 heeft verstaen die schoone Claramonde des amiraels dochter hoe
 dat hughe soude moeten steruen. So dachte si in haer seluen, hi
 custe mi heden voor minen mont, sinen aessem is so soet hi soude
 mijn herte wel maken ghesont want ic ben sijnder liefden doorwont,
 ende sterft hy ick en werde nemmermeer blijde. So is si voor ha-
 15 ren vader ghecomen, daer die heren saten inden gedinge van Hug-
 hens doot die haer al reuerencie deden ende si seyde Hee[31^b]re
 vader wilt mi doch verstaen, want twaer quaet dat ghi desen fransoys
 sout doen dooden, want mijn here dagayant heeft hem hier tot v
 geseynt, ghi en dorft niet willen om al v lant dat ghi hem hadt ghe-
 20 doot, mer gheeft mi den fransoys ic sal hem stellen int prijsoen, ic sal
 hem water ende broot teten gheuen. Dit horende die Amirael seyde,
 lieue dochter uwen raet is seer goet ende is comen wt wisen ver-
 stant, mamet moet des eer hebben die v ghewracht heeft. Ende
 die ionffrouwe heet hughen ghenomen ende heefsten in haer camer
 25 gheleyt, ende setten hem daer op groen siden tapijtserie clee-
 deren, ende dye schoone bloeme ghinc bi hem sitten ende seyde
 Jonchere met oorlof dat ic vraghe hoe is uwen naem. Hi seyde,
 Joncffrouwe ic heete Hughe van bourdeus, de ioncffrouwe seyde
 tot huge wildi mijn lief sijn ende mijn minne draghen, ghi sult
 30 daer veel mede winnen ende wildi met mi dijn minne hanteren
 ick sal v wederomme in kerstenrijcke doen keeren, ende al be-
 houdelijk uwer eeren ende ghesont, al hadden si al uwen doot
 ghesworen die in babilonien sijn. Doe seyde hughe Jonffrouwe en
 wilt daer niet af spreken, want dat en sou ic niet doen om alle
 35 dat goet van uwen landen, want ghy sijt een sarasine ende ghe-
 looft in mamet ende in ternogant, Ay lacen ick ben comen in
 dit verdriet om een woort dat mi ontuloech waer om ic den goe-
 den coninc Abroen verwracht ende vertoornt hebbe. God die

here moet mi helpen, want ic sorghe ick en woorde nemmermeer weder abroens vrient. Ia seyde claramonde ghi hebt mi sarasine gheheeten, ende ghi hebt grotelijck misdaen ghi sult ervoor quaden loon ontfanen ende Claramonde was seer gram op Hughen ende
 5 si de [32^a] de hem brenghen in haren kercker met .iiij. dienaren ende si swoer dat hi daer doot soude blijuen ende si verboodt dat hem nyemant noch teten noch te drincken gheuen en soude. Aldus is huge nv in groeter sorghen ende in anxten so riep hi seere ende seyde O Abroen edel here een coninc van caritaten, ghi sijt fel
 10 suldi mi hier laten so sie ic wel dat v herte is fel ende vol van nide, om een woort dat mi is ontuloghen so heb ic al dit leet, het berout mi seer ende tis mi leet mer nemmermeer en roep ick meer om hulpe. Daerna riep hughe weder. Och Abroen edel here, met onrechte heb ic v fel gheheeten tis mi leet wten gront mijns herten. *

15 [32^b] Hoe hughe inden kercker badt god den here om sijn gracie ende hulpe.

ALS hughe inden kercker sadt sonder eeten ende drincken drie daghen ende drie nachten, so dat hem dochte dat hem den honger dooden soude en wert seere clagende ende den tijt wert
 20 hem seere lanck ende hem docht dat hy noyt in meerder noot noch last en quam. Ende om dat hi van allen weerliken troost verlaten was, so riep hi aen gode van hemelrike ende badt hem ootmoedelic seggende. O almoghende god vader god sone ende god heylighe gheest een int wesen ende drie in personen so gewarich
 25 als ghi met uwer cracht gemaekt hebt hemele ende aerde, dach ende nacht ende alle creatueren elc na sijn weerdicheyt. O here also waerlic als ghi mensce sijt geworden om des menschen ontfangen van den heilighen geest, hebbende v menscheit ontfangen van dat alre suuerste bloet der glorioser maget v moeder maria als ghy in haer lichaem ruste ix. maende ende vijf dagen leuende, ende na geboren in die stadt van Bethleem in een arm huysken geleyt in die cribbe der beesten daer dat hoy v bedde was O minlike Jhesu also gewaerlic als die heylighe drie coninghen in uwer geboorten v sterre in orienten sagghen, ende si verlieten goet ende lant ende sochten v ende vonden v te Bethleem
 30 daer si v aenbaden ende offerhanden gauen daer si grote genade

vercreghen ende dat licht des ghelouen aen v cleen voeten O
 goedertieren Jhesu also waerlijk als die onnosel kinderkens stor-
 uen om uwent wille die herodes dede doden die nv in der eewi-
 cheyt volghen dat lammeken O soete Jhesu also waerlick als ghi
 5 hier opter aerden geweest sijt .xxxiiij. iaer lanc met groten ar-
 beyt ons eerende met v minlike woorden ende sermonen daer
 ghi [33^a. J] hier dedet .xx.c. sermonen ende vaste voorons .xl.
 dagen ende .xl. nachten, in welcker tijt ghi o mijn heere boghet
 xl.c. mael v ghebenedide knien ende badet uwen hemelschen vader
 10 voor ons sondaers O barmhertige Jesu also waerlic als ghi ons
 verlost hebt vander eewiger doot door v alder bitterste passie die
 ghi voor ons geleden hebt .viiij. vren duerende, ende waert al heel
 verlaten van den godliken troost. Ende seyt als ghi v auontmael
 gehouden hadt. Mijn siel is bedroeft tot ter doot. Ende ghinct
 15 doen met uwen discipulen na den berch van oliueten in dat hoof-
 ken daer ghi driewerf op die aerde veelt biddende uwen hemel-
 scen vader dat hi van v nemen wilde den kelc dijns bitteren lij-
 dens, maer niet na uwen wil mer naden wil dijns hemelschen va-
 ders, daer ghi o heere Jhesu openbaerlijck voorsaecht alle die
 20 pinen die v aenghedaden soudent werden, so dat v edele menscelijcke
 natuere was ontstelt tot inden strijt der doot, so dat v edele men-
 scheyt door vreesse ende anxt der pijnen wert schuddende ende
 beuende ende ghi O minlijcke Jesu sweete daer water ende bloet
 tot .xxx.c. ende .xij. dropelen sweets ghemenghet met den bloede
 25 tot onder salicheyt, dat noyt meer gehoort en is geweest. O suete
 Jesu also gewaerlijcke als ghi v vianden teghen ghinct daer v
 Judas leuerde met een cussen inden handen der sondaren die alle
 achter ouervielen als ghi hem minlic vraechde wie suecti, ende
 si riepen Jesum van nazareth, doen ghi suetelic antwoorde Ic bent,
 30 ende gaeftse doe oorlof ende sijn op gestaen ende hebben v ge-
 uangen ende ghebonden dattet bloet wt uwen nagelen spranc daer
 si v inden wege sloegen in uwen hals .lxij. werf ende .xxx. mael
 voor uwen heyligen mont [33^b] ende brachten v in Annas huys
 daer si inden wege spogen in v minlic aenschijn .xxx. mael ende
 35 .xl. mael sloegen in uwen hals ende niemant en weet o goede
 ihesu wat ghy den geheelen nacht voor ons in Cayphas huys ge-
 leden hebt daer .lxvi. raesheren waren die na v bloet hakeden.
 Ende smorgens werdi gebracht voor pylatum met .iiijc. knechten

ende doe voor herodes dye v wederom sende tot pylatum als een
 sot. O criste ihesu so ghewarichlic als ghi v dierbaer bloet ouer-
 uloedelijc voor ons gestort hebt als v pylatus dede gheesselen daer
 ghi om onsen wille ontfinct .vi.c slaghen ende wert tweemaal ghe-
 5 croont met die scerpe doornen crone met die .lxxij. tacken als v
 pylatus verwees totter doot des cruycen Also waerlic als ghi ghe-
 laden ginct met dat swaer hout des cruceu op v gescoorde scouder
 ende vielt daer mede vijf male inden wech eer ghy quaemt aenden
 berch van caluarien daer v die ioden aen den cruyce deden slaen
 10 eerst met v minlike hande daer si op sloegen .lx. slagen ende op
 v heylige voeten .lxxxij slagen, ende op uwen minliken nase met-
 ten hamere eenen slach dattet bloet daerwt vloeyde. O goede
 ihesu also gewarichlic als ghy drie vren lanc leuende aen den
 cruce hinct ende badet uwen hemelscen vader voor ons sondaren
 15 ende seydet O vader vergeuet hen want si en weten niet wat si
 doen Ende gaeft den moordenaer gracie ende seyde. Ic segghe
 v voorwaer, heden suldi met mi sijn in den paradise, ende seyde
 tot v bedructe moeder, wijf siet v kint. Ende seydet ooc Mijn god
 mijn god waerom hebdi mi ghelaten Daer ghi seyde Mi dorst, ende
 20 wert gelaest met gal ende edic. Als ghi seyde. Nv is al veruult.
 Ende ghi weende aen den cruyce vijftich tranen ende riept met
 luyder stemmen [34^a. Jij] Vader in uwen handen beueel ic minen
 gheest ende sterft so voor ons den alre bittersten doot.

O naecte bloedighe ghecruyste Jhesu also gewaerlic als lon-
 25 ginus v heylighe side opende ende v hert doorstac daer wt liep
 water ende bloet in verghiffenisse van onse sonden. Ende wert
 begrauen in een nieu graf ende daelde ter hellen verlossende die
 heylighe oude vaders ende die heylighe vrouwen ende bondet lucifer
 totten wtersten daghe. Ende also waerlic als ghi verreest
 30 aen den derden daghe vander doot ende ghi verthoonde v ghe-
 benedide moeder maria ende den anderen Ende opten .xl dach
 clomditen hemel met al den salighen sielen door v eyghen cracht,
 ende sondet neder den .i. daghe den heylighen gheest.

O alder rechueerdichste here ihesu criste also gewarich als
 35 ghi comen suet ten wtersten daghe ordelen leuende ende doode,
 also gewarich als ghy susanna verlost van den valschen rechters,
 also gewarich als ghi den propheet Daniel verlost vanden hon-
 gerigen leuwen also gewarich als ghi den propheet Jonam be-

waerde inden buyck vanden waluisch ende dedet hem ghesont te lande comen.

O alre minlicste ihesu, also ghewarich als ghy dit al ghedaen hebt ende so veel voor ons gheleden hebt, soo bid ic nv v arme dienaar, door al die weldaden die ghy ons bewesen ende door al dat liden dat ghi voor ons gheleden hebt, dat ghi mi wilt verlossen vander doot ende laten mi met ghesontheyt ende met eeren weder keeren in vrancrike ende vercrighen die vrientscap mijns heeren, door v hulpe o Jhesu criste Amen.

10 **Hoe ende wat Claramunde ende Huge te samen spreken.**

[34^b] NV dat hughe sijn ghebet hadde ghedaen ende god so ootmoedelic gebeden had door sijn bitter lijden soo verweckte god tot barmherticheyt dat herte der schoonder Claramonde ende si quam ende dede dat geuangenis open ende seide tot huge. Vrient
 15 hie staen die saken met v soudi mi noch niet willen lief hebben. Doe seyde huge ghenade o edel vrouwe suldi mi aldus mijn lijf nemen, het sal v cleen profijte sijn dat ghi mi in desen kercken van honger latet steruen. Doe seyde de ioncfrouwe. Huge wildi noch doen mijnen wille, ende nemen mi tot eenen wijue ic sal v
 20 wt laten ende verlossen ende alle eere bewisen, Doe seyde huge dat sal ic blijdelic doen wildi kersten werden. Ia seyde Claramonde dat geloue ic v dat sal ic doen alst tijt ende stonde geeft, ende so heeft se hem wten kercker gelaten want si hem bouen macen seer beminde Doe seyde die schone Claramonde tot Huge.
 25 Ic wil tot minen vader gaen ende geuen hem te verstaen dat ghi al doot zijt bleuen inden kercker ende dan en salmen uwes niet meer vermanen ende so mogen wi onsen wille hier hebben tot onser belieften. Doe seyde huge o weerde vrouwe wat ghi doet dat belieuet mi wel ende dien raet dunct mi seer goet. Doe ginc clara-
 30 monde ende seyde, die francoys die hier comen was is int geuangenis gestoruen Doe seyde die Amirael mijn lieue dochter dat waer my leet, want aen sijn doot is cleen gewin dus laet yemant neder climmen ende latet besien, doe die tochter so haer vader hoorde spreken wert si meer verblijt ende si ghinc haestelic ter plaetsen
 35 daer si hughe vant ende seyde hem hoe sy haren vader verduyt ende verschalct hadde. Ende seyde nv moghen wi blijde sijn, ende hebben iolijt ende vruecht in onser minnen. Al [35^a] dus is hughe

bleuen heymelic met Claramonde der ionefrouwe des soudaens dochter een geheel iaer lanc.

Hoe hugens gesellen ende sijn nichte grote clachten deden daer si op een slot te dunnalster waren. *

5 NV wil ic wat swigen van huge ende verhalen van Aliames ende gherijn die te dunnalster waren op dat stercke casteel die seer droeuich waren om haren heer hughe die so lange achter bleef, ende die ioncfrouwe sijn nichte vrouwe van dunnalster clagede seer ende seyde. Ic sorge dat wi onsen neue nemmermeer sien en
10 sullen leeft hi noch so moet hem god helpen wt sinen noden Als aliames ende gherijn ende haer gheselschap een tijt des smorgens stonden inder salen hebben si gesien eenen bercke comende wter zee gheseylt met grooten stroom [35^b]. Doe seyde die schone vrouwe. Die bercke comt wt affriken, want de banier dat swert
15 serpent int velt van goude is die wapen van den coninc affriant, hy sendet Dagayant sinen chijns ende hoofd ghelt Doe seyde dye grijse man Aljames Sulcken goet is ons al willecome, daer aen en sullen wi ons niet besondighen. Doe seide die edel gherijn. Tis waer dat ghi segghet mer gaet ende wapent v metten anderen rid-
20 ders ende ic sal die sarazijnen op doen comen ende dan suldijsse alle lichtelic verslaen. Ende aliames ghinc ter haven ende sprac die sarasinen toe in sarasijnsche sprake ende heetse willecome ende seyde Gaet bouen men sal v spreken want dagayant mijn heere mach qualick eten want hi en was in acht dagen niet wel gesont.
25 Doe ghingen si wten sceppe ende si baden mamet ende appolijn dat hi haren here wilde sparen ende bewaren sijn lijf. Als dese sarasinen binnen der poorten van dunnalster quamen so heeft se gherijn vernomen ende den hoop was cleyn, daer en waren mer .xij. mannen sarasinen. Die onuersaechde gherijn meende hi soudse
30 wel alleen verslaen ende hi sloech in die sarasinen ende si meenden te vlien maer si en conden niet wech raken want Aliames had die poorte gesloten so dat di sarasinen aldoot bleuen, ia al hader noch hondert meer gheweest si souden daer al gebleuen hebben. Doe seyde aliames, wat is nv best geraden. In dese bercke is comen
35 tarwe ende wijn ende veel van anderen goeden, ic soude geerne hebben nyeumare of Hughe leefde of niet want ic seer rouwich om

hem ben. Nu rade ic voor dat beste laet ons te babylonien gaen varen met desen goede ende vitalie ende daer sullen wi weten dat rechte bescheet van hughen. Doe seide [36^a] gherijn. Dat rade ic ooc voor dat beste. Ende doe gingen si hen al bereyden ende die
 5 vrouwe vanden casteel was sere verblijt dat si haren neue Hugesoude gaen soecken ende si namen dat beste dat opt casteel was van gelde, van goude van siluer ende ander costelijcheden ende droegen dat in die bercke, ende doen ruymden si ghemeender hant van dat casteel ende si ghingen in die bercke ende voeren tesamen
 10 so langhe tot dat si te babilonien quamen daer die ammirael op woonde met sijn dochter Doe seyde aliames Mijn heren ic can wel die sarasijnsche spraken, daerom laet mi geworden voor Gaudijs den ammirael, ic meene wel ic sal van Hugen in eeniger manieren weten. Doe seyde gherijn, lieue neue het dunct mi goet al dat ghi
 15 doet, wi sijn daer alle mede tevreden seyden die ridder ende die ioncfrouwe. Ende doe sochte alyames een cruyt dat heet montfire, ende ghinc dat temperen ende wriuen ende hi bestreeck daer mede sijn hare ende alle sijn leden die daerof al swert ende bruyn werden Ende als hi dit gedaen had so ghinc hy wter bercken met ghe-
 20 rij metter ioncfrouwen ende metten thien ridders ende quamen totter salen des ammirael, ende aliames quam met sijn geselschap daer die ammirael sadt ende speelde in dat scaecspel. Ende Alyames gruetende den ammirael seide Mamet ende Appollijn ende ternogant moeten minen oom wel bewaren Dit hoorende dye am-
 25 mirael besach hem wel ende seyde sijt willecome ons goden moeten v eere laten verweruen, segt my wie ghi sijt ende van waer Doe seyde aliames. Ic was in affriken gheboren, ende ick ben Triakel uwer suster sone dien si met herten lief heeft.

[36^b] * Hoe Gherijn ende thien ridders int geuangenis worden gheset.

30 **ALS** die rijcke ammirael Gaudijs verhoorde dat dese Triakel was sijnder suster son, so stont hi op ende greep hem in sinen armen, ende heete hem willecome, ende hi seyde Neue wat volcx is dat hier bi v staet Doe seyde Triakel. Lieue oom dat sijn geuangen
 35 gen kersten die sendet v mijn oom coninc yuorijn steltse geuangen dat si nit en ontgaen ende dese ioncfrouwe doet inde camer bi v

dochter, want si is des grauen dochter van [37^a. K] bloys, ende
 v dochter sal wel van haer leeren fransoys Doe seyde die ami-
 rael lieue neue dit salmen al doen dat ghi segt. Ende gheriju
 ende die .x. ridders worden in die geuanckenisse brocht ende alya-
 5 mes volchde ende sach waer si bleuen. Doe seyde gherijn, schande
 moet v geschien o Triakel ghi dedet ons verstaen dat ghi aliames
 hete ende nv is die Amirael v oom Ay lacen nv en sal ic nemmer-
 meer in kerstenrijc weder comen noch ooc die goede ridders die
 hier sijn. Doen seyde Aliames, och swiget toch goede gherijn, dit
 10 heb ic al om pratijken ghedaen, ic meende hugen int geuangenis te
 vinden, mer nv weet ic wel dat hi doot is ende verslagen nv wi
 hem inden kercker niet en vinden Maer ic bid v om gods wille en
 bedroeft v lieden niet ic sal v hier cortelinghe weder wt helpen,
 ende ick en sal uwer niet vergheten dat gheloue ic v lieden bi god
 15 almachtich die mi gescapen heeft. Ende alle dese woorden sprake
 si tesamen in Fransoys daer die toren wachter tegenwoordich
 stont. Hier om sorchde alyames seer oft die kerckerier haer sprake
 verstaen hadde. Soo nam alyames sijn swaert ende sloech den
 kerckerier dat hoeft af dat hi doot ter aerden viel, ende alyames
 20 nam dat hoeft ende brachtet gedragen voor den amirael Gaudijs
 die tot Alyames seyde. O triakel lieue neue van waer coemt dat
 hoeft dat ghi daer brenghet. Tryakel seyde het is dat hoeft van
 uwen dienaer die v gheuanckenisse bewaerde dyen heb ic af ghe-
 slaghen, want hi ende de kersten droeghen so wel oner een dat ick
 25 wel verstonde dat hi cortelinghe soude die kersten hebben laten
 ghaen ende wt ghelaten.

**Hoe Claramonde haren neue seyde hoe si den kersten een
 iaer lanck onderhouden hadde.**

[37^a] * ALs nv Tryakele den toorenwachter verslaghen hadde,
 30 doe seyde die Amirael, Lieue neue, heydenisse sal noch door v
 prospereren ende welvaren ende ic hope bi mamet onsen heere dat
 kerstenrijc noch by v ghecrant sal worden. Ende ick wil v ouer
 gheuen bi mijnen leuenden lijue, mijn landen ende alle mijn heer-
 ligheden ende ghi sult heere ende coninck sijn ouer al [38^a.
 35 K ij] dat landt van babilonien. Ende ick wille datmen na desen
 dach uwe ghebodt sal onderhouden ghelijcke dat mijne. Doe seyde

aliames, dat moet v lonen onse heere Mamet. Ende dye amyrael
 heeft ontboden alle die princen ende heeren vanden lande, ende
 alle die edelen moesten al homagie ende manschap doen tot Alya-
 mes, ende si moesten hem alle onderdanich sijn, ende comen in den
 5 dienst van Aliames die men Tryakele hetede. Als tryakel dus eer-
 licken bestelt was vanden Amirael Gaudijs, so quam Claramonde
 dit oock hadde ende volchde die oude manieren vanden vrouwen
 ende si en conste och net swighen. Ende si nam alyames metter
 handt die si meende haer neue te wesen ende si seyde lieue neue
 10 ick heb uwes raets van doene. In dit voorleden iaer soo quam
 hier in ons landt die messagier van coninck karel van vranricke
 ende eer hi hier quam soo versloech hi te Dunalster op dat slodt
 den grooten wreden ende ontsienden tyrant agayant, ende wilde
 hebben dat haer van mijns vaders baert, ende sijne vier-hoeck
 15 tanden van achtere wt sinen hoofde. Ende hi seyde oock dat hem
 coninck karel van vranrijck in dit landt ghesonden hadde, ende
 in presencie van alden heeren, so dode hi den groten stercken
 coninck van Anapele ende hi sloech hem sijn hoofd af daer hi stont
 aen mijns vaders tafel ende doe spranck hi metter spoet ende hi
 20 custe mi ooc aen mijnen mont dat sijt alle saghen dye aen der
 tafelen waren gheseten. Ende sinen sueten aseme heeft mi mijn
 horte doorwont al gheheelick doorstraelt, ende hadde ic niet mog-
 hen hebben sijn liefde, ick hadde sot, ende dal, ende wt sinnich
 achter straten moghen loopen. [38^a] ocht mocht my sijn liefde ge-
 25 stadich bliuen, ende met dien quam huge bi hem beyden die wel
 wiste dat aliames haer neue niet en was, mer hi en gaft niet te
 kennen Doen seyde claramonde tot hugen Ic vermane hier hoe lief
 dat v mijn herte heeft. Aldus lief en wilt my nyet begeuen, mer
 ick bid v laet v herte metten minen in liefden accorderen. Ende
 30 huge accorderende seyde aldus

Accoort is een woort vol virtuten
 Discoort iaecht alle vrucheden buten
 Accoort is der herten behaghen
 Discoort doet alle tribulacie spruten
 35 Accoort doet alle melodie ontsluten
 Discoort is een woort van plaghen
 Ick begheer aen v mijn liefste goet
 Dat ghi mijn herte in v wilt draghen
 Lijf ende siele stellie in v behoet

Ick bid v hertelijck lief wat ghi doet
 Dat ghi niet en wilt op mi verstoort sijn
 Dijn eyghen blijue ic, sijt des wel vroet
 Laet liefs herte in liefs accoort sijn

5 V heb ick ghegeuen in rente en erue
 Hert, siel, ende lijf, wat ick verwerue
 Goet, moet, en bloet, steruen, en leuen
 Dus conforsteert mi lief eer ic bederue
 Ghi moecht mi cleuen nemen engeueu
 10 Schoonder blijfdi in mijn herte ghescreuen
 Dan pelagia van anthiochien schone
 Oft polexena priamus dochter verheuen
 Medusa, oft Danes elck weert een crone
 [39^a] V opsien dunct mi een hemels crone
 15 Laet dijn stralen doch mi confoort sijn
 Ick begheere en ick bidt v sonder hone
 Laet liefs herte in liefs accoort sijn

Mijn herte is sulc dattet liefs herte

In ionsten sal draghen ontsiende gheen smerte
 20 Dus lieflick lief doet lief doet des ghelijcx
 Ondancx des nijders valsch van perte
 Die dwitte dicwils verkeren in swerte
 Dies hem noch nakende wert veel versijcx
 Ick neme dat op mijn deel hemelrijcx
 25 Dat ic v beminne bouen alle vrouwen
 Die moghen leuen buten oft binnen sdijcx
 Dies moechdi wel heel op mi betrouwen
 O weerde bloeme bouen alle kerssouwen
 En laet mi in uwen dienst niet versmoort sijn
 30 Mer liefste beminde wilt wel onthouwen
 Laet liefs herte in liefs accort sijn

Princesse.

Bouen alle princessen oft coninghinnen
 Moet ick bi natuerlijcker cracht v beminnen
 35 Bouen alle vrouwen nv leuende een paer
 Dijn wesen is gheplant int herte binnen
 Gheen ander liefde en sal mi verwinnen
 Al mocht noch ghedueren .x. duysent iaer
 En ghelooft gheen clappers die fel int woort sijn
 40 Dit is mijn hertelijo begheeren, maer
 Laet liefs herte in liefs accoort sijn.

**Doe Hughe sijn minlijcke woorden volseyt hadde so seyde
 claramonde tot Tryakele. Dese ridder wert oock gheuangen, ende
 men nam hem eenen cop [39^b] van goude, eenen horen, ende eenen**

costelijcken halsberch die elcken iuyst paste ionck ende out, die edel geboren is. Ende om dat dese fransoys dese edelheit heeft so be-
 minne ic hem ende hi sat geuangen sonder eeten ende drincken .iij.
 dagen ende .iij. nachten ende mijn vader meende dat hi doot was
 5 ende ic ontfermde mi ouer hem ende ic liet hem heymelijc wt ende
 dat is een iaer geleden ende also lange heb ic hem onderhouden.
 Doe dit tryackel hoorde so seyde hi. O lieue nichte heeft de fran-
 soys op eenigen tijt bi v gelegen. Ja hi seyde claramonde Doe seyde
 triakel so hebdi grotelic misdaen, hoe waerdy so stout, so sot, so
 10 dul, dat ghi v liefde dorft leggen aen eenen kersten man, mamet
 sal v scenden ende v vader salt weten

**Hoe Claramonde haren neue Tryakel badt dat hi wilde
 doch swighen.***

[40*] DOe Claramonde hoorde dat Tryakel haer neue wilde
 15 die dinghen vanden kersten brenghen aen haren vader, so wertse
 seer veruaert ende si hadde wel gewilt om al haers vaders goet dat
 si ghesweghen had ende si noyt vanden kersten vermaent had. Tri-
 akel seide Ic wil den kersten sien. Claramonde seyde, lieue neue ic
 sallen v gheern laten sien, want si was seer veruaert, ende si leyde
 20 hem in haer camer daer huyghe was. Ende als hem huge sach, so
 seyde hi lieue neue ick heete v willecome, ende huge greep hem
 in sinen armen ende hi custe hem aen sijn wangen. Doe seyde
 huge, alyames lieue neue wat doet Gherijn ende mijn ridders,
 ende mijn nichte die ic v liet als ic te dunalster van v soeyde. Doe
 25 seyde aliames. Ic dede gherijn ende v ridders gheuanghen legghen,
 want ic meende daer v gheuonden te hebben. Ende ic hebbe ons
 nichte cameniere doen werden bi Claramonde. Doe hoorde Clara-
 monde hughen ende alyames aldus tesamen spreken, so seyde si
 tot alyames. O ghi fransoys ghi wetet seer wel die fransche tale te
 30 spreken, ende ghi dedet v noemen tryakel als ghy eerst in mijns
 vaders hof comen waert, ende seyt dat ghi een soone waert van
 mijnder moeyen mijns vaders suster: ende dat ghi mijn neue waert,
 ende ghi hebt gheloghen, want ghi niet en bestaet noch mi noch
 mijnen vadere in gheender manieren van maechschap waerom hebby
 35 mijnen vadere uwen oom gheheten ende ghi seydet v te wesen mijns
 vaders sustersone, ic salt mijnen heer vadere segghen, hi sal v doen

hanghen aen een galghe. [40^b] Doe was alyames veruaert ende hi ontstelde in sijn aensicht ende hi viel op sijn knyen ende seyde. Ghenade mijns lijfs eedel vrouwe het soude v cleen profijten, dat ghi mi dedet doden. Doe seyde huge o eedel ioncfrouwe mijn schoon
 5 lief vergeuet hem want hi is mi te na van bloede dan dat ghi hem dat soudt doen. Doe seyde die ioncfrouwe. Nv heb ick mi wel ghe-
 wroken van der sorghen die hi mi te voren had aenghedaen, dies loech doe hughe ende was wel tevreden, ende hi dede Aliames op-
 staen vander aerden ende aliames ende claremonde waren goede
 10 vrienden, ende doe ginck die ioncfrouwe ende liet gherijn ende die .x. ridders wter gheuanckenisse die al by hugen quamen, ende waren verblijt ende maecten goet chiere, want Claramonde bes-
 sorchdese al van eeten ende drincken, ende van al dat hen van node was.

15 **Hoe Agayants broeder die Coninc van Tartarien te babilonien quam, daer hem dye amirael feestelijcken ontfinck.**

Als die coninc van Tartarien Agapaert vernomen hadde dat sijn broeder Agayant verslaghen was te dunnalster van eenen ker-
 sten Ridder eene Messagier van coninc kaerle van vrancrijc, so
 20 vergaderde hi veel volcx van wapenen, ende so track hi totten amirael gaudijs van babilonien, als dit die amirael wiste, so was hi blijde ende quam hem teghen met sinen staet ende heete hem wille-
 come. Ende de amirael sach dat agapaert quam met heyr cracht, soo vraechde hy hem wat nyeuwer tijdinghen ende nyeu mare dat hy
 25 brochte. [41^a. L] * Mi dunct wel dat ghi wilt gaen oorloghen op die kersten ende dat ghi mi geern met hadt om dat wi tsamen
 der hant souden winnen sloten ende steden ende al die daer binnen zijn quader doot doen steruen. Neen seyde doen agapaert heer
 ammirael ick ben op v gram ende verbolghen want door v heb ic
 30 minen broeder verloren, want dye kersten dye hem zijn leuen nam quam hier bi v in v sale, aldus sec ic v ghy sijt mijn man die dat versoenen sal ende be[41^b] teren die doot van mijnen broeder. Ende voort wil ic hebben den seluen chins ende hoofgelt dat ghi minen
 broeder tot deser tijt toe gegeuen hebt ende dat ghelt suldi mi sen-
 35 den ofbrenghen, dit hoorende die Amirael gaff hem onweerdich ende seyde. Heer agapaert ghi sult weeten al heeft v broeder dese renten

iaerlicx van ons gehadt hi en had daer geen rechte toe, ten was hem oock niet noch van vader noch moeder verstoruen, noch van sijnen geslachte aengheerft maer hi had dese renten met ghewalt ende door bewanc dat is nv met hem al verstoruen ende doot daerom
 5 en sal ic niet meer geuen noch ooc hoeft ghelt, want ic ben beter ende edeler geboren dan ghi sijt. Doe seyde de coninc agapaert ic en sal hierom niet rechten noch dinghen om dese saken maer kondi eenen campioen vinden die teghen mi campen wil, ic sal v al v recht laten behouden, ende eest dat ic uwen campioen verwinne die
 10 v recht ende eere bewaren sal so suldi mi al dat selue doen ende den seluen chins ende hoeft ghelt gheuen dat ghi mijnen broedere Agayant gegheuen ende ghedaen hebt. Als die amirael dit hadde gehoort so was hi tevreden hertelijcke wel Ende doe sceyden die ammirael ende die rijke coninc agapaert van malcanderen ende die
 15 rijke agapaert keerde doe tot sinen volcke ende die ammirael Gaudijs tot sinen palleyse.

Hoe die Amirael sprack met Tryakel sinen neue hem raets vraghende hoement beste metten campe maken soude ende wie dien best soude slaen.

[42^a. L ij] Als die amirael met agapaert ghesproken hadde ende hadde den campe aenueert so ghinc hy in zijn sale ende hi riep sinen neue triakel tot hem ende seyde, neue nv geeft mi raet, want ic hebbe eenen camp aenghenomen tegen den coninc agapaert. Als dit alyames hoorde, seyde hi lieue oom nv hoort na mi. Ic heb
 25 raet geuonden voor ons, ende voor v eere, want so mi Claramonde heeft vertelt van woorde te woorden alle die auontuere van eenen kersten, so ist een iaer leden dat hier quam een kersten messagier op sint Jans dach die bootscap bracht van coninc karel van vranc-rijck, ende hi versloech te dunalster den agayant. Ende ic heb wel
 30 so veel gehoort wildi den kersten sijn goet zijn gelt zijn gulden cop sinen horen weder gheuen, hi sal teghen hen campen. [42^b] Als die amirael dit hoorde riep hi tot hem claramonde ende seyde, lieue dochter ghi dedet mi verstaen dat de fransoys doot was die hier quam, tis nv een iaer gheleden Claramonde seyde, lieue vader ick
 35 meende hi hadde doot gheweest van honger want in dye drie eerste daghen ende nachten en adt hi noch en dranc hy niet ende als ic

sach dat hi weder bequam so was mijn herte gram dat ick v lueghe-
 nen had doen verstaen mer anders heuet hi water ende broot ge-
 geten dat ick soude weten de waerheyt of hi te dunalster Dagoyant
 had verslagen Ja hi in trouwen dat is immer waer daer is nv tidinghe
 5 ghenoech af, maer laet hem nv comen, ick heb aengenomen eenen
 campe teghen den coninc Agapaert, ende wilt hi dien vechten ick
 sal hem al weder gheuen dat hem hier ghenomen is. Als dit Clara-
 monde ende alyames hadden gehoort van den amirael, so ghingen
 si onder hen beyden daer si hughen vonden ende si seyden hem
 10 van den campe, daer hi seer willich toe was om vechten daer Clara-
 monde seer blijde om was ende si ghinghen onder hen drien in der
 salen daer si den ammirael vonden. Als nv die amirael hughen sach
 seyde hi. Sijt willecome fransoys, moechdi den coninc Agapaert
 verwinnen in den campe ick sal v al v goet weder gheuen dat v hier
 15 ghenomen is, ende ick sal v minlijc doen gheleyden wt minen lande,
 ende ick sal v brieuven gheuen aen coninc karel daer ick hem seer
 in sal doen groeten, ende ooc sal ic hem iaerlicx gheuen van mijnen
 hoofde .lxx. m. gouden ducaten also langhe als ic leuen sal, ende
 ic salse hem senden te parijs binnen der stadt. Doen dachde hughe
 20 in hem seluen. Dat waer quaet dat karel chins ontfanghen soude
 dat soude mi by auontueren scha[43^a]den want mochte ick een kint
 ghewinnen aen claramonde so soudt mi mede gaen ende daer mochte
 noch in kerstenheyt groot profijt afcomen. Als hughe aldus stont
 in ghepeise so brachtmen hem sinen halsberch sinen cop ende sinen
 25 horen.

Hoe hughe campte teghens den grooten rijcken ende mach- tighen coninc Agapaert. *

[43^b] ALs hughe nv alle zijn dinghen weder had dat hem ge-
 nomen was, als den cop, den horen ende den halsberch dien huge
 30 aen dede ende nam sinen schilt. Ende aliames spien hem twee ver-
 gulden sporen ende die ionffrouwe Claramonde gaf hem een lancie
 in zijn hant ende seyde Joncheer denct om mi als ghi ons eere be-
 waren sult. Doe was huge blide ende hi was wel ghewapent meet
 eenen helm van fijnen stal ende met eenen stercken schilt. Ende doe
 35 bescreet hi zijn goede paert dat wel toe ghereet was ende hi nam
 oorlof aenden ammirael ende aen die ioncfrouwe seer minlic ende

hi is doenghereden te velde daer hen agapaert verwachtte die groot
 verlangen hadde oft daer yemant teghen hem soude comen campen.
 Ende agapaert heeft hughen haest vernomen ende hi quam hughen
 tegen ghereden ende vraechde hem, heeft v die amirael hier ge-
 5 sonden om teghen mi te campen. Doe seyde hughe. Ja hi dyes heb
 god danc Als agapaert god hoorde noemen des gaf hem wonder
 ende seyde. Segt mi van waer sisi gheboren. Huge seyde in vranc-
 rijcke te bourdeus ben ick kersten ghedaen ende eer ic hier quam
 10 int lant, so versloech ic te dunalster den dagayant ende desen hals-
 berch was zijn die ic hier aen hebbe. Ende also langhe als dagayant
 dien hadde aen sijn lijf so en ontsach hi wapen noch swaert. Aga-
 paert dit hoorende wert veruaert van desen woorden ende seide.
 So help mi mamet, dagayant was mijn broeder dien ghi op zijn slodt
 versloecht twelck een swaer sake is voor mi. Maer wildy mijn vrient
 15 werden ick salt v al vergheuen, so sal ons die amirael moeten son-
 der bedwanck opgheuen alle zijn lant, ende ick sal v ouergheuen
 in v ghewelt ende onde v macht alle dat [44^a] goet, lant, ende slo-
 ten van mijnen broeder dagayant Ende ooc sculdi den chins ontfaen
 van minen broeder ende daer toe sal ic v mijn suster gheuen toe
 20 eenen wiue ende ghi en saecht ooc binnen uwen leuen geen ionc-
 frouwe so groot ende so sterck ende ooc en heeft se niet eenen
 tant in haren mondt hi en is wel eenen haluen voet lanck. Als hughe
 dit hoorde wert hi lachende ende seyde Sulcke ioncfrouwen moeten
 verre van mi bliuen om sulcken huwelijck enquam ic niet in dit landt.
 25 Nv seyde hughe wi hebben langhe genoech onsen tijt verquist met
 clappen, laet ons onse saken voleynden daer wi om hier gecomen
 zijn. Doe seide die sarazijn agapaert: O fransoys so muechdi v wel
 ontsien. Ende si keerden beyde haer paerden ende si quamen met
 sulcker cracht op malcanderen dat si beyde haer speeren braken
 30 soo dat si haer swaerden trocken. Ende huyghe vroom ende wel
 ghemoet als een lybaert sloech den coninc Agapaert op sinen helme
 van fijnen stale dattet swaert afspranck ende sloech in stucken den
 gouden circkel die beneden aen dat helmet stont die rijckelic ver-
 chiert was met ghesteenten daer dat vuere met dien slaghe wt
 35 spranck dat hem zijn ooren daer af songhen dat coninc Agapaert
 nauwelijc en wist waer hi was Mer coninc agapaert bloef onuer-
 saecht ende hi sloech op hughen eenen slach dat man ende paert
 int sandt viel ende hi sloech eenen groten cant van huyghens schilt

ende cloofde hughens schilt totter hant toe Dyes hem huge seer
 schaemde ende hy verhief hem haestelijc weder op metten paerde
 ende sloech so vreeslick op agapaert ende coninc agapaert weder
 op hem ende dese battalie duerde langhen tijt tusschen hen beyden.
 5 [44^b] Ende claramonde lach ter vensteren ende sach dit al aen ende
 seyde heymelic biddende. O mogende god der kersten door die
 grote ootmoedicheyt dat ghi die menscheit aengenomen hebt ende
 wt v eewige glorie hier neder gedaelt sijt, wilt doch hughe v dienaer
 bewaren, dat hy hier niet verslaghen en worde, ende so waerlic
 10 als ic mijn afgoden wil laten ende v geboden onderhouden so wilt
 Hughe v knecht bistaen. Dese twee hebben so vreeslijck teghen
 malcander geuochten dat vreeslic was om sien. Ende hughe lichte
 hem in den steechreep ende sloech so vreeslijck op agapaert mer
 hi schutte al die slaghen op sinen schilt Dit siende huge quam van
 15 besiden ende gaf agapaert eenen slach dat hi metten paerde ter aer-
 den viel, mer tpaert spranc haestelic weder op Ende doe riep huge
 wacht v wel ghi sarasijn, ende hughe quam met eenen aefschen
 slach ende sloech Agapaert dat hooft af. Ende terstont spranc
 huge vanden paerde ende greep dat hooft ende sadt weder op zijn
 20 paert ende brachtet ten palleyse daer Claramonde was, ende de
 ammirael quam hem tegen ende ontfinck hem met groter eeren ende
 seyde. O ghi fransoys veele goets so moet v gheschien ende mamet
 geef v prijs ende eenen hogen name, ende nv muechdi reysen als
 ghi wilt totten coninc Abroen ende ic sal v briuen gheuen aen
 25 coninc karel van vrancrijcke uwen here ende ghi sulten seer grue-
 ten van mynent wegen, ende hi sal van ons chins ontfangen so
 lange als ghi leeft. Doen seyde Huge dye noch was onueruart.
 Heer amirael ic bid v swiget van sulcke woorden, want ic wil hebben
 daer ic om ghesonden ben van coninc karel van vrancrijcke, dats
 30 uwen baert ende v vier winckel [45^a. M] tanden Doe wert die
 amirael seer gram ende seyde tot sinen heren. Hoort doch wat dese
 francoys noch seyt ende wat hi begeert ic en gaue hem mijn winckel
 tanden niet om al coninc karels landen, ende hi seyde doe tot hugen.
 O ghi fransoys ghi hebt mi te seer vergramt ende v seluen veel te
 35 cort gedaen want ic en sal nemmermeer eten noch drincken ghy en
 sidt ghesloten in mijn gheuanganisse Als hughe dit hoorde toech hi
 zijn swaert ende seyde wacht v heer amirael want ic sal nv uwen
 baert hebben wilt god die heer, ende mettien sloech hi na den am-

mirael. Doe wert vreeslic op hughen geslagen dat hi hem niet langher
 gheweren en conde door die groote menichte der sarasinen. Dit
 vernam aliames ende quam in die wapenen met gherijn ende met
 .x. Ridder die hugen quamen te hulpe die grote moort wrachten
 5 onder die sarasinen, mer der sarasinen quammer so veel dat si haer
 macht niet wederstaen en condon so vloot huge met sijn geselschap
 op eenen groten toren vanden casteel, ende huge nam sinen horen
 ende blies ende doe mosten si haer felheyt laten ende si gingen al
 danssen die den horen hoorden al warent heeren, knechten, vrou-
 10 wen ionffrouwen Daer en was niemant hi en danste na tgheluyt van
 den horen ende hughe blies met so groter cracht dattet coninc Abroen
 hoorde te moyn daer hi lach in die sale. Ende riep tot alle die hem
 dienden ende seyde. Mijn heeren ende knechten hughe van bordeus
 is in groten last, want hi blaest seer den horen die ic hem gaf,
 15 ende god heeft hem vergheuen al sijn misdaden door de passie die
 hi hem vermaende met deuoter herten, daerom schelde ic hem ooc
 quijt van alle minen euelen moede. Daerom wesche ic mi te babi-
 lonien by huyghen met .c. m. man [45^b]nen wel ghewapent ende te
 paerde, ende terstont was coninc abroen te habilonien met sijn volck.
 20 Ende huge kende terstont sijn banner metten cruce ende hi was
 seer verblijt ende liep nederwaert daer seer vreeslicken gheuochten
 waert als huge sijn blasen liet. Ende dye sarasinen verwonder-
 den seer van waer al dat volck van wapenen comen was dat so
 onuersiens op hem lieden sloech soo dat si hem niet verweren en
 25 consten teghen Abroen ende sijn volc so dat si daer meest al ver-
 slaghen bleuen ende luttel vanden sarasinen ontquamen van daer. *

[46^a. M ij] Hoe hughe knielde voor Coninck Abroen ende dancten van sijnre victorien die hi hem hadde doen hebben ende alle weldaden.

30 Als nv die battalie gedaen was ende die sarasinen meest ver-
 slaghen waren so quam huge met groter begeerten ende viel oot-
 moedelijc op sijn knyen voor coninc abroen ende badt hem ver-
 giffnisse ende seyde. O edel here weest mijns ghenadich, ic kenne
 dat ick teghens v misdaen heb ende dat ick v o mijn oom here ver-
 35 wracht heb dat heeft gedaen mijn onwijsheyt ende dat ic uwen ge-
 boden ongehoorsaem geweest heb, nv bid ic genade door god ende

- sijn bitter lijden. Doe seide coninc abroen Staet op het is al ver-
gheuen, ende maect v bereyt om na parijs te reysen ende neemt
den baert van den ammirael Gaudijs ende zijn vier hoecktanden ende
brenge se coninc karel van vrancrijcke. Doen seyde claramonde O
5 edel here hoe sal hi dit connen bewaren Ende doe loech abroen ende
seyde, herde wel Doe nam huge dat hoofd vanden amirael ende track
daer den baert wt ende nam ooc die vier winckel tanden wt dat hoofd.
Doe seide coninc Abroen. O ionffrouwe om dat si wel bewaert sullen
sijn so wensche ic dit al in aliames lancken, twelck al so gheschlede.
10 Doe seyde coninc abroen. O huge ionghelinc nv hoort na mi ende
ic segghe v hier openbaerlic ende voor waer dat ghi met Clara-
monde dye ionffrouwe geen conuersacie en hebt noch bi haer en
comet om met haer enighe oncuysheyt te bedriuen eer ghijse ghe-
trout hebt ende dat si ghedoopt ende kersten gedaen is. Ende doet
15 ghi dat buten minen rade ghi sulter grote scade by hebben. Doe
seyde huge Dat en moet god nemmermeer gehingen dat ic v gebot
soude breken [46^b] Doe ghinc huge ende liet die barcke bereyden
die aliames te babilonien hadde ghebracht ende dedese wel besor-
ghen van alle dat hem van node was als van spijsen van dranck,
20 van gelt, van gout, van siluer ende ander costelicheyt menigherleye.
Doe heeft huge oorlof ghenomen ootmoedelic aen coninc Abroen
ende so sijnse minlic van malcanderen ghescheyden Ende huge is
tscepe gegaen ende die schone Claramonde ende alle hughens ge-
selschap in die barcke, als Alyames, gherijn ende die .x. ridders.
- 25 Hoe die donder ende blixem ende den storm der zee in
stucken sloech dat schip daer huge in was. *

[47^a] ALs alle dat geselschap hadt oorlof ghenomen aen coninc
Abroen die met hen lieden ghinc op de hauen daer hi hen lieden elc bi-
sonder die hant gaf. Doe gaf hi hen sijn benedixie ende is doe van hen
30 lieden ghescheyden seer minlic, ende heeft hughen menichwerf ghe-
auisseert ende ghewaerschuwet dat hi sijn gebodt niet en brake.
Ende huge is doe van babilonien ghescheyden met die schone Cla-
ramonde ende hi is tscepe gegaen met Aliames ende met alle tge-
selschap. Als huge met al sijn geselschap nv te scepe was, so hebben
35 si ter stont dat zeyl op getogen wanttet recht voor wint was ende
het waeyde een matelick goet vaerweer, ende so sijn si van babi-

lonien gescheyden ende sijn ter zee in gheuaren Ende als si nv langhe tijt in die zee hadden geuaren: so wert hughe siende op claramonde dat si seer schoon was so wert hi met liefden ontsteken op haer ende seide Och god waerom heeft mi abroen verboden dat
 5 ic met minen wiue mijnen wille niet doen en mach, och dat is mi een swaer ghebodt, mer al heeft hijt ghesworen bi sijnre crone ic sal nochtans gaen slapen by mijn wijf Ende huge seyde tot Claramonde Jonffrouwe ic bid v gaet te bedde. Die ionffrouwe antwoorde. O mijn lief coninc abroen soudes hem belghen ende hi soude gram
 10 op v werden. Neen seide hughe, ic meen wel dat ic met v gheen sonde doen en mach, want so gheringe als wi te Romen comen ende ghi gedoopt sijt dan sal ic v trouwen tot minen wiue, hierom sal ic desen nacht bi v slapen Dit verhoorde alyames hi wert seer bedroeft, dies gheliken dede gherijn ooc ende seyden tot hughen,
 15 wy bidden v door god ende door sijn moeder maria, dat ghi doch niet brekenen wilt dat ghebot van coninc abroen [47^b] oft wi moeten al daerom steruen. Doe seyde huge. O ghi heren ic weet v goeden raet dat ghi noch scade noch last van mi hebben en sult Ist sake dat ghi enigen tempeest donder, blixem oft ander onweder wter
 20 zee oft wter loch te siet comen, vliet ter stont wter barcken in den boot Ende want die heren, als aliames, gherijn ende die .x. ridders hadden grote sorge so stelden si terstont den boot wt ende ginghen daer al tesamen in ende huyghe ende Claramonde ende die stuerman bleuen in die barcke, ende hy scafte ende dede met haer sinen
 25 wille. Ende terstont quam so groten onweder opter zee van winde van donre, van blixem so datter eenen groten swaren donreslach quam die de barcke in stucken sloech so dattet al verloren bleef dat hi van babilonien mede genomen had als sinen gulden cop, sinen horen, sinen halsberch, gout siluere ende ander manieren van costelicheyt ende alle haer vitalie ende noottrufsten dat bleef al verloren.
 30 Ende hughe ende Claramonde waren in groten last ende waren al naect ende si quamen met nauwer noot op een plancke van den schepe so dattet god ordineerde dat si aen lant quamen Ende doe waren si arm ende en hadden niet behouden des si beyde groten
 35 rouwe bedreuen ende wrongen haer handen, si clapperden haer tanden van grooten couwe Doe seyde claramonde God weet dat wi ter quader tijt hebben ghebroken Abroens ghebot, nv sullen wi beyde moeten steruen van groter couden ende catiucheyte.

Hoe Claramonde wech gheuoert wert van mannen te perde daer si naeckt opt lant stont.

[48^a] * **D**Oe Claramonde ende hughe aldus deerlic tegen malcander claechden daer si beyde naect opt landt waren also si wter zee waren ghedreuen. So quamen daer .xij. sarasinen ghereden die de Jonffrouwe kennende werden aen haer sprake, ende si waren blijde dat se Claramonden geuonden hadden Ende om dat si al naect stont ende seer bescaemt so deden si haer eenen tabbaert al warm gheuoert ende settense op een paert ende si bonden hughen handen ende voeten ende lieten hen so ligghen opt lant ende die sarasinen reden doen wech met claramonde ende seyden wel fellic, wi sullen v voeren tot v oom coninc yourijn, hi sal v doen verbarren in een vier oft hi sal v ander quader doot doen steruen Als claramonde dit hoorde was si seer bedruct ende drief groten rouwe [48^b] Aldus gheuielt dat de coninc van palernen was wt gereden met sijn heeren ende hi heeft dit volck sien comen met deser ionffrouwen dye hi ter stont wert kennende ende seyde weest willecome Claramonde ick hebbe .vij. iaer lanc liefde tot v ghedraghen ic en wilde niet dat ic eenich goet oft schaat hier voor v geuonden had want ic soude v gheerne hebben tot eenen wijue ende maken v vrouwe van palernen Doe seyde Claramonde. Genadige heer coninc daermede ben ic tevreden maer ic bid v dat ghi bi mi niet slapen en sult noch met mi conuerseren in .xl. daghen ende .xl. nachten. Als dit de coninc hoorde loech hi ende seide weerde ionffrouwe dat sal v wel gheschieden. So moest mi mamet schenden bracke ick v eerste bede, ende so is si by den coninc gegaen: ende claramonde heeft dye .xij. sarasinen doen vanghen ende omdat sise wilden doen dooden van haren oom yuorijn ende hadden haer so grooten last ende anxt aen ghedaen.

30 Hoe Claramonde metten coninc na palernen reedt. *

[49^a. N] **A**Ls galefiers die coninc van paleernen Claramonde verlost had vanden .xij. sarasinen so stelde hi se weder te paerde ende brachtse eerlic in sijn stadt van palernen om dat hijse beminde Mer lacen daer is menich die meent te crigen ende te minnen dat sijn herte begeert nochtans en crighet hy daerof niet dan scade last

ende verdriet, ghelijck galefiers int eynde oock quam als men horen sal. Nv hoort wat van hughe die opt sant gebonden lach ende en conste noch handen noch voeten roeren ende hi lach ende claechde sinen noot, nochtans had hi die meeste sorghe voor Claramonde
 5 sijn lief niet wetende waer die veruaren was So badt hi god den here dat hi se doch wilde behoeden van der doot want hi gad grote sorghe dat die sarasinen haer souden brengen tot haren oom coninc yuorijn ende hi dacht, comtse in haer ooms handen so salse ymmer moeten steruen.

10 Hoe maleproen badt den coninc abroen om dat hy hughen mochte helpen wt sijnen laste.

ALs hughe dus deerlic claechde liggende gebonden aen handen ende voeten so verhoorde die goedertieren verbannen maleproen mer hi en dorste hem niet helpen noch ontbinden voor dat
 15 hi ghesproken had sinen heere abroen, ende hi reysde so lange dat hi abroen vant ende seyde hem. O weerde here abroen, huge is nu in groter last en wildi hem niet biestaen so blijft hy doot hi leytalnaect ende bloot opt sant vander zee gebonden hi en can handen noch voeten gheroeren Ic soude v bidden dat ic hem mochte ouer-
 20 dragen aen dander side vander zee ende laten hem dan gaen op dat hi daer onder die sarasinen mach broot bidden ende so lijn leuen onder houden [49^b] * Doe seyde die rijke coninc abroen en segt mi niet meer van hugen ic en wil van hem niet horen Ic moet hem met rechte laten pijn ghebroghen ende lijden, want ic verboot
 25 hem dat hi met die sarasijnsche ionffrouwe nit te doen en soude hebben voor dat si kersten ware ende dat hijse getrouwt hadde tenen wijue, hi heeft mijn gebodt versmaet ende niet gheacht dus laet hem houden den loon dien hi gecregen heeft. Doe seyde maleproen. Ay lieue here abroen doet doch genade door god, wildi
 30 dan laten verloren den edelen iongen man dat waer groot iammer, hi is emmer [50^a. N ij] noch een ionghelinc die alle wijsheyt niet en can hebben want hi is mer .xxvij iaer out dus ontfermt v doch sijne, want om zijne ioncheit moet ghi te meer verdragen dan oft hi oudt waer van iaren ende dagen. Mocht ic hem helpen
 35 wt sijnen lasten ic soude inder zee gront duycken om den cop halberch ende horen ende brenghe hem die in corter stont maer maleproen ginc so lange in der zee dat hi den horen den cop den

halsberch wt bracht totten coninck abroen die des blide was. Doe
 seide coninc abroen O maleproen wildi hem emmer helpen so suldi
 een iaer langer penitencie doen dan ghi soudt, here seide male-
 proen bider doot die ic steruen moet ic soude lieuer noch .vij. iaer
 5 langher penitencien doen, dan hi soude onghelopen bliuen, ende
 eer ic hem in desen anxt ende laste soude laten. Doe seyde abroen,
 ghi sult hem ontbinden, ende aen dander side vander zee stellen,
 maer anders laet hem so hi is. Doe nam maleproen orlof aen sinen
 here ende voer weder ter zee van daer hi comen was ende quam
 10 ten lesten ter plaetsen daer hughe lach gebonden. Als huge nu
 maleproen sach so wert hi seer verblijt ende maleproen heeft hem
 ontbonden, dies hem hughe seer bedancte ende spranc op ende
 seyde wat doet mijn goede here abroen sal ic nemmermeer weder
 in sijn gracie comen. Maleproen seyde. Ter quader tijt moesti tegen
 15 sinen wille doen, tsal v tot swaer verdriet comen. Doe seide huge.
 Elaes tis mi leet ende het berout mi seer dat ic sijn gebodt gebrocken
 heb. Doe seyde maleproen, ouermits den rouwe die ghi hebt so sal
 ic om uwent wille doen al ist mi swaer ic sal v dragen ouer de zee
 mer anders en mach ic v niet helpen, want ic niet langer orlof en
 20 heb, ghi sult met arbeyt ende armoede onder die sarasinen v broot
 crigen ende somtijt suldi moeten bidden v broot om appolijn ende
 mamet [50^a] Doe seyde hughe god moet v loonen van v duecht
 Ende doe nam hem maleproen ende droech hem ouer zee ende
 sette hem daer neder opt sandt ende hi beual hem gode ende is so
 25 van hughe ghoscheyden. Ende hughe hadt grote laste want hy
 meende steruen van hongher Ende hughe half dul van hongher is
 al naect gelopen van daer, so quam hi gaen daer hi een out man
 vant siten onder eenen boom die sadt ende adt ende was een speel-
 der der instrumenten von musiken geweest vanden Ammirael van
 30 babilonien gaudijs die nv geenen dienst langer en had, ende hi
 hadde voor hem liggen taruwen broot ende een pasteye ende veni-
 soen of vleesch van een wildt herte wel gebraden ende een fles-
 sche met wijn. Ende neuen hem stont sijn paert ende hughe quam
 bi hem, ende dede hem reuerencien ende hi stont ende beofde van
 35 groter coude ende hi gruete hem met vriendeliker spraken seggende.
 Mamet gruet v here. Die speelder die oude man sach hughen aen
 ende seyde met soeter talen O lieue vrient wat is v gheloue ende in
 wyen geloofdi. Doe seyde hughe, ic geloue aent selue gheloue daer

ghi aen ghelooft. Die speelder seyde, ic gheloue aen ternogant. Hughe antwoorde, ende ic gheloue aen mamet ende appollijn, mer in sijn herte seide hi heymelic. O mijn gecruyste here iesu vergeeft mi dese sonde. Doe seyde dye speelman Vrient hoe sidi ghenaeft.

5 Hughe seyde. Gherijn is minen name, ende met rechte mach ic wel bedroeft sijn want ick was in affriken geboren ende mijn vader was comen van groten heeren ende van groter edelre afcoemste. Ic heb .vij. iaer lanc een machtich rijk coopman geweest, ende al dat goet dat ic oyt ghewan dat ben ic nv quijt ende heb verloren in die zee

10 met eenre barcken ende al mijn gesellen heb ic oec verlo[51^a]ren des ben ic noch te droeuer. Doe seyde de oude man Vrient ghi sijt een schoon man en wilt v niet te seere bedroeuē ghi moecht noch wel weder comen tot rikeliken staet ende tot groter eeren ende groten goede al hebdi nv scade gheleden ende v goet verloren, ghi sijt noch ionc van iaren ende sterc van leden. O vrient

15 veel meer mach ic clagen dan ghi want ick ben een out man van .lxxij. iaren met grijsen hare ende ik ben dus langhe besorcht geweest van al dat mi van node was, no moet ic in mijn oude daghen besien waer ic den cost crighen sal want ic heb verluren den besten

20 here dien ic ymmermeer sijns ghelieic crighen mach ende het was die amirael gaudijs die verslagen wert van coninc karels bote van parijs mamet moet hem scande ende oneer toe senden, ende moet sijn siel inder eewicheyt verdoemen ende plagen ic wil gaen reisen na mombrant tot coninc yuorijn die mi wel kennet want hi was mijns heren broeder ic hope dat hi mi onthouden sal Ende ghi knape wildi mijn trosser ende knechte sijn het sal v gheloont werden. Doe antwoorde hughe. O here wat ghi te doen hebt daer toe ben ick bereyt. Die oude man seyde O lieue vrient ontbindt die pack dat hier leyt ende neemt daer wt dat beste cleet dat ghi vint ende trectet

30 aen, ende doet oock aen coussen ende schoen ende lijnwaet ic gones v wel. Doe nam huge dat torssel ende ontbaantet ende hi cleede hem van den hoofde totten voeten. Ende als nv huge so wel gecleet was so dancte hi hem seer van sijnre gauen die hi hem bewesen hadde. Doe seyde die speelman astermant. O lief vrient

35 coemt eten ende drincken met my belieuet v van dat selue dat hier is. Ende hughe ghinc terstont bi den ouden man sitten eten want hi grooten hongre hadde. Als [51^b] si nv te samen wel gegeten ende gedroncken hadden, so seyde astermant Ic sal gaen te mom-

brant spelen voor den coninc yuorijn ende heeft hi dan aen eenen tabbaert oft mantel van scarlaken dien sal hi my gheuen dien neemt ghi, ende al dat mi sijn heren geuen sullen tsi groot of cleyn nemet al bi v ende loopt ermede ter merct ende vercopet ende coopter
 5 een paert om ghi en sult niet langher te voet gaen. Doe was hughe in sijn herte seer verblijt ende hi danctes hem seer, ende hughe dancte ooc sere heymelic in sijn herte god almachtich dat hi hem so goeden heere verleent hatte.

Hoe hughe ende dye speelman astermant reden nae
 10 mombrant.

ALS astermant ende hughe nv wel gegeten ende gedroncken hadden ende dat hughe ooc wel weder geleet was so sijn si ghereyst nae mombrant daer si coninc yuorijn vonden met menich edel here ende ander sarasinen. Ende dye coninc heeft den speelmann Astermant willecome geheeten ende hi vraechde oft waer was
 15 dat de amirael Gaudijs sijn broeder verslaghen waer. Die speelman seyde. O here bi appollijn coninc karels bode heeft hem doot geslagen dies hem mamet moet scenden ende bedroeuuen ende hi was gheheeten huge van bourdeus mamet moet hem verwaten ende
 20 brengen tot eenen quaden eynde. Doen dat coninc yuorijn hoorde wert hi seer versuchtende ende seyde. O mijn vrient mijn sinnen sijn al gheheel ghestoort ende beswaert van dit gro[52*]te misual ende ongheluc dat minen broeder so iammerliken geschiet is, ghi moet ons wat spelen dat ic mijne sinnen wat verlichten mach ende
 25 mi seluen wat verbliden ende verhueghen. Doe nam astermant die vedele ende hi stelde dye snaren alomme wel. Ende hi maecte daer ghenuecte van schoonen goeden spele in die sale voor coninc yuorijn ende alle sinen edelen so dat hem de coninck gaf sinen mantel van root scharlaken geuoyert met zabels, ende elck van den
 30 heren gaf hem sijn opperste cleet die inder salen bi die coninc waren. Ende huge was doe blide ende wel tevreden ende hi maecte eenen groten hoop van clederen ende hi bantse tesamen. Dye coninc seyde doe, waer creechdi desen knape Doe seide astermant. O edel here daer quam ic auontuerlic aen. Ic was gheseden onder eenen
 35 boom om mi wat te rusten ende mijn natuer te stercken ende ic began wat te eten, so comt dese knape bi mi ghelopen ende was al

heel naert ende hi had grote ongheualen ghehadt ende gheleden van der zee ende hi had al verloren dat hy hadde ende was so met groten arbeyt ende met groter auontueren op een plancke te lande comen ende hi is gheboren wt affriken. Doe seyde de coninc, Knappe
 5 hoe is uwen name. Hughe antwoorde ende seyde, bi appollijn ic hete gherijn. Doe seide die coninc, Mamet gheue v geluc gherijn wat condi doen. Heere seyde hughe Ic can alderley spel dat men metten steenen spel en mach. want mijn vadere was een rijk mach-
 10 en vant ick yemant die my int schaechspel verwan. [52^b] Doe seyde de coninc Gherijn dat is te hoghe vermeten dat ghi nyeuwaers en waert gheseten daer ghy vermeetert sijt vanden spele, dat is seer veel geseyt so hebdi groot voordeel meer dan veel menschen hebben Ja heere seyde hughe ghi enkent noch alle mijn
 15 consten niet, want alst van noode waer so can ic wel vueren ende ontbinden in strijden ende in ander battalienen eens conincx oft eens princen baniere. Ick can ooc wel bedwinghen een grootmoedich herte, ende een volck van wapenen can ick wel stellen in goeder ordinancien om die vyanden best ende sekerlic te beuechten, al
 20 dat ic hier gesproken heb dat derf ic wel vermeten. *

[53^a. O] Hoe hughe schaecte teghen coninck yuorijns dochter ende hoe hi dat spel ghewan.

Als die coninc verstaen had gerijns sprake so loech hi, want niemant en seyde teghen sijn woorden mer hi dede sijnre dochter
 25 dat schaeckbert halen ende seyde. Doet doch dese knape swijgen, want ghi sult tegen hem spelen, ende verwint ghi hem so sal hi steruen, ende wint hy dat spel, so sal hi slapen in uwen armen ende tsal v man sijn. Als si nv te samen speelden, so sach si op hughen ende haer docht dat si noyt schoonder man gesien en had
 30 ende si seyde in haer seluen, het waer scade dat die iongelinc soude steruen, ic sal hem lieuer kiezen voor mijn lief ende door bedwanc der liefden sal ic hem tspel laten winnen, want al wiste hughe wel te speelen de ionffrou wistet noch hondert mael bat te spelen. Ende als si saten ende speelden tegen malcander, so seide
 35 die ionffrouwe O knape ghi vermaet v al te veel voor den heere mijn vader, het sal v berouwen want ic sal v matten. Hughe seide

met soeter spraken O ionfrouwe so help mi Ternogant mijn meester astermant heeft met hem bracht alsulcken knape die hoopt noch te slapen in uwen blancken armen. Die ionfrouwe wert doe so met hughens liefde geuangen dat se al op hem peysde ende heeft so vergheten wat si spelen soude, ende wat hi seyde teghen haer dat beuiel haer seer wel. Ende huge had heymelic sijn herte tot Gode ende hi trac al dat speel na sinen wille ende hi speelde die ioncfrouwe al mat ende hi seyde, ionfrouwe ghi hebt tspel verloren dat ghi meende ghewonen te hebben. Doe seide de ionfrouwe. O knape ghi wetes mite veel ic en vant noyt meester van desen speele in .vij. iaren die mi verwan. Doe stont de ionfrouwe op vanden spele [53^b] ende ghinc tot haren heer vader. Doe seyde coninc yuorijn O lieue dochter hoe ist vergaen, is dat spel al gedaen Ja seyde si ende ick heb dat spel ooc verloren 15 Doen wert die coninc haer vader seer gram ende seyde, mamet ende Ternogant moeten v verwaten, sal hi in uwen armen slapen want ick en sal nemmermeer minen eedt breken. Als dit sijn dochter hoorde was si blijde ende tevreden. Mer huge hoorde wel dat de coninc seide mer hi dachte dat hijt niet doen en wilde want hi 20 daer grote sonde aen doen soude, eerst want si was onghelouich ende een sarasijnsche, ten tweeden want Claramonde ende coninc yuorijns dochter waren twee broeder kinder seer naghe nichten, ende dachte god soude op mi werden vergramt ende soude mi weder plagen. Maer huge ghinc tot den coninck yuorijn ende 25 seyde. Here ten soude niet goet sijn dat v kint van mi blame ende scande hadde want ick weet wel daer en is gheen so vryen edelen man wildijse hem gheuen hi soude blide sijn, maer mamet moet haer in haer iuecht ende schoonheyt in eeren laten leuen. Doe dit coninc yuorijn hoorde wert hi al verblijt ende is tot hugen gecomen ende heeft hem in sijn armen ghenomen ende seyde. Gerijn mamet gheef v eere ick wil altoos v vrient sijn, ghi hebt seer wel gheseyt Dit hoorde al coninck yuorijns dochter ende si seyde heimelick in haer seluen. O gherijn haddic dat gheweten te vooren ghi en soudet dat spel niet ghewonnen hebben.

35 Hoe coninck yuorijn raet vraechde aen Gherijn sinen dienaer, hoe hi weder crighen soude sijns broeders dochter.

[54. Oij] * Want nu coninc yuorijn verstaen had dat de

coninc van palernen had genomen claramonde sijns broeders doch-
 ter, so seyde hi tot gerijn. O vrient wilt mi raet geuen, want
 ic hebbe dem coninc van palernen ontboden met .x. edelmannen
 dat hi mi sende claramonde mijn nichte ende hi swoer dat ic se
 5 niet weder hebben en soude al dade ic al dat ic mochte. Doe huge
 hoorde van claramonde so wert hi al heel verblijt ende seyde.
 Genadige heere tis qualic ende scandelic gedaen dat hi v nichte
 wil houden tegen uwen danc mer wildi minen raet doen hem sal-
 der grote scade ende verlies afcomen, so ontbiet v volc van wa-
 10 penen, ende v edelen, ende dan sullen wi trecken metter macht
 voor palernen, ende ick sal dijnen standaert vueren, ende wi sullen
 v nichte claramonde wel gecrigen. Als dit coninc yuorijn hoorde
 so seyde hy goede gerijn dat is goeden raet. Ende ghi sult heb-
 ben van harnas ende van paerden al dat ghi begheert daertoe te
 15 hebbene [54^b] Dit verhoorde een sarasijn die den coninc wech-
 leyde ende sprack heymelic met hem ende seyde. Heer coninc
 en doet dat in gheenre manieren dat ghi hem laet vueren uwe ba-
 niere, al is hi cloeck van spreken hi en can bi auontuer niet oor-
 logen daerom en betrouet hem niet te veel mer is hi cloeck voor
 20 sijn lijf men sal hem goede wapen ende harnas geuen ende een
 goet paert ende laten hem seluen proeuen in den strijt. Die co-
 ninc seyde ic bens tevreden Ende so heeft hem gereet dye coninc
 ende alle sijn volc in die wapenen. Maer hoort van hughens ghe-
 ualle die ooc mede den stride soude riden, hem wert gebracht
 25 een harnas oudt ende verroest ende een hinckende paert dat achter
 ende voor croepel was, ende had langhen tijt in een karre ghe-
 gaen, ende men bracht hem een swaert dat wel vij. iaer inden
 roock had ghehanghen, twelc huige wt track ende sach aen twee
 teekenen dattet gemaect had Galant die smit daer hi wel mede
 30 tevreden was want graue Roelant hadde sijn weergade ende des
 ghelijcken Ende hughe seyde, danck hebt vrient ghy hebt mi wel
 ghedient, ic sal v voor Paleraen een beter weder gheuen. Doe
 seyde de sarasijn in spite. O gherijn hoe soudi mi wel betalen.
 Aldus is de coninc wt gereden met sijn edelen ende met al sijn
 35 volc, ende hughe is op geseten ende is onsachtelic vast na ghe-
 reden ende somtijts ghinc hi te voet, mer hughe moeste doe pa-
 ciencie hebben Aldus is die coninck voor palernen ghecomen daer
 hy sijn tenten heeft opgheslaghen op die groene velden Dit ver-

nam coninck galefier van palernen ende hy dede sijn poorten sluy-
 ten, ende die van binnen vraechden luttel na coninc yuorijn want
 hi en mochte dye stadt met fortse niet winnen, want si was seer
 sterc ende wel [55^a] voorsien van vitalien ende van alles dat si
 5 behoeften ende galefier ginc tot Claramonde ende seyde Coninc
 yuorijn heeft mi beleyt om uwen wille, sijt ghinder sijn tenten
 ende volck. Doe seyde claramonde. Het waer beter dat ghi mi
 hem ouer gaest eer ghi bi mi schade liden sout Doe seyde galefier.
 Dat en sal ic niet doen, ic verlore mi lieuer al dat gout daer ic
 10 here ende coninck af ben dan dat ghi in sulcken last ende verdriet
 comen soudet als hi v aendoen soude hadde hi macht ouer v. Ende
 ooc en dorren wi niet sorghen hi en soude dit casteel niet winnen
 in hondert iaren al hadde hijt gesworen bi sijnder cronen, want
 ic van alles genoch heb ende mi coemt altoos ghenoech van coren
 15 taruwe ende wijn in coggen scepen in galeyen als ick wil ende
 van doen heb, want mijn voorvaders hebben so veel gedaen dat-
 men ons dye hauen niet benemen en can. Hoort nv van coninck
 Sorberijn die seer groot ende ontsien was dye tot sinen oom den
 coninc van Palernen quam ende seyde. O lieue oom ic ben ooc
 20 een coninc van groter macht ick sal riden tot coninc yuorijn ende
 segghen hem dat hi op ons wil vechten dat hi daer gheen recht
 toe en heeft, want Claramonde sal v wijf sijn ende bi haren wille
 isse bi v gecomen ende goet willichlic isse met v in v stadt ende
 op v slodt ghereden sonder yemants bedwanc. Ende wilt coninc
 25 yuorijn daer teghen seggen so sal ic van hem eenen camp be-
 gheren, ende wie den camp winnen sal, die sal Claramonde heb-
 ben, ende so sal icse metten swaerde winnen, want ic heb grote
 begeerte om te vechten daer voren. Doe seyde die coninc van
 palernen. Danc hebt lieue neue mer wapenen ende harnas sullen
 30 ghenoech sijn voor v ende dat suldi hebben tot uwen wille. Doe
 ghinc hem die [55^b] grote stercke coninc Sorberijn seer rijckelic
 wapenen ende beschreet een seer groet paert dat geheten was
 blansadijn, dat seer costelic ouerdeckt was met een coffiture ouer-
 cleet met roodt siden laken besayt met gulden vlammen, ende hi
 35 réedt soo alleen wter stadt van Palernen, ende hi dede die poorten
 achter hem toe sluyten, ende hi is ten laetsten gecomen totter ten-
 ten daer hi coninc yuorijn vant ende hi seyde tot hem. Heer co-
 ninc van mombrant so helpe mi ternogant ghi hebt groot onrecht

dat ghi op ons begheert te vechten, ende dat ghi belegt mijn ooms
 stadt om die Jonffrouwe Claramonden si sal doch sijn wijf sijn
 spaert hem mamet vander doot Ende wildi hier teghen segghen
 so begheer ick eenen campe teghen twee die vroomste van uwen
 5 mannen die ghi vinden condt. Ende doetse wapenen ende wel
 geryden ende sendtse tot mi int geberchte daer sal ic se ver-
 wachten maer ende darren die twee teghen mi niet campen so seyn-
 ter .iij. ende darren die drie mannen niet comen so senter .iiij.
 want .v. ridders darre ick wel bestaen. Ende vi. oft .vij. mannen en
 10 sal ic niet ontvlien, ten ware dat mi faelgeerde mijn goede swaert,
 oft mijn goede ende starcke paert blansedijn. Aldus bidde ick v dat
 ghy v mannen doet bereyden, ick reyse na dye montanien Ende
 moghen mi .vij. ridders verwinnen so suldi met payse v nichte weder
 hebben. Ende can ic my verweren teghen hem lieden so sult ghi v
 15 oorloghen laten staen ende ghi sult die ionffrouwe mijnen oom laten
 hebben sonder eenich wedersegghen. Doen dit coninc yuorijn hoorde,
 so was hi seer moedich van herten ende sprac veel quaets, waerom
 dat sorberijn gram wert, ende keerde sijn paert ende reedt wech.

[56^a] Hoe hughe versloech den groten coninc Sorberijn ende
 20 noch eenen ridder van palernen. *

[56^b] Die stoute hughe had wel gehoord ende verstaen al die
 woorden die de twee coninghen tesamen hadden Dus is die edel
 hughe op gheseten op sijn cropel paert ende stact met sporen ende
 reet al hinckende na, maer het wert seer lanc eer hi te montanien
 25 quam met sijn cropel ende mancke paert daer hi den groten coninck
 Sorberijn vant. Doe seyde Sorberijn, lieue knape wat tijdinge brengdi
 ons. heeft coninc yuorijn .vij. ridders geuonden die teghen mi do-
 reen te campe comen. Neen seide hughe maect v niet te fier ende
 te stout, de coninc seynt mi alleen hier tegen v alsulcken knape als
 30 ick ben ende dat ic sal vechten voor hem. Nv seyde hughe vliet van
 mi oft stelt v ter weer oft ic steke v met mijn spere. Dies balch hem
 Sorberijn seer ende hi keerde sijn goede paert Blansadijn ende
 heeft sijn glauie ghenomen, ende is seer verstoort op hughe ge-
 reden ende stach hem met cracht door sinen schilt ende hi maecte
 35 een grote schore in sinen halsberch dattet yser neffens sijn ribben
 doorvloech, ende hughe was ghewont mer hi bleef nochtans staen-

den in sijn cranck verroest harnas. Ende die edel hughe ghinc ter aerden van sijn cropel paert ende hi track wt sijn verroest berooct swaert, ende mettien keerde hem sorberijn tot hughen ende hi me-
 ende hem dat hoeft af te slaen, mer hughe schuttet op sinen schilt
 5 ende hi ontkeerde hem dat houet, want hughe was te vechten wel gheleert. Doen meende die payen anderwerf op hughe te slaen, mer hughe hadde hem den slach ondergaen ende hi hief op sijn swaert met beyden handen ende sloech so vreeslic op dat hoeft van Sorberijn den payen dat hijt hem totten tanden cloofde, so dat hy doot
 10 ter aerden viel. Ende hughe track Sorberijn sijn wapenen wt ende hy wapende hem [57^a. P] seluen daermede ende sadt op dat goede paert blansadijn ende hughe seide. O god door v ootmoet behoet doch mi van quader auontueren, ende bewaert ooc mijn goede paert blansadine dattet voor mi si, ende hughe is doe ghereden wten ge-
 15 berchten, ende hem quam een teghen ghereden een ridder die van palernen geboren was dien hughe ooc wilde benechten, des hem die ridder vromelic te weer stelde ende hi liet sijn spere sincken ende stack op hughen, mer hughe ontfinck den steeck op sinen schilt. Ende doe track hughe sijn swaert ende volchde den ridder
 20 ende sloech hem op sinen helm van finen stale dien hi doorsloech metten beckeneel so dat hi den ridder dat hoeft cloofde totten tanden ende die ridder viel doot ter aerden van den paerde, ende hughe greep dat paert metten thoom van goude. Ende hughe is doen weder ghereden int heyr van daer hi gecomen was ende daer
 25 quam hem int ghemoet die verrader die hem te mombrant dat croepel paert dede, dyen gaf hi des ridders paert ende seyde. Dat paert geef ick voor dat beroeste swaert daer ghi my te mombrant so wel mede dyende. Doe seyde die man, danck moet ghi hebben, want dat swaert is immer wel betaelt ende mamet moet v lonen van die
 30 grote gauen. Ende doe quam hughe in coninc yuorijns tente daer hem die coninc eerlic ontfinck met xij. van sinen heeren om den campe dye hy had ghedaen, ende coninc yuorijn seyde. O lieue gherijn ic wil voortaan al na uwen raet doen, mer hadt de coninc gheweten dat hi bi sijnre nichten ghelegen hadt, ende dat hy sinen broeder
 35 verslaghen hadde, hi en soude hem niet so vriendelick hebben ontfaen al had hy hem noch so veel diensten gedaen. Als nv galefier die coninc hoorde dat sijn [57^b] neue Sorberijn so verslagen was, so beclaechde hi hem seer ende was bedroeft, ende hi was seer

vergramt, maer coninc yuorijns belegge en achte galefier niet want al hadden si voor die stadt ende casteel ghelegghen .xx. iaer so en souden se die niet ghewonnen hebben: want dat castele was so sterc dat hi niemant en ontsach. Aldus moste coninc yuorijn weder
 5 keeren na mombrant want hi en conste galefier niet gedoen. Ende aldus is coninc yuorijn op getrocken met al sijn heyr ende is so wedder gecomen in sijn stadt van mombrant, ende huge reedt biden coninc ende vercreech daer groote eere.

Hoe alyames, gherijn, ende die ridders .v. weken lanck
 10 hughen sochten op die zee. *

[58. P ij] **AL**s hughe nv langhen tijt verloren geweest was ende aliames ende sijn ridders nyet en wisten waer hi veruaren was so waren si bedroeft ende creghen een scip ende sloeghen weder in die zee, daer voeren si wel .v. weken lanck ende sochten
 15 hughen, so dat si den lesten quamen in de hauen van palernen ende galefier lach op sijn casteel ende sachse comen. Doe ghinc galefier op de hauen ende vraechde oft si comenscap brochten. Doen seide aliames, ghenadighe heere wi en brengen gheen goet, mer wi souden gheern dienen eenigen heere daer ons goet afcomen mocht.
 20 Doe seide de coninc van palernen Ic sal v wel onderhouden ende gheuen v goeden soudt dat ghi lieden wel blijdelic van mi scheyden sult. Doe si dit hoorden waren si verblijdt ende ghingen te lande ende quamen metten coninc op sijn casteel. Als si nv in de sale waren so quam hen lieden int gemoet Claramonde waerom si ont-
 25 stelt werdt in haer aensicht, maer nyemant en dorste haer aanspreken. Maer claramonde en conste haer niet onthouden, mer si weende van groten iammer ende si ghinc in haer camer daer si groten rouwe dreef om hughen die si niet en wiste waer hi veruaren was ende om dat hughe bi hem lieden niet en was, so sorchte
 30 si dat hi verloren ware. Ende van claramondens droefheyt enwiste galefier oock niet, mer hi seyde tot Aliames ende totten anderen. Ghi heeren ghi moet mi raden want ick had eenen vromen neuc gheheeten Sorberijn die is deerlic verslagghen, hierom ben ic vyant den coninck yuorijn van mombrant. Doe seyde alyames. Genadighe
 35 heere wildi dat ghewroken hebben so ontbiet v eedelen, v heeren, ende ander volck in die wapenen ende wi sullen te samender hant

trecken voor mombrant [58^b] Doe seyde de coninc vrient dat moet v lonen die god ternogant, segt mi doch hoe is uwen naem hi seyde ic heet aliames Doe seide de coninc o aliames ic beuele v mijn be-
 minde vrouwe, ic soude gheern wreken den doot van mijnen neue.
 5 Doe ghinc die coninc van tcasteel in de stadt ende dede vergaderen
 sijn heeren, ridders ende sijn volc al in dye wapenen ende ter oor-
 loghen bereyden.

Hoe Aliames Gherijn ende dye .x. ridders Claramonden na
 hughe vraechden, ende hoe si in onmacht viel als men huge
 10 noemde. *

[59^a] ALs die coninc nv vanden casteel was so quam Clara-
 monde wter cameran bi aliames ende den anderen die nv na hugen
 vraechden waer hi veruaren was Als Claramonde hoorde hughen-
 noemen so viel si in onmacht. Doe nam gherijn water ende bespray-
 15 de se in haer aensicht dat si weder bequam. Als si becomen was
 soo seyde se dat se van hughen niet en wiste want als wi tesamen in
 die barcke waren so dede hi met mi sinen wille, ende terstont quam
 daer een onweder met eenen donderslach die de barcke in stucken
 sloech ende wi quamen bi auontueren op een planke daer wi al
 20 naect mede te lande dreuen, daer wi tesamen op ghinghen, ende wi
 hadden so groten coude dat wi beefden ende clippertanden. Doe qua-
 men daer ghereden .xij. sarasinen die hem handen ende voeten bon-
 den ende lieten hem al naect daer ligghen op dat sandt, ende deden
 mi aen een cleedt dat wel warm was ende vuerden my met hem.
 25 Ende doe quam dese tyrant galefier ende nam mi den sarasinen ende
 hi bracht mi op dit casteel, ende van dier tijt voort en heb ick van
 Hughen niet meer ghesien noch ghehoort. Maer coninc yuorijn van
 mombrant heeft gheweest cortelinghe voor dese stadt van palernen
 ende hi bracht met hem eenen ionghen man die quade wapenen aen
 30 hadde ende een verroest swaert, ende hi was ghereden op een
 cruepel manck wagenpaert, nochtans so versloech hi den groten
 stercken coninc Sorberijn, ende ooc eenen anderen heere ende ee-
 delen man gheboren van deser stadt. Op desen heb ic dicwil ghe-
 dacht, ende mi heeft altijt ghedocht dattet hughe sal sijn. Doen seyde
 35 alyames. Och mocht ic mijn neue hughe te mombrant [59^b] vinden
 so waer ick blijde, want ic hebbe een metalen hoornken, hoorde hi

mi blasen, hi soude mi daer aen wel kennen. Ende mochte ic hug-
 hen int velt sien ende hi mi, ic soude vlyen ende hi soude mi vol-
 gen wten heyre ende so souden wi te palernen op dit casteel comen
 ende wi souden dan gaen vechten ende strijden tegen Galefiers ende
 5 yuorijn, want wat leedt ende quaet dat den sarasijscen honden ge-
 schiet dat is al cleen om achten. Ende eer si haer sprake gheeyn-
 det hadden, so was galefier voor die sale ende die schoone Clara-
 monde in haer camer, ende Alyames was wel gheleert, die ontfinck
 Galefier vriendelijcken met sueter spraken, ende alle die met hem
 10 quamen int palleys gheryden hem allen ter wapenen, ende alle dat
 heyr vergaderde voor des coninck sale. Ende Galefier is ook op
 gheseten, ende so sijn si allen met grooter crachte nae mombrant
 ghetrocken. Ende dese nyen mare quam voor Coninck Yuorijn hoe
 Galefier op hem was comen, ende hoe hi sijn lant al verderf ende
 15 destrueerde, des coninck yuorijn droeuich was, ende doe nam coninc
 yuorijn hughen metter hant ende seyde. O gherijn ick bidde v helpt
 mi doch nv mijn landt beschermen. Hughe antwoorde, wel heere,
 maer tis quaet dat ghi soo langhe verbeydet, ende hi dede terstont
 alle sijn heeren ende ander volck ter wapenen gaen. Ende als si nv
 20 al gereet waren, so saten si alle op, ende huyghe was seer wel
 ghewapent ende sijn paert blansadijn was ouerdeekt met een yseren
 cofftuere, ende daer bouen noch een ander van siden sindale ende
 huge reedt naest den coninc yuorijn, aldus sijn si tesamen buten
 der poorten ghecomen daer si sagen [60^a] dat heyr van galefier.
 25 Daer vergaderden terstont, de twee heeren, ende daer wert vrees-
 lic gestreden, daer werter menich vanden paerde int sant gheste-
 ken, daer werter menich doot gheslaghen ende ter hellen gheson-
 den. Maer hughe dede alleen meer schaden in galefiers volck dan
 al dat ander volck, sulcken moort wracht huge met sinen swaerde
 30 ende met sijn goede paert blansadijn. Doe seyde aliames wat duu-
 elscer man is dit niemant en mach voor hem ghedueren want sijn
 swaert snijt yser ende stael. Doen seyde alyames Ick sal den man
 besoecken, ende hi nam een stercke spere ende wilde op hughen
 rijden. Ende met tien stac hughe sijn paert ende greep een glauie, ende
 35 reden so op malcanderen deen den anderen niet kennende so dat
 huygens lanciae brack in veel stucken, mer alyames dye grijse stack
 op hughen met sulcker crachte dat hy hughen wten sadel lichte so
 dat hi ter aerden viel, mer hughe spranc lichtelijc op ende ghinc

vechten metten swaerde ende seyde in sijnder franscher tale in sijnder moeder sprake, o god heere Jhesu Criste verwaten moet
sijn dese sarasine, ende dit verstont aliames wel, ende hy antwoorde
in Fransoys segghende goede vriendt en slaet niet maer segghet
5 mi van waer ghi sijt dat bidde ick v. Ende doe kende hem hughe
terstont ende seyde O alyames mijn wtuercoren vrient ende neue
sijt willecome Ick ben v neue hughe. *

[60^b] Doe seyde alyames sijt willecome ionchere. Gherijn
ende v.x. ridders zijn int heyr, wi hadden v lange gesocht op de
10 zee, ende ten laesten quamen wi hier in des conincx dienst te pa-
lernen daer ic sach dye scone claramonde O lieue neue seyde
hughe. Ic was voor palernen daer ic versloech den coninc sorbe-
rijn, ende daer sach ic claramonde op dat casteel, maer ic sorge al
heb ic se ghesien dat ic se nemmermeer weder ghecrighen en sal.
15 Doe loech aliames ende seyde, ensorcht daer niet voren, ic sal
mijnen horen blasen als ic wten heyre ben, ende gherijn ende v
ridders sullen mi volgen, ende dan sullen wi tesamen vlyen ende
ghi sult ons achteruolghen met uwen blancken sweerde, dan sullen
die sarasinen werden versaget ende veruaert ende si sullen meynen
20 dat ghi ons iaget. Doen seide huge, dats goeden raet. Ende aly-
ames vloet van hem ende huge sadt op sijn schone paert blansadijn,
ende Alyames blies sinen metalen horen dat gherijn ende die thien
ridders gheringe hoorden ende si volchden hem terstont nae ende
si vloden wech met Alyames.

25 Ende slughe volchdese van achter metten ghetrocken swaerde
rechte oft hi se al verlaen soude, Ende dat deden si so langhe tot
dat si dat heyr niet meer en mochten sien. Doe stack huge sijn
swaert op ende si reden ghekkerhant nae palernen met grooter
haeste ouer berck ende dal. Ende als si te palernen quamen so ver-
30 namse gheringe die schone Claramonde ende sie liep terstont neder
ende ontdede dye poorten vanden casteel ende heeftse blidelic ont-
faen. Als si hughen sach so verlichte haer herte gelijc den dach
ende si heeft hughen in haren armen ghenomen ende seer vrien-
delic ghecust ende hete hem willecome, ende aliames ende de rid-
35 ders sloten de poorten [61^a. Q] Ende als aldat geselschap binnen was,
so sloot aliames weder de poorten toe, ende ghingen doe goet
chier maken ende si deden haer paerden wel voorsien van hoy ende
hauere. Die coninc galefier was seer gram op aliames, gerijn ende

die ander ridders om dat si wten heyre ghetrocken waren, want
 zijn volck wert so seer verslagen dat coninc galefier moste dat velt
 ruymen ende coninc yuorijn vervolchde hem slaende van achter in
 5 zijn volc ende so vliende quam galefier met zijn vock op die graf-
 ten vanden slote van palernen, ende hi riep segghende, doet doch
 op terstont die poorte, bi mamet ic ben in grooten lasten Dit hoorde
 aliames ende hi liep tot eender vensteren ende seyde heere verbeyt
 mi daer tot morgen, want in een maent en suldi op dit casteel niet
 comen Als dit galefier hoorde waende hem van rouwe zijn herte
 10 scueren. Doe socht galefier ootmoet aen coninc yuorijn van mom-
 brant ende hi gaf hem verwonnen ende hi wert zijn leen man ende
 hi swoer hem voortaan ghetrouwe te zijn. Doen seyde galefier O
 coninc yuorijn ic beclage mi seer ouer uwen speelman astermant
 want ter quader tijt brocht hi Gherijn int lant, hi heeft v ende mi
 15 grote schade ghedaen. Hi is te palernen bouen op mijn casteel bi
 claramonde die schone ionffrouwe die ic met al mijnder herten be-
 minde ende daer zijn noch bi hem .xij. mannen van wapenen die ic
 cortelinghe had aengenomen in mijn soudie ende daer is vitalien
 ghenoch, si moghen goet chier maken ende laten mi daer buten,
 20 want in .x. iaren en soudemen hen lieden dat casteel niet af ge-
 winnen, dat siet die valsche knaep ooc wel, daerom wordic nu van
 hem begheet ende bespot, ende ic ben deerlic van hem ghehoent
 [61^b] ende van claramonde die ic meende mijn wijf te worden mer
 mamet en maecte noyt felder wijf, si was altijt bedroeft mer ic en
 25 dachte niet dat se mi so gelaten soude hebben. Ay lacen ic moet
 wel verwaten ende veruloect zijn. Ende ick segghe dattet is die
 selue man dye uwen broeder den amirael versloech, want op een
 tijt liet se haer een woort ontuliegen daer ic wel aenhoorde datse
 den saryant ende den bedriegher lief hadde.

30 **Hoe coninck yuorijn wilde den speelman doen hanghen om
 dat hi hughen int landt ghebracht hadde. ***

[62^a. Qij] **ALs** coninc yuorijn dit voorseyt al hadde ghehoor-
 ret, so was hi seer verslaghen ende seyde. Bi mamet ende appol-
 lijn, heeft mi Astermant also verraden dat hi desen garsoen in mijn
 35 lant ghebracht heeft die mi so groten scade gedaen heeft, ic sal
 astermant doen hanghen als een dief ende verrader. Doe werden

die twee coninghen versoent, maer het viel astermant sere swaer-
 lick want si werden beyde op hem vergramt ende deden Astermant
 vangen ende si deden een galge stellen voor palernen. Ende hughe
 stont bouen in dat palleys ende hi wert dat siende hoe dat dye man
 5 astermant werden ghebonden sijn handen achter op sinen rugghe
 met eenen bande. Ende hughe riep O ghi heeren ic bidde v wapent
 v terstont, want Astermant is in groter sorghen want men wil hem
 hanghen hier voor dit casteel, ende desen last heeft hi om mijnen
 wille ick sal hem verlossen wt sijnre noot oft ick sal daer selue
 10 doot bliuen. Aldus hebben si hem terstont ghewapent ende sijn so
 wter poorten vanden casteele ghereden, ende hughe sadt op sijn
 goede paert blansadijn. ende hi reedt op coninc yuorijn ende werp
 hem van den paerde ende hi greep den speelman mettien ende werp
 hem op sijn paert met groten arbeyt, ende die sarasinen souden hem
 15 astermant wedere met machte hebben ghenomen en hadde ghedaen
 die hulpe van alyames ende van den ridderen ende si deden groo-
 ten arbeyt om Astermant te verlossen, also dat si int heyre van den
 sarasinen verloren haren neue Gherijn den edelen heere dyen die
 sarasinen hebben doot gheslaghen, dies huge ende alyames seer
 20 bedroeft waren ende die ander heeren ende ridders ende keerden
 ter [62^b] stont na den casteel ende sloten vaste die poorten, want
 so langhe als si op dat casteel waren, soo en mochte dat niemant
 winnen want die stadt ende dat slodt was sere wel gheuitaleert.

Hoe die heren van bourdeus coopliden wt seynden om
 25 Hughen haren rechten here te soecken.

NV willen wi spreken van Gheraert hugens broeder die heere
 wil wesen van den lande van bourdeus want als hughe sijn broeder
 gebannen was ende hi van paris scheyde, so en meende hi hem niet
 wedder te sien ende so troude gheraert corts daerna een wijf een
 30 dochter van eenen groten hertoge Gubewaert gheheeten. Ende als
 hi een wijl tijts gehuwet was, so wilde hi here wesen van bourdeus
 ende si en wilden hem niet ontfangen, doe vuerde hi groot oorloge
 op bourdeus met hertoge gubewaert sijn wijs vader dat een valsch
 verrader was dat namaels wel blijcte, ende daer waren noch meer
 35 heren die bi bedwange wilden Gheraert een heere maken van bour-
 deus. Die edelen des lants en wilden gheeraert voor gheen here

hebben si en wisten eerst dat hughe certeyn doot waer. Ende si
 hebben al ghesloten met ghemeynen rade dat si wilden hughen doen
 soecken Ende si senden wt .xij. ricke cooplieden ende borgeren van
 bourdeus met comanscap in alle hauenen van den steden daer si in
 5 heydenisse metten scepe aen quamen, daer si goet coften ende ver-
 coften wederom na haer profijt ende om te vernemen na hugen ha-
 ren here, ende so voeren si veel waters dach ende nacht ende in
 veel hauenen. So geuielt dat god sinen vrient wilde vertroosten, so
 beweechde hi die cooplieden int lant van Palernen, so dat si in die
 10 hauene arriueerden ontrent dye casteel Ende huge [63^a] sach bouen
 opter tinnen ende hi sach opten mast van den scepe dat teeken van
 bourdeus Doe wert huge seer verblijt ende hi riep alyames haeste-
 lick bi hem, ende si gingen onder hen heyden van den casteel op
 de hauen daer si tscip sagghen ende si vraechden van waer dat
 15 schip was ende alle dat volc datter in was. Ende si antwoorden op
 die fransche tale dat si al van bourdeus waren. Doe seyde hughe
 sisi van bourdeus so kendi hertoghe Sanguijn wel die doot is ende
 sijn twee sonen. Doe seyden die cooplieden hertoghe Sanguijn was
 ons here god moet sijn siel ontfermen, ende al tlant versterf op
 20 sinen sone hughe, men vant noyt sijns ghelijc so huesch ende goe-
 dertieren, mer gheraert die ander sone is fel ende quaet god moet
 hem bedroeuē. Och oft onse here huge noch wel varende waer so
 soudē wi ons allen verbliden. Lacen hi versloech bi groot ongeual
 coninc karels sone Charlotten. Daerom versant hem coninc karel
 25 van vrancrijke een wilde vreemde passagie ende een wonderlijke
 pelgrimacie ende om een grote swaer bootschap die niet moghelic
 en is om doen ten waer dat god wilde sonderlinge gracie aen hem
 bethonen ende hem verleenen wtnemende victorie Dier gheliken en
 is niet meer gehoret, want coninc karel sant hughen te babilonien
 30 tot ten Amirael Gaudijs om te brengen den baert ende die vier ach-
 terste tanden wten monde vanden amirael voorseyt. Ende als hughe
 van Parijs versonden was, so huwede corts daernae int selue iaer
 Gheeraert sijn broeder aen hertoge Gubewaerts dochter, die de van
 bourdeus heeft menighe schade gedaen bi sinen rade hy wilt voor
 35 een here des lants ontfanghen sijn, ende die edelen ende die lant-
 saten en willens niet doen voor dat [63^b] si seker sijn waer hughe
 gebleuen is oft hi leuende of doot is. Ende om hughen te soecken
 ende daerof te vernemen so waren wi .xii. mannen daer toe gheor-

dineert om in veel landen te reysen met onser comeenscap, wi hebben langhen tijt op de zee gheuaren, ende wi hebben gheweest in veel steden om onsen heere te soecken. Doen seyde Hughe, ghi hebt den man gheuonden, ende ick bent selue.

5 **Hoe Claramonde ende Astermandt te Romen van den bisscop ghedoopt worden. ***

[64^a] Doe dese mannen verstaen hadden die antwoorde van hughe waren si seer verblijt ende hughe die bracht se wten scepe opt casteel ende dede hen goet ciere, ende doe dede hughe op bre-
 10 ken die kisten ende cofferen ende hy nam al Galefiers scatghelt iuwelen. ende al sijn tresoor so vele als .xxx. paerde dragen mochten ende dedet al tsepe ende doe dede hi sijn .x. ridders te scepe gaen, ende doe quam hughe, Claramonde, aliames astermant te scepe, ende so sijn si haestelic wter hauen gheuaren bi dage ende
 15 nachte, ende die wijle oorloochde galefier met groot verlies. Ende hughe ende sijn volck waren so lange in die zee dat si ten laetsten quamen in die hauene van Napels. Als si no metten schepe te Napels waren, so badt hughe den borghers van bourdeus dat si wilden reysen metten schepe na parijs, want hi wilde den anderen wech
 20 na Romen reysen. Ende ick bidde v gruets mi seer coninck karel minen heere ende seyt hem, dat ic met my brenghe des amyraels baert ende sijn vier winckel tanden. Doe scheyden de borghers metten schepe van napels ende quamen te Prouencen. Ende hughe met sijn gheselschap quamen ten laetsten te Romen daer si vonden
 25 den paus ende hughe vertelde hem alle sijn auontuere dyes hem die paus seer verwonderde. Ende Claramonde ende Astermant werden met groter waerdickeyt ghedoopt ende kersten ghemaect. Ende daerna so ghaf die Paus hughen ende allen sijn ghesellen afaet van allen haren sonden, ende si hebben alsoo ootmoedelic oorlof ghe-
 30 nomen aen den paus. Die borgeren ende poorters van bourdeus sijn blijdelijck in vrancrike gecomen ende hebben die tidinge gebracht dat hughe noch leefde ende dat hi in kerstenrijcke waer ende af quame [64^b] Dit horende geraert sijn broeder ende Gubewaert sijns wijfs vader die waren beyde seer bedroeft, ende si dreychden
 35 hughen al heymelick dat si hem noch aendoen souden eenen droeuen dach om dat hughe dat landt toe behoorde. Als nv hughe van romen

was, so track hi met sijn volck na parijs door bourgondien want in sijn eyghen lant endorste hi niet comen, ende hi quam in die abdie van sinte peeters te Cloengi daer hi seer feestelijc ontfangen was van sinen oom den abt ende van al den heren des cloosters ende hem wert groote eere ende weerdicheit bewesen. Ende de abt seyde O lieue neue ic heb dicwijle grote sorghe voor v ghehadt dat ghi in perikel van uwen lijue comen soudt, ende ic hebbe dicwil voor v gebeden inder misse ende anders, hoe eest met v al verghaen hebdi v bootschap wel ghedaen. Ja ick seyde huge dies hebbe god eere inder ewicheyt, maer ic heb dicwil in groten pinen ende noden gheweest, ende menige grote sorghe daerom gheleden. Ic heb des amiraels gaudijs baert ende tanden daer mi coninc karel om gesonden hadde. Ende dese ioncfrouwe die hier bi mi is, is des amiraels dochter, ende ic hebse te romen doen doopen ende kersten maken met desen man Astermant, ende die paus heeftse selue ghedoopt, ende hi gaf ons affaet ende quijtscheldinge van allen onsen sonden. Als die abt no verstaen hadde dat alle dinghen wel met sijnen neue huge vergaen waren so was hi seer verblijdt ende vrolijck. *

30 [65^a. R] * Hoe huge een bode seynde aen sinen broeder Gheraert, dat hi bi hem comen soude in die abdie sinte Peeters te Cloengi.

NV is huge biden abt gebleuen ende hi seynde briuen tot gheraert sinen broeder dat hi bi hem soude comen te Cloengi in die abdie om tsamen te spreken want si malcander in lange niet gesien en hadden. Aldus is die bode ghereyst ende quam corts te Bourdeus daer hi geraert de briuen gaf. Als hi die ghelesen had ende verstont dat huge int lant was so wert hi bedroeft ende trac terstont tot sijn wijs vader hertoge gubewaert om raet te vragen ende seyde, lieue heer vader wat radi nv voor theste, mijn broeder huge is hier int lant ende is te Cloengi ende hi sal al tlant willen hebben. Doen seide gubewaert, en wilt daer niet voor sorgghen, ic sal hugen [65^b] sulcken spel leeren dat hi mocht willen dat hi niet comen en waer, want ic sal hem wachten buten Cloengi met .v.c. mannen daer sal hi moeten bliuen, doen was gheraert blijde ende geryde hem met Gubewaert ende met .v.c. mannen ende quamen doen tecloengi

in die abdye, maer die .v.c. mannen logeerden dien nacht buyten
 Cloengy. Als huge Geraert sinen broeder sach, heeft hi hem inden
 armen ghenomen ende gecust segghende. Lieue broeder willecome
 so moet ghi zijn, mi heeft so dicwil na v verlanget dat ic v noch
 5 leuende mocht sien, doe seyde gheraert, wye is die man die hier
 staet bider ioncfrouwen, doe seyde huge dats ons neue alyames
 die met Odom wten lande vertrac ouer zee in heydenisse. Ende
 huge seyde hoe ist met v broeder, hebdi een wijf getrouwt, ia ic
 broeder seyde gheraert, ic heb gubewaerts dochter getrouwt Huge
 10 seyde, god latet v wel vergaen mer so hebdi een verraders dochter.
 Doe seyde geraert met grammen moede. Ghi liechter aen mijns
 wijfs vader gubewaert is vanden besten bloede van vrancrike, doe
 seyde huyge. Broeder en belcht v niet, mi is lief dat v goet ge-
 schiet want op die aerde en leeft niemant die mi lieuer duecht ende
 15 eere geschiede dan v. Alst auont was so werden die tafelen ghe-
 deduct, ende die heeren ghingen sitten eten, ende gheraert tegghen
 huyghen ouer sittende, want hem therte vol boosheden ende verra-
 derien was, en had gheen lust om eten, ende geraert seyde O
 huge brenct ghi des amiraels baert ende tanden, ia ic seyde huge
 20 dats my swaer genoech geuallen eer ic de gecreech, ende Aliames
 heeft se tusschen vel ende vleesch in sijn lancken, mer en had ge-
 daen coninc abroen ic en soude nemmermeer tot mijne meyninge
 gecomen hebben, ende daertoe hadde ic oock [66^a. Rij] mijn lijf
 verloren, doe seyde gheraert. Nv weet ick wel lieue broeder dat
 25 ic al dit lant verloren heb, want men sal v voor eenen heer willen
 hebben als dye oudste sone ende oor des lants, so ist recht dattet
 lant v behooren sal, doe seyde huge lieue broeder en sorcht nyet.
 Ic sal v heer maken van Grueneuille, ende van bleys, ende daer toe
 sal ic v beghiften datmen my des eere spreken sal. Als gheraert
 30 hoorde sinen broeder so goedertierlijc spreken, so en conste hy
 hem gheen quaet bewijzen, want huyge was suet ende sachtmoedich
 als een lam, maer hy soude meer ghedaen hebben metten swaerde
 dan .vi. gheraerden. Ende als si nv al gheeten, ghedroncken, ende
 goet chier ghemaect hadden, so ghinc elck slapen. Als si al slapen
 35 waren soe seyde hertooch Gubewaert. O gheraert hoort na my. Ic
 sal voore rijden op die passagie int foreest met mijnen mannen van
 wapenen, ende doet ghi huyghen met v comen, wy sullen hem van-
 gen, ende zijn ridders verslaen, ende wi sullen aliames nemen die

tanden ende baert, ende dan sullen wi heeren bliuen vanden lande,
 ende dan sullen wi coninc karel doen comen te bourdeus, ende dan
 sal huge moeten steruen, want hi en can dan niet bewisen den
 haert ende tanden. Huge hier niet afwetende, wert des morghens
 5 vroeck op geroepen van geraert die hem seyde, o broeder laet ons
 reysen in die coelte vanden dage. Doe seyde claramonde, o huge
 laet ons doch verbeyden totten dage want v broeder en heeft niet
 goets op handen doe seyde huyghe, o edel vrouwe en wilt niet
 sorghen v en was noyt so veel eeren bevesen als v hier gheschien
 10 sal. Doen bereyden si hen ende wapenden hen ende zijn doe op-
 gheseten ende op den wech geslagen. Ende dye Abt reedt oock
 met hen lieden met .v. paerden ende moniken, [66^b] Ende gheraert
 die felder was dan een hont reedt bi hugen langen tijt ende gaf
 hem spitighe woorden, ende had hem geern gram gemaect ende
 15 seyde waer naemdi die sarasine. Doe seyde hughe dit is des ami-
 rael's Gaudijs dochter, ende de paus heeftse te romen kersten ge-
 maect Doe seyde aliames tot geraert, soudi mijnder vrouwen misse-
 ghen des soudic mi belgen. Doe seyde geraert ghi cockijn god
 moet v scenden wat maect ghi hier. Doen wert aliames gram ende
 20 sloech geraert metter vuyst in sinen hals dat hi vanden paerde viel,
 doe riep die verrader hulpe hulpe. Ende dit hoorde gubewaert dye
 .v. lagen gemaect had van .v.c. mannen, die quam wten bosch met
 sijn volc ende vingen hugen ende aliames, ende de ander waren
 verslagen, ende had de abt gedaen aliames ware ooc doot bleuen,
 25 mer si sneden hem sijn lancken op ende namen daer wt des ami-
 rael's baert ende tanden: ende huge had noyt so quaden reyse, want
 sijn .x. ridders ende astermant bleuen doot Mer huge, aliames ende
 claramonde worden geuangen te bourdeus inden kercker gestelt
 Daerna sijn gheraert ende gubewaert op geseten met haer volc,
 30 ende quamen bi coninc karel te parijs daer geraert voor hem op sijn
 knyen viel ende seyde clagende O ghenadige heer wilt mi doch
 hooren spreken Huge mijn broeder is weder gecomen int lant te
 bourdeus ende hi en heeft sijn bootscap niet gedaen, maer hi heeft
 al stille gelegen ende is te bourdeus ghecomen teghen minen wille
 35 met eenen boeue ende cockijn, ende met eender saraschijscher
 vrouwe dye hy voor hem seluen onderhout, ende si sitten onder
 hem dryen te bourdeus geuangen, nu heere doet met hem lieden
 uwen wille [67^a] Doe seyde coninc karel, men sal hugen met paer-

den achter straten sleypen ende dan raetbraken, ende op een radt stellen. Doe seyde dumaels van beyeren. O geraert quaet vyleyn dat en was noyt broederlike trouwe dat ghi hughen bewijst, want hi is deerlic verraden, doe en wilde coninc karel niet langer beyden
 5 mer hi is op geseten met sinen heren ende genoten ende reet na bourdeus daer si cortelinge quamen. Ende als karel nv te bourdeus was so ghinc hi in die hooge sale, ende doe werden voor hem gebracht hughen, alyames, ende Claramonde Doe seyde coninc karel. O huge met rechte mach ic v wel haten om dat ghi minen sone ver-
 10 slagen hebt ende hebt mi ooc cleenen soene gedaen, ende hoe waerdi oyt so coen dat ghi hier int lant dorstet comen eer ghi des amiraels baert ende tanden bracht also ick v beuolen hadde had- dijse gebracht ic hadde v quijt geschouwen vander vaert, nv sal ick v doen sleypen ende raybraken, dat en liet ic niet om al dat goet
 15 van alexandrien. Doen seyde huge O edel heer coninck doet doch wel ende hoort mi spreken. Ic haelde des amiraels baert ende tanden te babilonien ende ic sloech hem doot, ende hadt gedaen coninc abroen ic en had nemmermeer van daer ghecomen, die mi dicwil wt minen last heeft geholpen, ende hi dede des amiraels tanden ende
 20 baert in aliamen lancken om wel bewaert te sijn, ende diē sijn aliamen hier wt gesneden te bourdeus, siet die wonde die hem daer af bleuen is ende mijn .x. ridders ende noch een man Astermant gheheeten, waren deerlic verslagen, ay lacen ick mach wel beclagen der deerliker moort. O here dit dede Gheeraert ende hertoghe Gu-
 25 bewaert met .v.c. mannen ende ic ende aliamen mijn neue worden gheuanghen ende de[67^b]se ioncfrouwe die de dochter is vanden amyrael Gaudijs, doen seyde dumaels van beyeren. Hier is groote verraderie geschiet, god moet alle verraders schenden, want si weten so veel quader keeren, doen seyde coninc karel. Nv hoort
 30 mijn heeren genoten, ic en wil mi hieraen niet besondigen, ic gheef hughen in uwen handen, iugeert hem oft hi steruen sal oft niet. Doen ghingen die heren te rade, ende hertoghe Griffioen stont op ende seyde. Ghi heeren dat hughen verslagen heeft Charlotten ende niet volbracht en heeft zijn bootschap, daerom gheuet reden genoegh
 35 dat hy sal steruen, dese woorden behaechden Dumaels van beyeren niet ende seyde Ghi heren hoort een woort na mi, waert met huyghe wel vergaen, ende dat hi waer in sinen state so soude hy met ons te rade gaen, ende wesen een vanden ghenoten, daerom en mogen

wy geen genoot verordelen dan met een volle bancke die wy nv
 niet en hebben, ende desen woorden volchde Ogier van dene-
 mercken, Hertoghe Salomon ende meer andere, ende mettien lieten
 si haren raet staen. Doe se karel sach comen vraechde hi oft den
 5 raet ghesloten was, doen seyde dumaels van beyeren, men mach
 gheen ghenoot verordelen sonder die volle banc, doen seyde die
 coninc karel, dats wel ghedaen, maer huge heeft mijnen son ver-
 slagen, ende hi heeft mi crancke soene ghedaen, hierom iugeert
 huyghen dat ghi daer eere ende gheen schande af en cryget, doen
 10 ghinghen die heeren weder te rade, doe seyde hertoge alorijs. Ghi
 heren ghi weet wel dat huge zijn bootschap niet en heeft ghedaen,
 want hy dat niet betogen en can daerom sal hy worden ghehanghen,
 doen seyden sommige vanden rade als Guwijner ende Alorijs ende
 [68^a] hertoghe griffoen, ende Tybaut van aspermonde, nae die or-
 15 conde die hier ghedaen is, so volghen wy v, ende dese vijf heren
 verwesen hugen ter doot, doe stont op Dumaels van beyeren ende
 seyde. Soumen huyghe hanghen dat waer iammer ende schande.
 Men mach openbaerlijc mercken die wonde die si hebben ghesne-
 den in aliames lancken als hem ghenomen wert tanden ende baert.
 20 Ende dese ioncfrouwe was des ammyraels dochter, doen seyde Die-
 derick van ardennen, die dat wil verstaen, so is aliames ghenomen
 daer huge om ghesonden was, so waert ooc onrecht soudemen huy-
 gen ter doot veroordelen, dat en salmen met rechte nyet doen, dat
 is waer seyde hertoghe Salomon ende die aertbisschop van Riemen
 25 die volchdens oock, ende Ogier van denemercken, ende ridtsaert
 dye vrye, dese ses ghenoten wijsden hugen los ende vrij, ende die
 ander vijf ghenoten wilden hem verslaen, want si seyden al had
 alyames wonden ontfanen het waer onsekere wie dat hadde ghedaen,
 ende soudemen dat op gheraert legghen dat waer oock quaet, doen
 30 seyde Dumaels van beyeren. Ghi heeren men moet eenen anderen
 raet ondersoecken wij willen beyden tot nae der noenen dan sullen
 wi weder te rade ghaen. Dien raet die was den sommighen leedt,
 dat si daer weder comen souden, doen sach se coninc karel weder
 vanden rade comen ende hi seyde Ghy heeren hebdi uwen raet
 35 ghenomen met malcanderen oft huyghe sal steruen oft quijt gaen.
 Maer hoe dattet vergaen is seyde coninc karel. Hughe heeft mi
 crancke soene ghedaen. [68^b] Doe sprac weder die getrouwe heere
 dumaels van beyeren. O heere tot achter noenen hebben wi onson

raet vertrocken, ende karel en wilde daer niet teghen. Doe gincmen
 ter maeltijt blasen ende elc quam ter tafelen eten ende drincken,
 ende dier wilen waren huge, alyames ende claramonde gebonden
 aen eenen stijle al vaste-dat si niet ontgaen en conden, ende Clara-
 5 monde dye weende seer, doe seyde huge, o lief weest tevreden
 ende stilt v doch om gods wille, doe seyde Claramonde Ick mach
 wel droeue sijn, ghi seyde men soude ons groote eere doen in v
 lant ende wi enquamen ter geender plaetsen daermen ons aldus-
 danigen last aendede ende men wilt ons hier ons leuen benemen
 10 ende doen ons quader doot steruen.

Hoe hughe aliames ende Claramonde hem gauen tot god ende riepen hem aen om troost.

ALS si so vast gebonden stonden ende wisten ghenen troost
 so seyde aliames de grijse. O hughe laet ons doch god almachtich
 15 aenroepen dat hi ons wil verlossen wt desen last. Doe vielen si
 ghelijc op haer knyen biddende gode ende al haren troost aen hem
 stellende ende si baden ontfermhertelijc om gracie ende om haer
 goet rechte te honden, dese iammerlike clachden hoorde coninck
 abroen daer hi te moyn op sijn slotd was ende hi vermaendet sinen
 20 mannen ende edelen seggende Ghi heren hughe is nv in grooter
 noot ic wil hem helpen ende verlossen daerom wensce ic mi te
 bourdeus in die stat met hondert dusent mijnre mannen Ende hi
 was daer so ghe[69^a. S]ringe als hi die woorden ghesproken had
 met al sinen mannen. Ende doen quam coninc abroen in die sale
 25 daer coninc karel sadt ende adt, ende huyghe kende terstont abroene
 ende hi seydet Alyames ende Claramonde. Ende coninc abroen quam
 so na bi coninc karel gegaen dat hi coninc karels hoet van sinen
 hoofde stack. Doen seide coninc karel met grammen woorden. Dit
 corte naenken comt so na ons ghegaen. Doe seyde coninc abroen,
 30 ic ben een naenken als v vader puppijn was, al sidi groot ghewassen
 wildi daerom te beter sijn. Doe dede coninc abroen doer ooc een
 tafel stellen die was van goude, ende die schragen van siluer. Ende
 op de tafel stelde hi den gulden nap eenen yuoren horen ende den
 costelijcken halsberch die so meesterlijc ghewracht was. Ende doe
 35 dede hi ontbinden hughe, alyames ende claramonde ende hi settese
 bi hem aen sijn tafel. Doe seyde abroen. O karel wie heeft huge

hier gheuangen in sijns selfs lant. Doen dit 'dumaels van beyeren
 hoorde, so stont hi op ende seyde. Heere tis gheleden eenen lan-
 ghen tijt dat hughe versloech karels sone, ende daerom sant hem
 mijn here te Babilonien totten amyrael Gaudijs om sinen baert ende
 5 vier achterste tanden wt sinen mont ende dat hi dootslaen soude
 den grootsten man die aen des amiraels tafel stont, hadde hi nv
 gebracht den baert ende tanden tot karel, hi soude hem alle saken
 vergheuen hebben. Nv is hi geuangen ende men wil hem hangen,
 wi hebben daerom menigen raet gehouden, ende na dem eten sullen
 10 wi weder te rade gaen. Doen seyde coninc abroen wat wildi raden,
 ic was te Babilonien doen Hughe sijn bootscap dede aen den amirael
 gaudijs ende sloech doot den groten coninc van Anapele ende hi
 euste daer dit [89^b] schoone wijf daerom sal hi sijn lijf behouden.
 Ende huge had des amyraels baert ende tanden ende die had ick
 15 ghedaen in alyames lancken tusschen vel ende vleesch om datse
 wel bewaert souden sijn. Maer gheraert ende Gubewaert sijn wijfs
 vader verrieden hem buten die abdye van Cloengy int bosch daer si
 hem belaecht hadden met .v.c. mannen, daer werden verslagen sijn
 .x. edel ridders ende die sarasijn Astermant die nv kersten was,
 20 ende was geweest die speelman vanden amirael Gaudijs, ende si
 namen Alyames, ende sneden hem wt sijn lancken den baert ende
 tanden die coninc Abroen eyschte van Gheeraert die een cofferken
 bracht daer abroen den baert ende tanden wt nam ende lietse hem
 allen sien die in de sale waren. Doen seyde coninck Karel ende hi
 25 loech, dat is eenen baert, maer wi weet wie hem droech. Doen
 seyde coninck abroen, dye amirael Gaudijs heeft hem ghedraghen
 in oorconde van alle mijnen mannen die te babilonien bi hem waren.
 Ende wilt hier yemant teghen segghen huighe sals campe nemen
 ende salt hem doen bekennen vor v allen, ende ick sal selue comen
 30 teghen hem met minen mannen. Doen seyde Dumaels van beyeren.
 Ghy heren nv hebdi wel verstaen hoe dat Gheeraert sinen broeder
 Hughen verraden heeft.

Hoe die heeren te rade ghinghen om vonnisse te gheuen
 ouer den gheuen die misdaen soude hebben.

35 [70^a. S statt S ij] * ALs coninc karel dit al verstaen had van
 coninc Abroen so seyde karel. Ghi heren laet ons gaen eeten ende

na den eten so gaet weder te rade ende hem doet recht ende iusticie die misdaen heeft. Doe seyde Dumaels van beieren, wie en sijn hier niet ghecomen om eten noch om den wijn te drincken, mer om recht te doen ouer hem diet verdient heeft, ende hi seyde ooc.

5 Heere suldi goet recht doen ende een rechtueerdich keyser sijn so doet Gheeraert vanghen, ende sijn wijs vader hertoghe Gubewaert. Ende coninc karel dede also ende hi swoer dat hijse soude doen hanghen ende seyde. Ghi heren gaet tesamen te rade ende ingeert ende wijset t'vonnisse ouer dese .ij. die grotelic misdaen hebben

10 want ic salse doen hangen [70^b] Doe stonden die heeren op ende gingen terade. Doe seyde dumaels van beyeren. Ghi heren nv hebt ghy alle wel verstaen hoe die saken van hugen sijn vergaen ende dat hi zijn bootschap had ghedaen, ende hoe dat hi verraden heeft ghewest, ende hadt die abt van Cloengi gedaen si hadden daer al

15 doot gebleuen Die dit al wel mercken wil so hebben si karel luttel eeren gedaen die dese moort hebben volbracht, ende hielden ooc gheuanghen Hughen, alyames ende Claramonde. So seg ick voor recht datmen niemant sparen en sal die desen moort hebben helpen doen, ende men salse geuen inden handen van coninc abroen om

20 daer mede sinen wille te doen. Als dit die heeren hoorden so seyden si eenpaerlic, wi alle die hier sijn volgen v in dit Ende so sijn si comen voor coninc karel, ende dumaels van beyeren seyde. Heer coninc na dat wi wel verstaen hebben so had huge sijn bootschap ghedaen die ghi hem beuolen hadt, ende had hi ongeuanghen gebleuen hi soude v die tanden ende baert gegheuen hebben. Merom die

25 ouerdaet die hem ghedaen was, so wijsen wi voor recht datmen niemant sparen en sal die bi dese moorddaet hebben geweest ende dat mense coninc Abroen ouer geuen sal sinen wille daermete te doen om dat hi van alle dingen die kennisse gheseyt heeft. Doe

30 seyde karel tot abroen. Here doet met ten moordenaers uwen wille. Doen seyde abroen. Ic en sal niemant groten last doen, mer ic wille die moordenaers buten Bourdeus aen die galge hebben. Terstont quam daer een scherpe windeken die de moordenaers veruoerde aen die galge sonder eenich gheruchte Als dat nv gedaen

35 was so seyde coninc karel Laet ons met vreden gaen eten. Ende daer werden de [71^a] tafelen bereyt ende die coninck ghinc eten ende drincken met al den heeren daer menigherley spijsse gebracht was. Doen was abroen ooc aen sijn gulden tafel geseten ende hi

sloech een cruys ouer den nap, ende hi spranc vol wijns, ende hi
 gaf hem kaerlen die meende te drincken, mer den wijn ontsanc hem
 tot inden gront. Doe seyde karel. Dit dunct mi zijn eenen betouer-
 den wijn, ende hi gaf den nap Dumaels van beyeren die dranc van
 5 den goeden wijn ende seyde, ic heb god danc gedroncken Ende
 niemant van coninc karels heren en conden daer meer af drincken
 ende si gauen coninc Abroen die nap weder. Doe seyde abroen Ic
 vinde hier eenen goeden rechtueerdigen man dat is dumaels van
 beyeren daerom loech Ogier dat sijn oom die beste man was van
 10 alle karels mannen die in sijn palleys waren. Doen gaf Abroen den
 cop Hugem in sijn hant ende hi dranck daerwt den goeden wijn,
 ende na hem droncken Aliames ende Claramonde ende al abroens
 mannen. Daer nae seyde Abroen tot hughen. O hughe nu gheef ick
 v al mijne rijcheyt, alle wenschen suldi voortaan hebben in v ge-
 15 welt, ende als ghi wilt suldi varen ouer zee ende als ghy wilt suld
 te Bourdeus in v stadt weder sijn, ende ghy sult sijn daer ghy be-
 gheert ende niemant en salt v benemen, die suldi al van god hebben
 als ghi wilt ende gheuet alyames dit lant van bourdeus daerof hi v
 leenman sijn sal, ende abroen seyde. O mijn vrient huge ghi sult
 20 ooc ghewinnen aen Claramonde twee knapelijc kinderen, daer nae-
 mals af comen sullen coninghen ende heren van Jherusalem want
 vanden eersten sal comen een gheslachte dat heeten sal vanden
 swane waerof naemaels descenderen sullen twee Coninghen van
 [71^b] Jherusalem. Aldus hughe so beueelick v Claramonde tot gode
 25 ende blijft ghesont, ic keer weder tot bulgherie, ende coemt na mi
 ende ontfanct v goet. Ende ghi sult ontfangen van god al dat mi
 onderdanich is, want ic sal van aertrijcke scheyden ende varen in
 den hemele daer god almachtich is in der glorien. Doe nam coninc
 abroen vriendelic oorlof aen coninck karel, ende aen hem allen die
 30 int hof waren Ende hy cust hughen aen sijne wanghen, ende hi ver-
 track weder van daer hi comen was. Ende daerna heeft hughe alia-
 mes dat lant von bourdeus ouer ghegeuen, ende doen nam huge
 oorlof ende hi is haestelijc coninc abroen gheuoelicht met Claramonde,
 ende hi quam cortelinghe ter plaetsen daer hi al dat goet ontfinc
 35 van coninck abroen daer hughe noch langhe leefde god danckende
 van al sijn weldaden die hi hem verleent had, ende hi sterf hier na
 in een duechdelic leuen. Jhesus Christus marien son, warachtich
 god ende mensche wil ons allen verleenen sijn godlike gracie dat

wi hier in dit verganclijc leuen also sijn heylighe gheboden ende
sinen godlijcken wille also volbrengnen moghen, dat sijn bittere
passie, sijn dierbaer precioos bloet, sijn alder bitterste doot aen
ons arme sondaren inder eewicheyt niet verloren en blijue. Amen.

5   Geprint Tantwerpen in die camer strate Inden gulden Eenhoren
       Bi my Willem Voorsterman. [72^a] * [72^b] *

SCHLUSZBEMERKUNG DES HERAUSGEBERS.

Das vorstehende volksbuch ist ein diplomatisch treuer abdruck des textes nach dem exemplare der k. k. hofbibliothek in Wien, das ich in meiner akademischen abhandlung „über die beiden wieder-
aufgefundenen niederländischen volksbücher von der königin Sibille und von Huon von Bordeaux“ (im 8ten bande der denkschriften der philologisch historischen classe der k. akademie der wissenschaften, auch besonders abgedruckt, Wien, 1857: in 4to) genau beschrieben habe und auf welche ich hiemit verweise.

Die stellen, welche im originaldrucke einen holzschnitt enthalten, sind hier durch * bezeichnet.

Den dort fehlenden titel habe ich nach dem von Jonckbloet (Geschiedenis der middennederlandsche dichtkunst. Amsterdam, 1854. 8°. 3, 589) angeführten, auf der königl. bibliothek zu Haag befindlichen späteren, zu Amsterdam um 1644 gedruckten exemplare ergänzt.

Da mir seit dem erscheinen meiner erwähnten abhandlung über die sage von Huon weder durch fremde noch durch eigene forschung neue materialien oder resultate bekannt geworden sind, so muß ich mich begnügen, auf das früher darüber beigebrachte zu verweisen.

Der vorliegende wiederabdruck ist aber wohl dadurch gerechtfertigt, daß, abgesehen von der großen seltenheit des niederländischen volksbuches, wovon nur die beiden erwähnten exemplare bisher aufgefunden worden sind, kein deutsches davon existiert.

INHALTSÜBERSICHT.

	seite
Een schoone historie van Huyge van Bourdeus. Noyt wonderlijcker, noch onghehoorder avontueren, dan die bij Huyghen voorschreven geschiet ende gebeurt zijn. En met schoone figuren verciert. Geprint T'Antwerpen in die camer strate in den gulden eenhoren bij Willem Vorsterman	1
Die prologhe	3
Hier volghet die na prologhe	3
Hoe die groote Coninc Karel open hof hielt voor sijn heeren vrienden, ridderschap ende dienaers	5
Hoe Charlot coninc van vrancrijc wert ghecroont ende ghesalf	6
Hoe hughe des conincs briuen ontfinck	7
Hoe Hughe ende gheeraert met haer gheselschap na Parijs quamen daer si besprongen worden van den vyanden	7
Hoe hughe ende amorijs tēghen malcanderen campten daer amorijs verslaghen bleef	10
Hoe hughe ghebannen wert wt al kerstenrijc, ende hoe hi wten lande reedt	13
Hoe coninc karel Hughen belaste wat hi doen moeste ende volbrenghen	14
Hoe hughe te roomen hem biechte teghen den prochiaen	15
Hoe heer Hughe met sinen ridders ende peerden, ende ander volc te schepe ghinc	16
Hoe coninc Abroen ghecreech die gauen van te doen dat hi wilde	18
Hoe coninc Abroen met Hughen sprack in dat groote foreeste	19
Hoe hughe oorlof nam aen coninc Abroen	21
Hoe die saryant den coninc bootscapte datter kerstenen int lant ghecomen waren	24
Hoe hughe op eenen stercken toren liep ende blies sinen horen als hem Oydom die valsche verlochende kersten vanghen ende doden wilde	26
Hoe hughe voor Dunalster quam ende sloech aen dat gulden becken dat aen der linden hinck voor dat casteel	28
Hoe die ruese Dagayant verslagen was van huge metter hulpen van sijne nichten des ruesens wijf	31
Hoe dat Aliames Gherijn ende die thien ridders quamen onder die linde ende sloeghen ooc op dat gulden becken om bi Hughen te comen	32

Hoe hughe binnen Babilonien alleen quam ghereden totten amirael	84
Hoe hughe gheuangen was ende wert ghebracht voor den amirael	
Gaudijs	36
Hoe hughe inden kercker badt god den here om sijn gracie ende	
hulpe	38
Hoe ende wat Claramunde ende Hüge te samen spreken	41
Hoe hugens gesellen ende sijn nichte grote clachten deden daer si	
op een slot te dunnalster waren	42
Hoe Gherijn ende thien ridders int geuangenis worden gheset	43
Hoe Claramonde haren neue seyde hoe si den kersten een iaer lanck	
onderhouden hadde	44
Hoe Claramonde haren neue Tryakel badt dat hi wilde doch swighen	47
Hoe Agayants broeder die Coninc van Tartarien te babilonien quam,	
daer hem dye amirael feestelijcken ontfinck	48
Hoe die Amirael sprack met Tryakel sinen neue hem raets vra-	
ghende hoement beste metten campe maken soude ende wie dien best	
soude slaen	49
Hoe hughe campte teghens den grooten rijcken ende machtighen con-	
ininc Agapaert	50
Hoe hughe knielde voor Coninck Abroen ende dancten van sijne	
victorien die hi hem hadde doen hebben ende alle weldaden	53
Hoe die donder ende blixem ende den storm der zee in stucken	
sloech dat schip daer hughe in was	54
Hoe Claramonde wech gheuoert wert van mannen te perde daer si	
naeckte opt lant stont	56
Hoe Claramonde metten coninc na palernen reedt	56
Hoe maleproen badt den coninc abroen om dat hy hughen mochte	
helpen wt sijnen laste	57
Hoe hughe ende dye speelman astermant reden nae mombrant	60
Hoe hughe schaecte teghen coninck yuorijs dochter ende hoe hi	
dat spel ghewan	61
Hoe coninck yuorijn raet vraechde aen Gherijn sinen dienaer, hoe	
hi weder crighen soude sijns broeders dochter	62
Hoe hughe versloech den groten coninc Sorberijn ende noch eenen	
ridder van palernen	65
Hoe alyames, gherijn, ende die ridders .v. weken lanck hughen soch-	
ten op die zee	67
Hoe Aliames Gherijn ende dye .x. ridders Claramonden na hughe	
vraechden, ende hoe si in onmacht viel als men huge noemde	68
Hoe coninck yuorijn wilde den speelman doen hanghen om dat hi	
hughen int landt ghebracht hadde	71
Hoe die heren van bourdeus coopliden wt seynden om Hughen ha-	
ren rechten here te soecken	72
Hoe Claramonde ende Astermandt te Roman van den bisscop ghe-	
doopt worden	74

	seite
Hoe hughe een bode seynde aen sinen broeder Gheraert, dat hi bi hem comen soude in die abdie sinte Peeters te Cloengi	75
Hoe hughe aliames ende Claramonde hem gauen tot god ende riepen hem aen om troost	80
Hoe die heeren te rade ghinghen om vonnisse te gheuen ouer den gheuen die misdaen soude hebben	81
Schlußbemerking des herausgebers	85